EMBLEMATA MORALIA D. D. IO. HOROZCII COVARRVVIAS DE LEYVA,

EPISCOPI AGRIGENTINI.

MEMORIAE SANCTISS. D. D. DIDACI COVARRVVIAS DE LEYVA, EPISCOPI SEGOBIENSIS, DEDICATA.

AGRIGENTI, M. DCI.

Superiorum Permissu.

D. IOAN. HOROZCII COVARVVIAS DE LEYVA EPISCOPI Agrigentini.

EMBLEMATVM Moralium

LIBER PRIMVS.

Caput primum in quo quæ ſint Emblemata, ſignacula, inſignia, diuiſæ, Symbola, Pegmata, & Hieroglyphica declaratur.

QVEMADMODVM res omnes diuinam in ſe virtutem quæ in eis lucet, repreſentando nos ad vniuerſitatis authoris meditationē adducunt: idque non ſine magna animi voluptate. Sic & earundem rerū pictura vi ſimilitudinis pariter &

Picturæ excellētia

mentem ad ſuperiora contemplãda dirigit, ſimulque animum adeò reficit, vt interdum, quæ naturalia ſunt, non ita delectent, atq; ea, quæ artis æmulatione ad viuum expreſſa conſpiciuntur. Vnde hoc Picturæ munus excellentiſſimum deprehenditur, quòd res omnes ita exprimat, vt permanere faciat: atque hac de cauſa plurimi ſemper eſt habita, vt qua admirabiles ĩ orbe terrarum euentus conſeruati ſunt. Tales enim figuræ ſunt omnium communes literæ quę omni tempore & ab omnibus cognoſcuntur. Ex quo apparet, non ab re tales fuiſſe Egyptiorum literas, quales ad noſtra vſque tempora in pluribus noui orbis partibus in vſu fuerunt. Et quoniam ſolæ ex omnibus, quæ veritatem, ac virtutis iter docent, verè dicuntur literæ, has & ſacrarum titulo decorarunt. Ad quorum rationẽ inſtituta ſunt, quæ hoc in opere appellamus emblemata, quãuis multa illorũ, vt infra videbimus, Symbola, ſiue, vt in ſcriptura Sacra, ſignacula q̃ vulgo impreſæ, vocari ſolent.

Literæ ſacræ.

Signacula ſunt particularia.

Sunt

Sunt autem illa quæ ad singularem alicuius mentem referũtur, sed ad communem vtilitatem reducta ad aliquid consulendum quod cũctis prodesse possit, signacula esse desinunt, & fiunt emblemata vt ex inferius dicendis apparebit. Sed & quæ insignia vel diuisæ nuncupantur, non nihil cum signaculis conueniunt, de quibus ad clariorem intelligentiam singulatim operæpretiũ est dicere.

Emblema, est pictura, quæ sub vna, aut pluribus figuris aliquid significat: nomenq; ab antiquo opere deductum est, ita dictũ quòd ex multis particulis versicoloribus in textis cõstructum fuerit, quale nũc est tessellatum opus, quod Musiuũ appellãt: siue ab authore quodam Gotho, qui hanc instaurauit artem siue quod verius crediderim (est.n. antiquum inuentũ cuius & Plinius meminit) ab instrumento & regula Amusis dicta, nomen habuit quę in dolandis expoliendisque lapidibus in vsu fuit, iuxta vetus adagium. Est autem funiculus extensus quos

Emblema quid.

Plin. li. 36 c. 25.

multiplices in tali opere extendi necesse erat: & hinc nomen obtinuit. Dicitur & in ligneis, Emblema, quod Hispane Taracea à verbo Triçar, ex latino truncare nominatur. In argento, & auro tale opus Ataugia dicitur, quod latine interpretatur vermiculatum ad similitudinem picturæ, quæ in vermiculis quibusdam natura mirifice ludente conspicitur, cuius in Cāticis habetur mentio. In antiquis etiam crateribus moris erat ornamenta quædam apponere ad cultū, & voluptatem potus excogitata, quæ similiter dicebantur emblemata: quemadmodum ex Cicerone, & iurisconsulto Vlpiano constat. noméque à verbo gręco deriuatur, quod interserere, vel intarcire significat.

Hinc Musiuarij, de quibus in l. 1. de excus. artifi. lib. 10.

Cic. acti. 6 in Verrē. l. pediculis §. 1. D. de auro, et argēto leg. cum alijs.

Signaculum est, figura thematis alicuius siue propositi, & intenti, quod cùm eius rei sit finis, quæ mēte appræhenditur atq; imprimitur, impressa vulgari nomine nuncupatur. Fuitq; horum proprius, ac legitimus olim vsus in bello, & inde ad hastiludia translatus, nec non ad singu-

Signaculū quid.

singularia certamina, quale est illud, quod hic referam, cuiusdā nobilissimi viri Castulonensis: qui sub Rege Hērico III alterū ex nobilioribus in monomachiā ꝓuocauit datis literis familiari suo: & inter alia hæc illi referēda mādauit. Ego ipsi⁹ nomine tibi aio, vt qui patroni mei vices iuxta literarū fidē gero, quod prædictus dn̄s meus, propter iniuriæ offensionem, quam à tuis verbis accepit, hoc signaculum appositū dextero brachio elegit, Solem scilicet ex auro, & chalibe, & Lunam argenteam, & in ea titulū. POR EL SOLO, quem propter te vnū gerit in quadam orbita nigra, de qua illū vt liberes, & ipse hortatur, & ego ipsi⁹ nomine requiro. Quid verò in hoc significatū fuerit, nō est qđ agatur si đ iniuria illata, & satisfactione in partium honorem non opus est agere. Satis autē erit hinc agnoscere in huiusmodi casibus talia signacula in vsu fuisse, sicut in militaribus expeditionibus quando nobiles, & principes ī exteras regiones militatum ibant, atq; in his animi

Prouocatio particularis ad singulare certamen.

Symboli vsus in duellis.

ſui valorem, & mentem proferebãt vetuſtatem in hoc ęmulantes, cuius non negligenda ſunt teſtimonia, de quibus, & infra, vbi de origine talium ſignaculorum agendum eſt.

Inſignia quid.

Inſignia, a Romanis ſigna núcupata erant, quæcunq; in vexillis ſub varijs imaginibus geſtabant duces, fueruntq, primum, quidquid ad manum inuentum in altum in haſtæ cuſpide fixum erigebatur. Et tale fuit ex fœno faſciculus, qui de inde conſulto fuit in vſu, dictuſque eſt manipulus & qui illud ſequebãtur manipularij, erantque duæ centuriæ. Sunt qui dicunt in dubijs concertationibus his aduerſus hoſtes vſos, vt ſi in manus illorum deueniſſent, nihil, quo trophei nomine gloriarentur, appræhenderent.

Manipulus ex fœno.

Diuiſæ quæ.

Quę vero diuiſæ vulgo dicuntur, ſigna & ipſa ſunt, quibus geſtantes inter ſe diſcernuntur: qualia & olim legiões habuiſſe nouimus, vt cõſtat ex libro, cui Titulus notitia vtriuſque imperij à Theodoſio Imperatore ædito, ſic dicto, quòd quaſi ratio-

tiocinium (vt vocamus) regionum & officialium Imperij esset quo q; dēverbo eius tēporis, Imperatores vt latæ ab eis leges ostendunt, vsi sunt. Et hinc ortum est, quòd cū signa illa in militum scutis (vt ibi patet) impressa gestarētur, nunc etiā, & insignia nobilium, siue gentilicia stēmatum in tota Europa vsurpata passim armorum scuta dicātur. Quæ sub Frederico Aenobarbo, qui multa ex his concessit, cepta dicuntur & ab alijs Imperatoribus continuata. Vnde & Bartolus in tractatu de insignib', & armis a Carolo 4. Leonem binas caudas habentē sibi & posteris suis, honoris insignia, donatum refert.

l. 1. in medio C. de offic. præf. prætorio Afri. cum alijs.

In tractatu de insign. & armis.

Sed dubium non est & superioribus temporibus, hæc insignia multis, & præcipuè principalibus in vsu fuisse. Et quæ sub Theodosio signa erāt militū in clypeis, nō multū vetusta creduntur. Notum est enim olim sibi quēq; elegisse quā vellet in scuto imaginē gerere, iuxta id quod de Lacedæmone illo narratur qui sibi insigne delegit muscam

Ex Plutarcho, & alijs.

quapropter ignauiæ notatus, quod que ipsam fateretur: vnde nec pluris quam musca habēdus esset. Ipse verò respōdit, se potius in hoc ostē dere velle se ita inimicis accessurū, vt & minimum signum illud agnoscerent. Alias etiam creditur datū fuisse olim album scutū militibus, vt in ipso attenderét depingéda esse ipsorum gesta, iuxta illud Virgilij de quodam milite, parmaque inglorius alba. Hæc, de quibus loquimur, insignia, vulgo dicta sunt diuisa: his enim distinguuntur tanqnam diuisi ipsimet qui illa gestāt. Sic etiam & propriè vocantur velamina illa, quibus Hispani, & Galli inter se, tum colore tum positione dignoscuntur: sicut & ingestādis in capitibus pennis, quibus & hi, & aliarum nationum viri distinguere se inuicem solent. Atq; eadem ratione diuisa appellāda sunt illa signa, quæ singuli ad sui cognitioné peculiariter sibi vendicant.

Scutū album olim datum.
Virgilius Aen. 2.
Velamina

Symbola etiam dicuntur signa, sunt tamen illa, quæ velut furtiuis literis, & tacita expositione aliquid signi-

Symbola.

ſignificant, qualia in bello ſunt illa quæ à Latinis Teſſeræ dicuntur, & his vtebantur, vt quid facturus eſſet exercitus tacitè denotaret: ſuntq; vt Onoſander ait, maximè neceſſaria. Vt ſemel agnita communis linguæ vſum præberent his, qui ex diuerſis regionibus conuenire in exercitu ſolent: & ſimul, vt ſi hoſtis vicinus fortè adfuerit, quæcunq; iubētur, agnoſcat, ſi timpanorū aut, tubarum ſonitu aliquid imperatur: quod reliquis in locis, vbi hoſtis in conſpectu non fuerit, fieri conſueuit. Eadem etiam ratione dicebatur Symbolum quod excubitoribus in bello præfectus aſſignat, & quodcunque aliud ſignū, quod exigitur, vt qui ſunt proprij, ab alienis in prelio diſcernantur. Hincq; ortū eſt, vt Sanctorum Apoſtolorū quod ſummā in ſe fidei profeſſionem cōtinet, proprie admodum Symbolū vocetur, qđ ipsū Catholicos ab infidelibus diſcernat. Pythagoræ ſententiæ, qđ obſcuræ ſint, & ſub figuris, & ſimilitudinibus doceāt, dicta sūt Symbola. Nec diſſimili ratione

Onosāder de Optimo Imperatore.

Nomen a Duce militib⁹ datum

Symbolū fidei.

emblemata, siue insignia, quòd sub figuris sententias, ac ingeniosos cõceptus contineant, Symbola iure dicuntur.

Pegma quid.

Pegma aliud est nomen Emblematum ad illorum similitudinem quæ sic olim dicebantur. Erat autẽ repræsentatio quædam per mutas imagines super quadrangularẽ ligneam machinam, populo exhibita, ex cuius medio velut affixis tumentibus in margine figuris, simile surgebat quadratum, a quo & tertium, & deinde quartum: donec in modũ turris appareret: de quibus

Martialis.

Martialis dixit. Et surgunt media pegmata celsa via. Horum exẽplũ patet in inverso numismatũ aliquorum, in memoriam assentationum quæ in his deferebantur principibus, necnõ & obsequij. Erant enim splendida, & quod vere dicitur, sumptuosa. Huiusmodi autem repræsentationis per solas imagines frequens olim fuit vsus, nec solũ in his pegmatibus, verum etiam & in ijs

Orchestræ

quæ Orchestræ vocãtur a verbo græco quod saltare significat. Fiebant

autem

autem hæc ſolum motibus, & præcipuè manuũ, quas loquaciſſimas Caſſiodorus appellat, linguoſos digitos, ſilentium clamoſum, expoſitionem tacitam. Quam quidẽ artem Polyhimniam muſam excogitaſſe ſibi videtur, vt omnibus cõſtaret etiam ſine voce poſſe homines inter ſe agere, & mentis conceptus exponere. Quod quidẽ, vt ab alijs refertur, contigit his, qui deſerta quædam Scotiæ habitant, & muti naſcũtur nec vſum vocis recipiũt, & ſeſe nutibus intelligunt.

Caſſidor' quomodo vocet Orcheſtras.

Hieroglyphicũ eſt aliud nomen emblemati, & inſignibus maximè omnium accommodum, quod veterum illas literas æmuletur, quæ ab Aegyptijs ſculpturæ Sacræ dictæ ſunt: quarum authorem fuiſſe Mercurium Trimegiſtum opinantur. Cuius doctrina, & aliorum, qui ante ipſum ſapientes fuerunt habiti, refertas eſſe colũnas dicitur, quas, & ſacras dixerunt, & Plato inquiſiuit: vnde ſibi plurimum acquiſierit vt fama eſt. Strabo illum cum Eudoxo illuc profectũ ſcribit, ac tredecim

Hyeroglyphica.

Strabo li. 17.

decim

decim annis cum Aegyptijs Sacerdotibus conuersatum.

Tertullianus lib. de spectaculis.

Tertullianus Chaldeas has literas appellat, & meritò: cum a Chaldeis acceperint, ſicut illi a veteribus Hebreis, quibus vera & literarum omnium & ſcientiarum inuentio referenda eſt. Qui ab ipſo Deo eiuſq; Prophetis edocti & figuris & rerum ſimilitudinibus mirabiliter vti ſcierunt, quibus ſacram ſcripturam videmus eſſe refertam. Ex quibus conſtat quanta ſit antiquitatis maieſtas in his, quæ emblemata, ſigna, vel Symbola dicimus: quæ verius Hieroglyphica, & Sacræ sũt literæ: vnde & plurimi habẽda ſunt & curandũ, vt ea ſerio meditemur.

Caput 2. De primo totius mũdi inſigni & Hieroglyphicis quibuſdam, quæ in ſacra ſcriptura reperiuntur.

PRIMVM totius mundi inſigne, cæleſtem arcum quem Iridem vocamus, picturam quidem diuinam, & admirabilem dice-

re

re possumus: quam solares radij ex varia nubium interpositione, in aerea regione cōstituūt. Est autem signū à Deo electum, vt pacem, & veniam suis ostenderet, quam per vnigenitum filium suum exalta-tum in nubibus, & in Cruce admodum arcus extensum, concessurus erat. Sicut enim arcus iste cælestis certum est serenitatis signum sic & Christus in hunc modum extensus non modo pacis signum, sed & ipsamet pax futurus erat, & sic alloquens æternum Patrem in Dauidis carmine ait. Posuisti vt arcum æreū brachia mea.

Gen.9. Arcum meū, ponam in nubibus.

Ps.17.

Et si hoc æterni Patris insigne verissime confitemur, filij sui vnigeniti illud fuisse considerare poterimus, quod magno Prophetæ, atq; Dei electo Sācto, & Glorioso Moysi demonstratum fuit, quando ardentē rubum, & incombustum vidit. In quo plane figurabatur diuinā naturā humanitati nostræ absque diminutione copulandā, ita vt Deus diuinitatem non deponeret nec homo ab humanitate desisteret,

Exod.3.

cum

cum in assumpta carne verbũ Dei & verus Deus, & verus sit homo. Et quoniam huius propositi finis vel angelicam cogitationem latebat, opus fuit, vt ab eodem authore in alia mirabili figura, & Symbolo pateret cunctis, quando per Moysem æneum serpentem in Cruce exaltari iussit in deserto, significans plane quòd quemadmodum serpens ille non verus, qui venenũ in se minime habebat, sed formam tantum serpentis exaltatus in Cruce futurus erat salus, & vnicum remedium perituris a vera serpente percussis ita & Christ' in Cruce exaltatus forma inuentus vt peccator, sed absq; peccato, futurus erat vnica salus percussis a Dæmone, & eius lethali veneno, quod est peccatum. Et in hac & præcedenti figura arcum aeneum se constituit Christus, vt meditemur qualia pro nobis pertulit ac si ferreus fuisset, & nõ ex eisdẽ nostris carne, & sanguine compactus. In quo etiam vere figmentũ nostrum ipse cognouit, ac talia pro nobis tulit, quæ non tantum huma

Nume. 21 & Ioan. 3

Gen. 9.

no corpori maiora & terribiliora erant, ſed æreum etiam corpus cõtundere pote-ant, & diſſipare. Hãc igitur immanis ſupplicij tolerantiam, perpetuamque pro nobis interceſſionem in Cruce extenſa demonſtrant brachia ſic fortia, prout neceſſe erat, vt exaltatus a terra omnia traheret ad ſeipſum. Et quoniam ipſemet queritur, quòd ſupra dorſum eius fabricaturi eſſent peccatores, adeò eſſevalida oportebat qualia in metalli duritie ſignificantur. Colũba verò intèr igneas diſptitaſq; linguas quæ ſuper Apoſtolos inſedit, de qua in Actis, clarũ nobis in mirabili illa figura Spiritus Sancti inſigne manifeſtauit, ipſiuſque præſentiam, & aſſiſtentiam in aue hac iam prius in Iordane æterno Patre teſtimonium perhibente demonſtrauerat.

Pſ.100. *Io.13.* *Pſ.128.* *Actorũ 2.* *Marci 1.* *Luc.3.* *Io.1.*

Quamuis autem ſatis hoc erat vt ſimiles nobilium ingeniorũ ad inuentiones quanti ſint habẽdæ cognoſcamus: operepretiũ tamẽ erit perpendere, quam frequẽter in diuinis literis hæ mirabiles figuræ occurrant

currant:quarum nonnullæ veriſſima ſunt ſymbola, & Hieroglyphica viſui obiecta, aliæ verò in doctrinæ ſimilitudinem latent, ſed & aliæ in ipſis hiſtorijs inuētæ argumentū præſtant & maxime prophetarum viſionibus. Et quidem præcæteris imprimis offertur columba illa oliuæ ramum in ore gerens ad arcam Noe, quæ admirabile pacis & tranquillitatis Symbolum in ſe ferebat. Salis ſtatua, in quam vxor Loth eſt conuerſa, inobædiētiæ pœnam oſtendit, & exemplum, vt alij ſapiant, quod in ſale denotatur. Iacobi Scalæ Dei & hominis communicationem, in ſui filij incarnatione ſignificant. Aries inter vepres hærens cornibus innocentiam figurat a nequitia incuſatam. Gedeonis vellus cæleſti rore madens Chriſti humanitatē donis cæleſtibus abūdantem moſtrauit. In Leone autē illo iam mortuo, cuius in ore fauus repertus eſt mellis, ſimulq; adiuncto themate, De comedēte exiuit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo, quid vltra excogitari potuit

Gen. 8.

Gen. 29.

Ib. 38.

Ib. 22.

Iudicum. 14.

dexte-

dexterius ad insinuandam Dei benignitatem, & largitatem in cęlesti conuiuio corporis & sanguinis sui, quod fidelibus præparauit. Ignis vulpium caudis alligatus hæreticorum damna, & nocumenta præ oculis posuit. Sacræ arcæ structura, nec non & tabernaculi, ac deinde templi, in quibus varia, & mira conspiciebantur hieroglyphica, notissima erant signa eorum, quæ in nouo tẽplo, cuius illud fuit exemplar, facturus erat Deus, omniaque significabant, & prænuntiabant mysteria, quæ sub Euangelica luce reuelãda erant. Sic æneum illud mare, decẽ boum ceruicibus innixum, beneficium publicabat, quod Deus per duodecim Apostolorum prædicationem, & Baptismum collaturus erat Mundo. Candelabrum septẽ lampadibus in medio templi ardẽs Spiritus Sancti præsentiam in ecclesia eiusdem donis locupletata demonstrabat. Apparebat etiã in Propositionis mensa, illa, quã Christus suis fidelibus præparauit in cœlesti Sacratissimi corporis sui conuiuio.

Iud. 15.
Ex. 25. & 26.
3. Re. 16.
Ex. 40.
Ex. 25. & 37.

uiuio. Sed & prædictæ iam arcæ exterior, & interior ornatus, simul cũ coronatione tot, & tanta mysteria in se continebat, vt illis explicãdis sacri interpretes integros expleuerint libros. Neque his vacabãt mysterijs Sacerdotales vestes, de quibus & ipsimet sancti locuti sunt: & nos prætermittemus, vt de Symbolis agamus, quæ ex doctrina Sacra eliciuntur. In qua scientiarum omnium veritas reperitur, & rerũ omnium, quæ vsquam edoceri possũt, maximè quæ ad naturalem & moralem Philosophiam pertinẽt, quã in se splendidè, & copiosè amplexa est. Huc igitur referenda est aspidis similitudo, quæ aures occludendo surdescit, ne incantantis verba percipiat. Aquila iuuentutẽ renouans, & pullos ad volandũ prouocans: Gallina fœtus sub alas cõgregans: Lilium spinis vallatũ, cum reliquis ex Canticorum libris, mirabilia sunt Symbola. Inter q̃ illud annotauit Origenes, quod de acerno tritici vallato Lilijs dicitur, ad significãdum ornatum, quem profanæ

Symbola Sacra.

Ps. 47.

Ps. 102.

Mat. 23.

Cant. 2. et 3.

sanæ literæ præstant, si rectè afferã-tur, & sacræ scripturæ inseruiant. Sunt & huius generis innumeræ figuræ expẽdendo apud Leuiticum immundorum animalium proprietatem, & rationem, quare arceantur: de quo ibi Sacri Doctores. Plurima etiam in sapientiæ libris ad hanc rem se nobis offerunt, vbi inter cætera insigne est, quòd fatuæ mulieris pulchritudo aureo circulo suis naribus insito comparatur.

Pro. 11.

Tertium verò Hieroglyphicorũ genus, quod ab historijs, vel Prophetarum visionibus desumi dicebatur, latissimè patet: cùm tot sint in historijs euentus varij, qui præcipuè ad Sacra Emblemata accommodari possint. Tale est Abrahami sacrificium, propter obœdientiam. Isaac enim filius lignorum fascem humeris suis impositum deferens liberorum in parentes obsequium designat. atque idem velato capiti vibrante parente gladio, quantùm omnes Deo parere debeamus, ostendit. Prophetarnm figuræ sunt & ipsæ planè Hieroglyphica, quale

Gen. 22

est illud virgæ vigilantis: vnde iuniores Aegyptij suum de sceptro, & imposito oculo exceperunt. Nec parùm elegantiæ, & venustatis habent ad docendum, quæ ex Apocalypsi desumi possunt: quale illud est de meretrice bestiæ septicipiti insidente, cum reliquis similibus. Sed iam, vt ad vlteriora deueniamus, neque amplius immoremur: quæcunque dicta sunt, licet exigua prodesse nobis possunt ad agnoscẽdum Dei, erga nos singulare beneficium, multifariam, multisque modis docentis nos. Quicquid enim humanũ ingenium assequi potuit, cœlesti veritati acceptum tribuat, necesse est: nec dubitare vllus poterit, quanuis Aegyptus primum, ac deinde arrogans Græcia non modo artium, & sciẽtiarum omnium exercitium, sed earundem inuentum, veráq; cognitionem vendicanda sibi profiteantur.

Hierem. 1

Apoc. 17.

Cap.

Cap.3. de Symbolis à Catholica Ecclesia in suis sacris picturis vsu continuo receptis, & de Beatæ Virginis insigni, & de origine benedictionis ceræ, quam sub agni Dei titulo, et figura veneramur.

HVNC docendi modum per figuras, & similitudines suis in picturis Catholica cõtinuauit Ecclesia: quale illud de quatuor Euangelistarum signis, iuxta ea, quæ ab Ezechiele Propheta visa fuerant. Obseruatũ & alios sanctos est suis quẽque Martyrij insignibus exornari. Antiqua etiam, & venerabili traditione constat, Sacratissimæ Angelorum Reginæ lilij signum in peculiare Symbolum fuisse attributum, Sic picturæ omnes & quæ in fabricis ad honorem Sanctissimæ Virginis erectis eliguntur insignia, clarissimè demonstrant. Cuius ratio euidens est, cùm Beatissimæ Virginis puritatem lilij candori, nitoriq; sacra scriptura comparauerit. Hispa-

Ezech.1.

Symbolũ Beatæ Virginis.

Cant.2.

nè dicitur açuçena: quod apud latinos lilium album, ad purpurei differentiam appellatur. Locari autē solet in hydria liliorum manipulus ad clarius explicandam illorū præstantiam. Siquidem in his mirabilibus floribus innata virtus inspicitur: quòd ex radicibus suis euulsi crescunt, & expanduntur pulchritudinem ostendentes suam, suauiterque odorem effundentes, ac si nūquam decerpti fuissent. Idcirco integrum, de quo agimus, insigne est hydria, quam exurgentia lilia coronant. Hoc sui militaris ordinis signum, in honorem Beatæ Virginis, elegit clarissimus infans Ferdinandus iā Aragoniæ Rex, qui propter morum integritatē honesti cognomen obtiuuit. Hæc autem militia ob hydriæ nomen à terra dicta fuit terraça. His ita expositis, circa ea, quæ ad sacra insignia pertinent, vt satis iam factū crederemus, ad huberiorem nostri instituti tractatū, subuenit, vt de antiqua ceræ benedictione agamus: in qua immaculati illius agni figura conspicitur, qui in

Lilium album, de quo Pli. lib. 21. c. 5. et aliÿ.

Princeps Ferdinandus.

Militia terracea.

in ara Crucis immolatus peccata Mundi abstulit. Cumque ista plurimi semper habita fuerit in Ecclesia Dei, de origine, & de antiquo illius vsu, & significatu tractare oportet,

Adeò vetusta est huiusmodi cæræ benedictio, vt sub Diuo Gregorio Pontifice in vsu fuerit: multisq; annis & ante illum fuisse videatur ex ijs, quæ in rationali Gulielmus scribit dicens in huius benedictionem olim à Diuo Gregorio adiunctum esse. Et quoad originẽ, Onuphrius Panuin⁹ in sua ecclesiastica putat introductum in antiquæ cõsuetudinis memoriam: quòd ad fidem conuersi duobus tantum diebus designatis baptizarentur. Eisdem enim diebus & Agni benedicunrur, atque, vt aiunt, baptizãtur. Immergunt enim has cereas formas in aqua benedicta, & oleo Sãcto sacrata: in qua etiam benedictione ijdem per Baptismum renouati repræsentantur, & idcirco decantatur. Pater sancte, isti sũt agni nouelli. Hisque additur ab eodem

Antiquus Agni Dei usus.

Onuphri⁹ Panuin⁹.

Durãdus in Rationali lib. 6. cap. 79.

authore datam antiquitus baptizatis ceream formam orbicularem in qua agni figura fuisset impressa, in triumphi, & nobilitatis signum, ad Romani moris imitationem in ijs, quæ bullæ dicebantur. Quod autẽ Patritiorum filij huiusmodi bullis in triumphis vterentur, ex Macrobio in Saturnalibus, & alijs est notissimum. Meminit huius rei Chrysostomus in quadam homilia, vbi de aurea Armilla agit: quòd fortassis eo tempore forma fuerit immutata: quemadmodum, & apud nos in ijs, quæ vulgò dicebantur patenæ, à similitudine, & forma patinæ: & ex antiquis bullis originẽ habuisse videntur. Et licèt nobis de cõsuetudine tali similes elargiendi formulas nuper baptizatis nõ satis cõstat: facilè admitterem, si de hac re conuenientior nobis ratio redderetur. Vnde ego crediderim has sacras formulas in Sãctissimæ Eucharistiæ Sacramentum, & memoriam institutas fuisse, cum figura agni immaculati: qui primũ in Cruce oblatus est, & cotidie in altaris sacrificio

Macrob. lib. 1. c. 1.

D. Chrys. hom. 1. epi sto. ad Phi lippenses.

cio

cio immolatur. Et hoc ab ipsis nascentis ecclesiæ primordijs: cùm circa ministerium altaris noua quædam sanctissimè decreta sunt: ne, vt olim, pro sanctitate fidelium, atq; etiam temporis necessitate, tanta haberetur fiducia, vt permitteretur consecratas formas domi recõditas haberi. Vt ex Tertulliano, Diuo Hieronymo, constat, cum alijs, de quibus in alio nostræ facultatis libro: vbi de varijs communionis sanctæ cæremonijs, & ritibus tractamus. Quibus maximè conuenit, quod ex antiquis patribus satis cõstat, S. Episcopis morem fuisse Sanctissimum Christi Corpus pyxide inclusum secum gestare, ob sui muneris administrationem, atq; inter varia discrimina protectionem. Oportuisse autem sic fieri intelligitur, vt in nullo deficeret in ecclesia sacramentum hoc: quod vsque in finem Mundi permanebit, iuxta promissionem Christi dicentis, vobiscum ero vsq; ad consummationem seculi. Satis autem cõstat tũc temporis nullum ab insidijs tutum fuisse

Tertul. de Corona militis, & li. ad uxorẽ. D. Hiero. aduersus Iouin.

Simile & hac tempestate uisũ est apud Reginam Scotiæ.

Matth. vltimo.

fuisse locū fidelibus: nec liberè in ijs initijs potuisse basilicas fabricare, in quib' Sacratissimū Corpus Christi tutò reponeretur. Vnde peculiariter de quodã sãcto refertur Sacramēti vasculū in sublimi Ecclesiæ cuiusdã parietis parte sub decenti, & necessaria custodia cōdidisse. Cūq; igitur eo in tēpore frequens fuerit, diuinum hoc pignus ad manus haberi, ac deferri ab Episcopis: & ne id amplius liceret, institueretur oportuit aliquid substitui, quod in memoriam, & veneratione ipsiusmet Sacramenti Sanctissimi obseruaretur. Atq; hoc crediderim fuisse hanc benedictam ceram: quę iuxta Summi Pontificis preces annuat Deus proficiat, & opē ferat in multis, quæ semper manifesta fuerunt; vt antiqui versus nos edocēt, & alij recentiores authores, præter id, qđ singulis experientia demōstrat. Et quia de his amplius agendū nō est nobis, addendum videtur ex antiqua illa consuetudine, qua Præsules Sacratissimam Eucharistiam secū gestasse retulimus, ortū habuit, quòd

Vetusti uersus Balsamus, & munda cera, &c. Ab Vrbano V. sunt conditi: recentiores autē, quorum initium, Candida cera Dei, ab Iano Vitale.

Lib. Cæremon. 1. sec. 12. c. 1.

quòd Summus Pōtifex solenni ritu deambulans, vel iter agens eãdem præ se ferendam cõsueuerit. Quòd si in memoriam tam immēsi beneficij ecclesiarum Prælatis, dispēsatoribus suis, à Deo collati, huiusmodi sacræ formæ sunt introductę, iure ab illis singulari obseruatione venerandæ sunt, & gerendæ. Quod maximè placuit semper Episcopo, & patruo meo, Don Didaco de Co uaruuias, & Leyua: a quo etiam au diui illud Episcoporum esse aureũ vellus. De cuius æstimatione, & reuerentia in Apostolico regesto inuenitur, Leonem III. vnam ex his formam ad Carolum Magnũ Imperatorem misisse, & deinde Vrbanũ V. tres ad Imperatorem Constantinopolitanum, cum prædictis antiquis versibus. Tantaq; fuit horũ Principum pietas, vt, quemadmodum memoriæ proditũ est, ad accipiendum hoc munus, solenni comitatu cleri, & populi vsque ad vrbis portas processerint. Sed nunc consequens erit agere de insignibus, quæ falsis Gentilium Dijs ascripta sunt

Aureum Episcoporũ uellus est Agnus Dei.

Triginta milia Deorum apud Varron.

ſunt. Quorum tãtus fuit numerus, vt Varrone teſte, ad triginta milia peruenerint: quorũ ſelectiores ſua quiſque inſignia habuere, iam inde a ſui cultus, & erroris principio attributa. In quo eorum etiam, quæ tractantur, antiquitatẽ licet agnoſcere. Et quoniam expedit noſſe, quæ fuerint hæc inſignia, quæque ipſorum origo, eo, quòd freques̃ argumẽtũ, vnde Emblemata, & ſigna deſumantur, ſint, ſedulò de his agẽdum duximus, à Saturno Deorum antiquiſſimo exordium capientes.

Cap. 4. De Inſignibus, quæ gentes olim ſuis falſis Dÿs, Saturno, Ioui, Marti, Mercurio, Neptuno, & Plutoni tribuerunt.

Apollodorus in Bibliotheca, ſiue de origine Deorum lib. 1.

APOLLODORVS libro de Deorũ origine Cœlum primũ omnium Mũdo præfuiſſe teſtatur, ac Saturni patrem: cui Græcia à tempore nomen dedit, quod ſub Saturni figura agnoſcebant. Vnde conueniens

niens erat, Cœli filius diceretur, cuius motu & mensurari, & cognosci cœpit. Alas, quibus velocissimè volat, pro insignibus assignarunt prisci, simul & falcem in manu apposuerunt, qua resecat idẽ, quod produxerat: Vnde illum proprios deuorare filios caussati sunt. Hãc ergo alati temporis effigiem, falcem altera manu gestantis, atque altera lampadem ardentem, in quodam nostro Emblemate introduximus, ad ostendendum, quòd tempus reuelet omnia.

Iupiter.

Iupiter Saturni filius peculiare sibi insigne fulmen delegit, idque tricuspe, ob triplex illorum genus. Et quia potentissimum, quod rutilum est, Ioui tribuitur: clarum, Mineruæ, & obscurum Vulcano: quæ duo nullam inferunt noxam. Huius fulminis Symbolo vsi sunt antiqui ad extollendam suorum principũ potẽtiam. Et quia in aliquibus eorum dignissimus clementiæ respectus habebatur, ad hanc significandam in numismatum auersa parte fulmen super aram Deorum iacẽs collo-

Vetus numisma.

collocarunt. Ex quo & nos ſpiritua le, ac pium excuſſimus Emblema: necnon & alterum morale iugo, & ſagitta ſociatum, ad Principis officium, iuxta fulminis proprietatẽ, explicandum: quod planè eſt, Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.

Macrob. li. 1. Saturna. ca. 17.

Apollo eſt Sol, cui quandoq; in manibus lyrã appoſuerunt, ad oſtẽdendam voluptatem, quæ ab illius benigna temperie percipitur. Et quia pro loco, & tempore ſuam nobis iram oſtẽdens radios immittit ignitos, adeò vt talem cõtingat calorem cauſſari, qui verè lethalis dicitur: arcus, & ſagitta ſimiliter attributa ſunt illi, quibus Pithonẽ pernicioſiſſimum ſerpentem abſtulit. Qui, iuxta nomen, corruptio erat paludis cuiuſdam peſtifera, & Solis ardore deuicta, & exiccata virus, & vires amiſit.

Higinius in fab. ca. 150.

Mars belli Deus.

Martis bellorum Dei inſignia, propria ipſius arma radiantia fuere, quæ ignem ſpirabant: cuius & galea in criſta fulminis effigiẽ præſeferebat. Clypeus illius ſanguineo colo-

colore tinctus erat: sed præci-puum insigne erat hasta, præci-puum inter arma apud omnes antiquum telum. Quam & olim veneratam fuisse fertur: ac deinde Diuorum imagines in cuspide gestari solitas. Quod ego ex diuerso accidisse crediderim. Nam Aegyptijs Deorum suorum effigies portasse in hastis moris fuit: quibus sublatis ipsasmet hastas venerari facile fuit. Cumq; posthæc hasta daretur in principatus signum, atque omni tempore gestaretur, factũ est vt inter proceres Romanorum nobilius signum esset, & ab eadẽ quiris, antiquitus dicta, Quirites ipsi sunt nominati, & Quirinus Romulus: quòd semper illam præ manibus haberet. A quo fuit introductum, vt qui aliquem Inimicorum occidisset, hastam gerendã semper in manibus haberet in præmium vt Seruius in Virg. lib. 6. Aen. annotauit. Vbi Anchises posteritatẽ suam futuram narrabat, à iuuene illo exordiens, qui hasta pura nitebatur. Atque eam donari in præmium, & hono-

Hastas olim veneratas.

Ouidius in Fastis.

Virgil. 6 Aen.

honorem, in diuturno fuit vsu: & inter militaria munera puræ hastæ, numerantur à Plinio, quod etiam apud multas veterum inscriptiones videre licet. Ab eadem hasta, qua pro insigni Mars ornabatur, dictus est Quirinus: cui templum Romani intra mœnia ædificarunt, & alterum extra mœnia sub Gradiui appellatione. Illum enim domi pacificum volebant, solamque hastã, quasi sceptrum gerentem: foris autem audacem, & fortem, qualem cum cæteris armis depingebant: & à verbo gradior, Gradiuum appellarunt: quòd furore actus graderetur semper, nec quiesceret.

Pli. li. 7. c. 28.

Gradiuus à gradiendo.

Mercurius artium Deus, iuxta Gallorum opinionem, quem singulari studio, vt Cæsar in commentarijs scripsit, colebant, Caduceũ habuit insigne: hoc est virgam, qua serpentes inuicem decertantes diremit. Quod quidem discretionẽ significat, angues autẽ inuoluti prudentiam. Pennatus galerus agilem designat, & officiũ, quo vt Deorum internuntius, fungebatur. Semper enim

Mercuri⁹ Cæsar in commẽtarijs.

enim habitus fuit viatoribus necessarius: apud nos ab vmbra nomen desumpsit.

Ex quib' intelligitur, quare Prælatis pro insigni datus sit, nempè vt Apostolorum, & Prædicatorũ munia exercerent, ad assiduam visitationis peregrinationem parati. Eademq; de caussa data sunt illis curta super pallia, quæ verè peregrinorum gausapinæ sunt. Dicitur etiã Mercurius Deorum, & hominum internuncius: eo quòd sapientia diuina nobis commercia communicet. Ipsius autem effigiem comitabatur gallus, quôd mercaturę Deus existimaretur, ad quam in primis vigilantia desideratur.

Pontificũ Pyleus

Sapientia quanti sit.

Neptunnus æquoris Deus tridẽtis possedit insignia. Cuius euidentior (vt mihi videtur) ratio est, propter veterum harpagonum formã, quibus piscatores se tuendo, marinas belluas superabant: quanuis a Philostrati sententia non dissentimus, quòd tres illius teli cuspides tres mediterranei maris sinus significarent. Sed alijs placet ob tres

Neptunnus.

Philostratus invita Apolloniј.

aquarum differẽtias; fontanæ, quæ dulcis est: marinæ, quæ salsa: stagnā tis etiam, quæ neque amara est, neque suauis. Nonnulli triplicē aquæ vim considerant, excitandi, & leniendi vndas, & in his tranquillam serenitatem conseruandi. Cicero de Na. De. Chrisippi sententiam secutus Neptunnum aërem esse dicit qui in freti visceribus mugit, & euoluitur: eundemq́ue Dei spiritū esse, qui omnem ingressus aquarum molem ipsas a corruptione præseruat. Quod autem ad historiam facit Thessalum nonnulli fuisse scribunt, & nauticam Athenienses docuisse. Equitandi verò ars eidem à quibusdam tribuitur, quòd naues equi per similitudinem dicantur.

Cic. de Natu. Deo.

Vide Lib. 2. Embl. 1.

Plutonem infernarum specuum designatum Ducem sua etiam insignia habuisse satis constat per ea, quæ Claudianus cecinit describens currum, & equos raptę Proserpinę, quorum vnum, cui nomen Alustor, Plutonis insignibus candenti quodam ferro notatum scribit. Autumare autem possumus illa clauem fuisse,

Claud. de raptu Proserp.

fuisse, vel claues, ex eo, quòd Pausanias referat data hæc illi insignia ob inferos ingredientium custodiã quibus reuocãdi gradus nulla iam erat facultas. Atque idem paulò superiùs dixerat antiquam cuiusdã mensæ picturam describens: ideoq; Plutonem Hesiodus hostiariũ vocat. Possumus, & huius insignis rationem affirmare: quòd idẽ sit, qui à Græcis Dis nũcupatur: & est diuitiarum Deus. Quæ cùm in terræ venis reconditæ sint, & velut abscõditæ seriò ipsas obserasse videtur, sed clauẽ manu gestãs demonstrat suæ potestatis esse illas ad libitum distribuere. Et quoniam sæpius indignis erogantur, & merentibus subtrahuutur, cæcus iste Luciano pingebatur. Aliqui etiam Plutonẽ Solem esse credentes cum corona, & sceptro illum licèt obscurè signabant. iuxta ea, quæ Martianus Capella scribit, & ex Porphyrio Eusebius interpretatur. Estque aduertẽdum longam Solis absentiam a nobis in hoc demonstrari, quasi Mundus inter ipsum, & Plutonem diui-

Pausanias lib. 5.

Hesiod. in Theogonia

Lucianus in Timo.

Martian. Capella de nuptÿs Philologiæ.

Euseb. de præparatione Euãgelica.

res altera manu in Orgijs Bacchi ſuus fuerit. Nec mirũ Soli diuitiarum dominium tributum fuiſſe, cuius mirabili virtute pretioſiſſimæ metallorum venæ fœcundantur.

Cap. 5. De inſignibus Bacchi, Aeſculapij, Herculis, Caſtoris, et Pollucis, necnon et Panis Paſtorũ Dei.

BACCHVS liber etiam pater appellatus inter alia, quæ plura habuit nomina iuxta Ouidij carmen, & quæ inter græca epigrammata alphabetico ordine excepta referuntur, thyrſum eſt principale inſigne conſecutus: quem Macrobius haſtam pampinis obtectã fuiſſe deſcribit, vt vini vires potus ſapore, & dulcedine coopertas ſignificaret. Quemadmodum ob eãdem cauſſam & pateras pampinula, & alijs herbis coronare ſolebant. Hasta verò ex fragili fiebat ferula: vt conſtaret omnibus hanc vini potẽtiam moderatione ſuperandã. Hos thyrſos à caulium herbarũ ſimilitudine, qui thyrſi nominantur mulie-

Oui. lib. 10 Metam. Macrob. lib. 1. Saturn. c. 19.

Thyrſi qui.

res

ferebant, altera incensam lampadem, ad explicandam latiùs fortitudinem vini. Quòd autem Macrobius de hasta dicit, pampinis velatam intelligimus: cuius extremitas hedera operiebatur ad similitudinem coronæ, quam ex eadem hedera & Bacchus, & eius Sacerdotes gestabant. Et hoc propter huius herbæ cum vino affinitatẽ, cuius odor, nedum succus inebriat. Musica etiã instrumenta eidem Baccho tributa clarissimum est falsam hilaritatẽ denotare, quam præ oculis offert. Atheneus tripodẽ Baccho assignat quasi oraculi vicem gerenti: quòd veritatem aperiat. Et quia in Apollinis templis responsurus Sacerdos tripodi insidebat, vti de Phœbade illa narratur, in prouerbium mansit, A tripode loqui, quando vera manifestantur.

Atheneus li. 2. Dimnoso c. 2.

Aesculapius Deus salutis habit', quòd cùm medicus esset celeberrimus, in Deorum numerum relatus est, & Apollinis creditus est filius: Epidaurius etiam ab Achaiæ vrbe, vbi nobilissimo tẽplo colebatur,

Aesculapius.

dictus est. Habuit pro insignibus serpentem: atque id, vt Plinius testatur, propter multa medicaméta quę in serpéte ad depellẽdos morbos reperiũtur: in ijs maximè, quos tyros vocant: qui orbi toti ingens beneficium contulerunt in ea, quæ ab ipsis tyriaca dicitur, à Nicandro poeta gręco suis carminibus descripta. Sed alij referunt ad sanitatem, quam serpens consequitur, quãdo vetustatem deponit, nam & sic Medici, vt Phornutus dicebat, homines renouant, quando illos à morbis eripiunt. Macrobius hoc Aesculapij insigne acutissimo eius animalis visui refert: quòd in ægris curandis oculatissimũ oporteat esse medicum. Quapropter vt simul etiam vigilantia commendaretur, noctua eidem dedicata fuit: vt inferiùs dicetur. Cœterum præter has rationes planè crediderim ortũ habuisse à salute, quam in deserto Mosis tẽpore serpentẽ illũ æneũ adorãdo cõsequebantur à serpẽtibus morsi. Quod cùm ꝑ traditionẽ Aegyptijs, & alijs innotesceret, consequens fuit

Pli. li. 29. c. 4.

Phornut' de Natura Deorũ.

Macrob. li. 1. Saturna. c. 20.

Num. 21.

fuit, vt illa met serpens salutis signũ haberetur. Et non leui argumento comprobatur hoc ipsum numismatum aliquorum inuersis, in quibus serpens super apertissimam Crucẽ depingitur. Nec enim solũ est baculus infirmorum, vt Eusebius interpretatur. Aesculapium in anguẽ fuisse conuersum, qualem Valerius Romam perlatum enarrat, non dubium aliquando creditum. Simulque vulgaris opinionis fuit, in dracones conuerti, quicunq; præclaris virtutibus, dum viuerent, immortalitatem meruerunt. Atque hac ratione moriturus Heraclides, vt Laërtius scribit, serpentem abdidit secum ex jis, quæ in aquis generantur, & secure tractantur, vt ad rogũ deprꝛhensam defuncti manes esse crederent, & ipse inter diuos ascriberetur. Hæc autem opinio, quam homines procul dubio suis adinuẽtionibus adiuuerunt, recepta olim apud gentes, vt verissima fuit, iuxta illa, quæ Plutarchus in Cleomene scribit dicens, cùm sibi necem intulisset, suspendique esset iussus: visus

Antiqua numismata.

Euseb. de præparatione euangelica.

Laertius de Heraclide.

Plutar. in Cleomene.

 sus

ſus eſt à cuſtodibus ſerpens corpus amplectens, & à morſibus auiũ defendere: vnde inter Heroës annumeratus fuit. Hinc ergo licet intelligas, cur Virgilius dignum historia crediderit, viſum eſſe ſerpentem ex Anchiſæ tumulo prodire. Atq; hoc ſæpius euenire, vt in antiquis ſepulcris appareant, cauſſam Plutarchus loco iam dicto aſſignat: quòd quẽadmodum ex bubulis cadaueribus apes procreantur, ex equinis ignaui fuci, ex aſininis infeſtiſſimæ muſcæ aſili: ſic ex humanis, præſertim è medulla ſerpentes gigni ſoleant. Rubertus Abbas in Geneſim ait, Pythagoræ doctrinam hanc fuiſſe. Quòd ſi dignum eſt fide, decuit, vt ab homine mortuo ſerpens naſceretur, à quo & eidem homini mors eſt deuoluta.

Vir. Aen. 5.

Plutarch° ubi ſupra.

Rupertus Abbas in Gen. c.17.

Hercules.

Herculis inſignia fuerunt claua, & Leonina pellis. Rationem Diodorus aſſignat, quòd antiquitus hæc arma ſolũ in vſu fuerint. Quod verum eſt, ſed per Leonis exuuias, vires animi, & fortitudo: & per clauam ſolida ipſa virtus ſignificatur.

Estque animaduersione dignum, quòd cum olim Dei ad Thebarum defensionem Herculem armis accingerent, Apollo arcum, & sagittas tribuit: Mercurius gladiũ, Minerua scutum. Deerat illi claua: hanc Apollodorus scribit relictã, vt eam suis manibus elaboraret. In quo planè ostenditur, virtutẽ esse veram, & propriam nobilitatẽ, nõ quæ aliunde hæreditario iure proueniat, (quanuis & hæc nobilitas sit:) Sed ista decentior est, quam cuique plurimi facere necesse est. Fuit ergo, iuxta prædicta, peculiare Herculis insigne, claua ex oleastro in Sylua Nemæa fabrefacta: quà ingentem illum Leonem prostrauit, & eius spolijs suos induit humeros. Capiti autem eius, populea corona dicata fuit: quòd populus folia habeat varijs colorib' distincta. Subtus enim alba sunt, superne furua, fumi colorem habentia. Vnde ortum est figmentum illud: quod Hercules hac arbore, q̃ primùm alba erat vtrinque, redimitus ad inferos penetrarit: & à fumo

Apollod. li. 2. de origi. Deorũ.

Pausanias lib. 2.

Corona populea.

cùm redijsset, exteriorem foliorũ partem colorem mutasse: ramoq; à capite auulso, & ad ripas Acherontis in Epiro, vbi frequens est, plantato, initium habuisse hanc arboris speciem. Quòd si huius rei significatum requiras, nõ aliud est, quàm virtutis formam describi: quæ interius, & in rei veritate candida est, quanuis exterius obscura, & mœsta videatur. Quòd si veteres per hanc arborem tempus etiam significarunt, ratio est, quod albis, nigrisq; folijs clari dies, & atræ figurantur noctes: & præter ea, quòd in solstitio, teste Plinio, folia huius arboris inuertantur.

Olimpianicus de Plãtis. Herodotus, & alÿ.

Plin. lib. 16.c.23.

Castor, & Pollux, Germani fratres, Iouis, & Ledæ filij, suam quisque stellam pro insignibus habebant. Vnde Apuleius de Paridis iudicio loquens Iunonem à Castore, & Polluce deductam introducit: eosque ait in cassidum conis singulas stellas gestare: quod & antiqua numismata confirmant. Et quoniã in quibusdam vni tantùm vtraque stella ponitur, intelligendũ id fieri pro-

Castor, & Pollux.

propter vnanimem ipsorum concordiam, & antiquum commentũ, quòd alteri mortuo alter viuus vicissim vitam impertiret, sumpta occasione à duabus stellis, quæ in sidere illis tributo, & inde Geminorum dicto apparent: quarum altera lucente altera latere videtur. Ex qua apparentiæ vicissitudine eosdẽ esse vulgò arbitrabantur lumen illud, quod in nauium malis aliquando videtur, ex humiditate, & aduerso lumine prouenienS. Eamque ob rem in quadam veteri statua Corinthi Neptunno dicata eosdẽ Tyndaridas sitos Pausanias scribit. Et quoniam de istorũ insignibus egimus, decet & Symbolum eorum in medium adducere. Est enim pluribus notum sub figura ouorum fuisse olim demonstratos, & præter fabulam, quæ de Ioue circunfertur, quãdo Ledæ amore captus in cycnum est transformatus, & gemina oua sunt edita, vnde illi prodiere, similitudo ipsa, quæ inter geminos esse solet, & vnanimis dicta concordia, effecit, vt dicerentur oua. Nihil

Aratus in Phenomenis Higinius in fab. & alij.

Apollod. lib 3. de orig. Deo.

hil enim inter se similius est iuxta prouerbium. Et quia concordia vitam auget, prorogat, & ad optatũ finem perducit, in cacumine pyramidũ; quæ in circorũ metis ponebantur, hæc ipsa oua in ouorũ fratrum venerationem, & memoriam apponi solitum fuit: idq; Tertullianus de spectaculis docuit.

Prouerbiũ, de quo Cic. qq Acad. lib. 2.

Tertul lib. de spectac.

Virgil. in Geor Oui. & alij.

Pan Deus Pastorũ, summo apud Arcades in honore habitus musicã septem tibiarum instrumentũ pro insignibus obtinuit, propter inuẽtum huiusmodi: quando (vt in fabulis est) virginem deperibat quæ in arundinem conuersa fuit: & in ipsius honorem fistulam condidisse: & ex auena, quæ gracilis est, aut cicutæ calamis cera compactis septẽ dicitur vocum differentias inuenisse, quæ numerosam, & suauem redderẽt harmoniam. Huius autẽ insignis veritas cum reliquis in sua varia, & deformi imagine, vniuersi figurã, iuxta ipsius nomen designat. Cumque omnia in hac ingẽti Mũdi machina mirabiliter fuerint instituta, & ordinata: atq; in se quandam

Macro. in Som. Scip. et Phornutus de Na. Deo.

dam

dam contineāt debitam numerorum proportionem, & harmoniā, nihil ſimilius, aut commo i is adaptari potuit prædicto inſtrumēto. Nam cùm res ſit inanimis, humano alitu ſpirituque viuit, ſuum melos, ac ſuauitatem pręſeferendo. Cuius inſtar vniuerſitas hæc tota Dei manibus condita, & fabricata veram nobis muſicen, & harmoniā oſtendit quæ ad cæleſtia nos excitat, & inuitat.

Euſ. b. lib. 3. de præpa. Euan.

Cap. 6 De Amoris Dei inſigni, de Canopo & fluuiorum ſignis.

ACCEDIT tandem amorum Deus, quē dicunt in lucta Panē viciſſe. Res enim vniuerſæ Amori parent, qui omnia vincit. Quòd ſiqua rerū cęleſtiū veritas illis obtigiſſet, q ſimilia finxere, procul dubio veri Dei recordarentur: qui reuera à ſummo amore deuictus eſt, vt & opere demōſtrauit: verùm id prius ſub figura in illa celebri cū magno

Theocritus & alij

Patriar-

Gen. 32.

Patriarcha Angeli sui lucta Domini personam agentis. Quam historiam, cùm reliquis, quæ in quinque Mosis libris continẽtur, notum est illos legisse, & plures illorum in suas fabulosas narrationes inuertisse. Et inter cætera, quæ illos lux aliqua veritatis edocuit, fuit discrimen illud, & differentia inter amorẽ bonum, quem Plato cœlestem appellat, & vulgarem malum, quẽ improborum vitium, & licentia Deum sibi constituit: cùm re vera vanitas sit, & amentia. Atque ille solus in hac ratione dicitur, & est verus amor à summa Dei bonitate exortus, in omnem que Mundi creaturam diffusus. Vnde illæ inter se cõiunctæ, & vnitæ mirabilem continent consonantiam, atque symmetriam. Idq; adeò verum est, vt si in his, quæ inferiora sunt alteratione & mutationem videmus, quæ contrarietatem, & repugnantiam, & quandam inter se æmulationẽ præseferunt, re vera totum id amicitia est, & concordia; quanuis sit vel ipsa ignis combustio, in qua manife-

Quicquid est, amicitia ẽ, & cõuenientia.

stius

ſtius apparet vis amoris, dū ſe alijs communicat, & omnia in ſe cōuertit, etiam velut inter fratres, & admodum familiares accidit, nihil habere diuiſum, aut proprium, ita vt ſæpius inter ſe veſtes illorum commutentur, ſic & res omnes, quæ immutari poſſunt, propter innatam amicitiam adinuicem mutantur, atque aliæ aliarum formas induūt: ita vt in commutatione, & contactu illo quoddam velut oſculo, & libatione præſeferāt amicitiæ, atq; concordiæ ſignum. Quòd ſi hæc in ſublunari, & infima noſtra regione accidere videmus, quid nō de cœleſti illa ſphæra cogitandū? In qua tanta eſt conuenientia, & conſenſus, ut nūquam in re vlla diſcrepēt, ne momento quidem à ſuo mirabili motu ceſſando. Quæ omnia ab eximia, & potenti amoris vi procedunt. Cùm enim Cœli omnes in ſe, & in partibus ſuis nil aliud, quā Cœlum ſit, in tanta paritatis, & ſimilitudinis forma, dum ſe ipſam quælibet cœlorum pars inſequitur, neceſſe eſt omnes, & ſimul moueri, iuxta

Plato in Sympoſio, ſiue de amore.

Ex Marſ. in Plat. deſumptum: deq; naturali inclinatione intelligimus non quòd animā cœlo tribuamus.

iuxta æqualitatem ipſarum, atque ita in perpetuo motu ſuo cœlum ſe ipſo fruitur. Et quidem amor in ſe quoad vim, & potentiam, nô diſcernitur, ita vt à bono prauus, & inordinatus minimè differat: imò potius propter imbecillitatẽ, & morũ perditionem plus furuo illi, quàm decens erat attribuatur. Amoris autem ſigna ſunt arcus, & ſagittæ, tam cognita omnibus arma, quàm antiqua, nunquam enim, niſi cum materia deſinit. Quapropter mundanus amor, cùm ad mutabile, & periturum ſubiectum tẽdat, neceſſe eſt, vt mutetur, & deficiat. Ille autem verus, qui ad ea, quæ perpetua ſunt, dirigitur, mutari, aut minui à ſe vel ex obiecto non valeret, niſi & illum huius vitæ libertas immutaret.

De ſagitta ĩ dextera, & lãpade in ſiniſtra cũ alijs inſignibus optimè ſcripſit. Alex. Aprod. li. 1. proble. c. 606.

Canopus Deus Aegyptiorũ.

Canopus fuit quidam alius Aegyptiorum Deus deformis figuræ. Erant enim illi, velut hydropico, tumidus vẽter, & crura tenuia: mũdi fortaſſe rotunditatem, & machinam figurando. Et quoniam in aliquibus ſimulacris ſuis quaſdã velut

lut flāmulas in capite gestare videtur ad similitudinem ornamenti in galeis, simulq; & ramusculos quosdam palmæ arboris: operæ pretiū erit eius historiam referre, & huius rei caussam assignare, iuxta illud, quod Rufinus in ecclesiastica historia scribit: hoc præmisso, ꝙ à Chaldeis ignis colebatur, vt ex authoribus satis constat. Et sunt, qui asserant illum Genesis locū, vbi Deus Abraham locutus ait: Ego Dominus, qui eduxi te de Vr Chaldæorū, Non solùm de huius nominis vrbe intelligi, sub cuius appellatione tota eorum regio, & dominium comprehenduntur; sed præcipuè, quòd à Chaldæorum igne illum eripuerit, Vr, enim ignē significat: & hinc apud Latinos vrere. Nec.n. exiguū fuit beneficium, quod Deus Abraham, & eius familiæ contulit, eos à Deorum cultu liberando, scelere quidem satis viscoso, & contagiosa lue. Quòd autem illum Chaldæi voluerint in flammas proijcere, quòd ignem non adoraret (vt quorundā est sententia) potuit quidem esse;

Ruf. in historia Ecclesiastica lib. 11. ca. 26.

Gen. 15.

Apud Hebræos Vr, est ignis, hinc vrere latinis.

quanuis ex ſcriptura nō appareat. Cùm igitur Chaldęorū Deus, ignis haberetur, per varias orbis regiones ignem ſuum circumferebant, vt cum omnium nationum Dijs cō tenderet: vt quis eorum maior eſſet, experirentur, & quacunq; præterirent, cæteros Deos euerterēt. Lignea enim ignis abſumebat; aurea, & argentea, aut ex metallo aliquo alio facta eliquabat, & lapidea in calcem diſſoluebat. Cùm verò ad locum, vbi Canopus colebatur, perueniſſent, eius Sacerdotes exterriti ſunt: & certamen illud inire coacti callidum prius excogitarūt conſilium, vt Canopus Deū Chaldæorum ſuſciperet. Iſque hoc modo erat, (vt diximus) ipſorum Deus ventroſus: & eo loci quædā hydriæ in vſu erant foraminibus perfluentes ad aquam purgandam, & defæcandam. Vnamq; ex illis accōmodarunt apertioribus foraminibus: ijſque cera obturatis inſuper Dei ſimulacrum adaptarunt tali induſimulacrum mento, vt igni aliquantulum reſiſteret. Cumque iam Chaldæi inito cer-

Deorum certamen.

Canopus victor.

Vaſa fictilia diffluētia.

tamine victoriam acclamare cœperunt, ignis ceram dissoluit: & protinus aqua defluēte ignis superatus, & extinctus est.

Superest modò, vt de amniū insignibus loquamur. Suū enim & ipsi inter sacra obtinuerunt ab his, qui pericula in ipsis euadere desiderabant. Vnde apud eosdem ortū est crines fluminibus offerre, iuxta illud Homeri, apud quem Achilles Sperchio flumini comas obtulit: & eadem ratione in naufragijs capillos deponere moris erat, vt alibi plenius probamus.

Amnium insignia.

Homerus in Iliade.

Eorundem fluminum simulacra cum vrna sub brachio aquā effundēte, & cornibus capiti affixis effingebantur, simul cum corona arundinea, propter frequentiam arundinum, quibus fluminum ripę coronari videntur. Erant autem illis cornua taurina multis de caussis; primùm propter impetus fortitudinē, & ærumnosam vim fluminum, quādo inundantia poluūt. Deinde propter eorundē cursum varias in partes deductum, quò instar cornuum

Cornua fluminib' appingebant.

deducuntur: necnon ob vndarum ſonitum, quibus mugire videntur. Et eadem ratione iam ab antiquis receptum fuit flumina per tauros ſignificari, vt de Acheloo amne patet: quem fabulæ finxere taurum fuiſſe ferociſſimum, plurimumque damni intuliſſe, donec eo ab Hercule deuicto, & altero ex cornibus euulſo, ingentes prodierunt diuitiæ, quemadmodum, & de Capræ Amaltheæ cornu ſimiliter fabulantur. Sed re vera magnam fluminis partem detorſit, qua & arua irrigata fertiliora reddita ſunt, & amnis auulſo cornu plurimum ſui furoris amiſit. Alia id genus pari ratione narrantur. Vnde intelligemus, cur Romani in Salmanticæ ponte tauri figuram ſtatuerint: vt & alibi, propter fluuios, ſcilicet in eorundem honorem. Et ſimul conſtabit, qua ratione Gn. Pompeij victoriæ in Hiſpania memoriã Romani ſub eadem taurorum effigie celebrare voluerint in his, qui hodie tauri vocantur de Guiſando. Et hi quidem nobiliores Hiſpaniæ fluuios, & ab

Achelous Strabo li. 9. Geographia.

Taurus in Ponte Salmanticæ.

Tauri Guiſandi.

eis magis cognitos significabant: quos sibi propitios optabant, eò quòd in bellis plurimum ad victoriam, aut internecionem valeant: & simili sculptura notis adscriptis decorarunt.

Cap. 7. De Gentium Deabus, earũque insignibus; vbi Tellus, Diana, Iuno, Pallas, Venus, & Isis memorantur.

COMPLVRES apud gentes fuerunt Deæ quibus diuinos honores tribuere, & q̃s varijs insignibus decorarunt: & in primis de Tellure agendum erit, iam omnium parente. Fuit ergo Tellus, sub diuersarũ vocum appellatione culta, ob diuersas sui considerationes. Sic terra, à terendo quòd animalium pedibus teratur: Ceres cùm fruges ꝓferat: & Proserpina, quòd minimè mõstretur, suis reclusa ĩ antris. Nomen aũt, quo præcipuè colebatur, erat Magna parens, quòd Deũ ma-

Tellus habita Dea.

Ceres, Proserpina.

Magna parens.

ter crederetur. Atque id verè, in his falsis Gentilium Dijs, ad quos fabricandos, lapides, ligna, & metalla quærebant: & hæc omnia produ cit terra. Et hæc ipsa Cybele nomi nabatur: cuius insigne erat turrita corona, ad significanda ædificia: quasque illi simul spicas appingebant, ad designandam fructuũ hubertatem, planè erat. Sed timpanũ ventos in terræ visceribus inclusos denotabat. Qua in re satis apparet quomodo vna in figura simul voluerint repræsentare eas, quæ Cybele, vel Deorum mater, Ceres, & Proserpina dicebantur. Idē enim, vt diximus, hæc significant. Cybelæ etiam pinea nux pro insigni tributa est: quod ei pinus ob proceritatem dicata sit. In quo etiam terræ fertilitas demonstratur. Et hoc signum in quodam Octauiani Augusti numismate videmus.

Pinus Cereris insigne.

Diana.

Dianam Lunam esse nulli dubiũ est: cui arcus, & subinde pharetra tributa sunt ad cornua eiusdem significanda. Cumque adeò velocitate præstet ob cursum, & varias

sui

ſui mutationes, venationis Dea exiſtimata eſt. Et hac de cauſſa moloſſum, & venabulum illi pro inſignibus dederunt: vt in quodam Poſthumij numiſmate cernitur: ſed in alio Hoſtilij ceruum appoſuerũt. Eſt illi præterea inſigne ardẽs lampas, iuxta ea, quæ Cicero deſcribit de Diana illa à Verre in Sicilia ſublata. Et licet aliæ aſſignentur rationes, ob id factum opinor, quòd ipſa præſideat nocti, vt in diuinis ſcripturis dicitur. Et quemadmodum abſentiam Solis ignis ſplẽdore reparamus: ſic Luna ipſa videtur fax in cœlo accenſa, vt in tenebris luceat, & omnem illuminet terram.

Antiqua numiſmata.

Cicer. in Ver.

Gen. 1.

Iuno, & ſoror, & coniux Iouis Pauonem ſibi elegit, & ex lilijs albis coronam: quæ cùm antea fuiſſent purpurea, ipſius lacte candidũ colorem induerunt. De pauone quidam Poeta dixit, quòd laudatas oſtendat opes: & quod hac ratione, tanquam Deæ diuitiarum, tributus Iunoni ſit hic ales, incertum eſt. Sed verius illud, quòd oculatã

Iuno, & Soror, & Coniux, Seneca.

caudā pauo gerat ostentans centū antiqui Argi lumina, qui in hanc auem, vt fabulantur, cōuersus fuit. quod Iuno dicatur Lucina, quasi Dea Lucis, quibus oculi delectantur. Quòd autem huius alitis oculi Iunoni sint sacri, caussa est ipsam verè esse aërem, in quo Solis lumē, & splendorem diffundi videmus, tanquam conuenientissimo ob sui raritatem, subiecto. Infantes etiā recèns nati, vt qui edebantur in lucem, sub Iunonis esse tutela credebantur: & eam iccirco parturiētes inuocabant, Et pręterea notum est Lunam sua humiditate partus iuuare. Erat etiam ipsius insigne flagrū in manu, vt in Lucilij numismate conspicimus: eò quòd eius Sacerdotes quibusdam diebus festis per semitas excurrebāt hos, & illos flagellis cædentes: & mulieres infœcundæ manus eis percutiendas exponebant religionis affectu, vt inde sibi remedium obtinerent. Vocabatur quoque Iuno Sospita: cuius capitis ornamentum erat caprina simul cum carnibus frons, vt in

Vide Emblema. 49. lib. 3.

Lucina luna est, Cic. 2. de Nat. Deo.

Iuno Sospita.

in Licinij, Vari, & Lucilij Aemilij, Reguli, & aliorum numismatũ auersis videre licet. Et ratio (vt mea fert opinio) non alia est, nisi ob parentum educationem: ad quam necessaria est lactis hubertas, quæ illi tributa est: si vt retulimus, & Lilia turgentia illius hubera rigare potuerunt. Quòd si lactentibus nutricum lac deficiat, quasi Diua curante, capella frequens sufficitur. Et sic ab infantibus à periculo liberatis, qui latinè sospites dicuntur, Sospitam, Iunonem dixerunt, & prædicto capitis ornamento decorarunt.

Numismata Licinij, Vari, & L. Aemilij

Denominationis ratio.

Pallas, quæ & Minerua, cassidẽ ornatam pro signo gerit. Est enim adeò fortis sapientia, vt mille illi vires conferri possent. Cassidi verò Lauream imponebant, propter honorem illi debitum, & palmã, quã semper obtinet. Et quemadmodũ in quodam Domitiani numismate apparet, noctuam eidem tribuere, propter oculos: cùm ab Homero passim Minerua à glaucis celebretur oculis: vt significaret, quàm sit ocu-

Pallas vel Minerua.

oculata, & circũſpecta ſemper animi prudentia. Erat Athenis, quod & in prouerbium ceſſit, copioſa huiuſmodi volucrum fœcunditas. Vnde Minerua vrbem illam, vt ſuam, plurimi feciſſe dicitur: ꝙ illic ſingulari cura coleretur, atque in eius honorem ædificata inde quoq; nomen habuerit. Hæc igitur auis, cũ eſſet Deæ ſacra, & occidi prohibita, numeroſo creſcebat fœtu.

Athenæ urbs Mineruæ.

Veneris inſignia victoria erat, quam interdum ſub paruulo ſigno manibus gerebat, interdũ verò humeris: vt in quodam Iulij Cæſaris numiſmate cernitur. Ratio autem eſt notiſſima, cùm huius fallacis Deæ potentia vulgò pateat, quam dicunt è mari eductã, vel propter eius ſpumam, vel propter ſalis proprietatem. Tres etiam Veneres fuiſſe ſcribunt: ſed quæ apud Cyprios colebatur, principale nomen obtinuit.

Venus.

Iulij Cæſaris numiſma.

Iſis Serapidis vxor, de qua tot fabulati ſunt Aegyptij, legum inuentionem, & ſementis, cùm reliquis illis à Diodoro in Epitaphio relatis,

Iſis.

Diodo. Siculus lib. 1

tis, illi tribuentes, sistrum musicum instrumentum pro insignibus habuit: quod æreis orbiculis personabat, quale vulgò est in vsu. Sed illud in spheræ modum factũ, vt nõnulli ferunt, mira curiositate Calcagninus ait, varijs figuris distinguebatur. Quidque in hoc significaretur, perspicuum est: nempe quòd Mundi illi moderatio propter prudentiam, & perspicaciam conueniret, inuentis præsertim legibus, & alijs, quibus & ipsa gloriatur in prædicto Diodori loco. Inuenitur inter vetera numismata quoddã argenteum, in quo Isis altera manu Sistrum, altera pateram fructibus plenam tenet, cum inscriptione, VOTA PVBLICA. fructus autem terræ cultum, quem illi acceptum referunt, planè significant.

Cœl. Calcag. de rebus Aegyptijs.

Cap. 8. De Parcis, Nemesi, Bellona, Fortuna, Pace, Spe, Concordia, Discordia, Moneta, & de nonnullis Prouincijs.

PARCAE, quæ vitam hominibus moderantur, cognita sibi com-

Parcæ.

comparauere insignia: quorũ meminisse ab re esse non arbitramur, iuxta ea, quæ in nonnullis antiquis, & recentioribus numismatis repeciuntur. Est enim sub pedibus instrumentum illud, quo fila fuso excipiuntur: ad latus autem duo apponuntur fusi, quorum vnus est vacuus, alter verò deducto filo plenus. Tota hominum vita filo comparatur, propter continuitatẽ, ac deinde propter periculum, & modicam viuentium securitatem. Nã quemadmodum filum facilè rumpitur, ita & vita. Anacreon vuæ passæ acino suffocatus est: & quidam alter pilo in lacte nondum excolato, præter alios, quos Plinius, cæterique testantur, per exigua occasione perijsse. Fusus nudus mortem illius significat, qui vix ingressus fuerat vitam. in eodem fuso stamen contortum hominis vitam significat in medio annorum præcisam. Sed in orbe ad conglomerandum circunuoluto eius obitum significat: qui iam prouecta ætate occubuit.

Vita est filum.

Plinius li. 7. c. 7.

Nemesis

Nemesis Dea vltionis frænũ pro insigni gestabat, quo quidnam ipsa curæ haberet, admonebat, scilicet vt frænum inijceret, & seipsum quisque compesceret, & metiretur admoneret. Nam & mensura in signum data est illi. Diuersis hãc nominibus appellabant: & aliquantulũ eius potentiam ampliarũt, improbi ingenij, & infestam esse dixerũt, quòd nimijs obesset votis. Prudentes enim, & cordati viri in his, quæ ad honorum gradus, & magistratuum functiones pertinẽt, suo se pede (vt in prouerbio est) metiri debent: aut secus ab ipso tempore, & euentibus dimetiantur, necesse est, diuino disponente numine in bonum, vt quæ desiderant aliqui, non assequantur: alij autem in suũ damnum, & perniciem desiderati voti compotes fiunt.

Nemesis.

Seipsos nõ metientes Deus, et tẽpus mensurant.

Bellona soror, & vxor Martis dicta etiam Duellona belli gerebat insignia, hastam præsertim: non tãtùm quòd armis ipsa vteretur, sed quòd illa acceleraret, Martẽ præcipuè vrgeret, cuius, vt aiunt, equos fræna-

Bellona.

Stati. Nec magis ardẽtes Mauors, hastaq; pugna

frænabat. Hæc autem est belli gerendi ardens in animo affectio, quē furore dicimus, quo singuli ad prælia commouentur, quem excitare tubis mos est, iuxta illud Virgilij Misenum laudantis: quòd nullus præstantior illo fuerit, cùm viros cieret tuba, & cantu Martem accēderet. Scutica aliquando pugnasse finxerunt: vel quia viri sui impellebat equos: vel quia leuis cùm esset, non opus est aliud, vbi furor animi compellit, & ministrat arma. Est quidem scutica contemptibile feriendi instrumentum: equis primùm ab aurigis agitandis deseruiens, & aliquando mancipijs corrigēdis. Vnde in seruili bello contigit, cùm Romani non decere existimarunt armis aduersus seruos, tanquam in gētem liberam, dimicare: sed scuticis. In cuius rei memoriam singulare tunc temporis numisma fuit excusum: in quo illa adhuc historia demonstratur. Sic igitur & Bellona, ostensa scutica, supplicium bellorum in furore belli quandoque significabat. Prætereà & Scutica telum

impulerit Bellona tubam.

Vir. 6. Aere ciere viros, &c.

Liuius, & alij.

Numisma argenteū.

lum est facillimum paratu, quòd ex quauis materia cõfici posset: & est iræ, atque celeritatis index.

Fortuna, & eius insignia.

Fortuna clauum nauis pro insignibus præhenderat, vt quæ Mundi gubernaculum in prosperis, & aduersis teneret. Sed aliàs, nec rarò innixa rotæ depingebatur, ob exiguam, vel potius nullam firmitatem, quam in se habet. Vnde nec malum est perpetuum, quia centesimum, vt vulgò dici solet, annum non excedat. Sed nec bonum id tẽporis pertingit: vna enim cum vita, & Mundus, & fortuna clauduntur. Et quoniam vel optima quæque vita laboriosa existimatur, infeliciori sorte, periculum, quod mari sæuiente suffertur, non sine caussa à plerisque fortuna nominatur. Et adhuc etiam, cùm in pace, & omni tranquillitate mare deseruit nauigantibus, sors, aut fortuna nõ deerit, si verum est, quòd nauigãtium mors, & vita adeò sunt coniuncta, vt vix tabula interposita separẽtur.

Labor in mari fortuna nominatur.

Victoria cum alijs, & palma.

Victoria & ipsa inter Deas habita palmam pro insigni manu susceperat,

perat, & alas in humeris, quæ perpetuum nomen, & famam vsquequaque in victorum honorem, volanté significabat. Altera verò albã parmam, vel etiam literis ab ipsa notatam præseferebat: ob veterem gesta in scutis pingendi consuetudinem. Quæ quandoque templis obseruanda suspendebant: qualis Palladis aduersus gigãtes historia fuit. Quæ vt latiùs extenderetur, in eius peplo depicta fuit, tenuissima quidem veste, & mulieribus ad templũ pręsertim ituris frequentissima. Ad cuius imitationem introductũ est, vt in similibus peplis gesta depingerentur eorum qui se in bellis strenuê gesserant, ad illorum memoriã & honorem, necnon vt cæteris nobile foret exemplum. Fuit præterea Victoriæ insigne palmæ ramus: & ab omnibus receptum est fuisse desumptam à proprietate ipsius arboris. Nam quemadmodum illa resistit ponderi, sic & animus labori. Sed equidem ad Solis radiorũ imitationem referendum crediderim. Qui enim palma fuerit coronatus, huius-

Herodot', & alij.

Peplum quid.

Radij Solares in coronis.

huiusmodi radijs circundari videbitur: monstrantque splendorem, & lumen eorum, qui victorijs insignibus claros se præstiterint. Hic ergo Solis splendor in coronis Regum initiatus est radijs interpositis: cùm primùm hoc fuerit Solis insigne, vt in antiquis conspicitur numismatis, præcipuè Rhodiensium: apud quos celebri cultu venerabātur, mirabilem in eius honorem statuam illam erigentes. Eadem corona pari ratione Serapidi posita est: vt in prisco argenteo numismate videtur, cum inscriptione, VOTA PVBLICA. Fuit & laurus notum Victoriæ signum, & præter suū virorem perpetuum, quia tātæ virtutis esse creditur, vt vel odorata à peste defendat, immortalitatis Symbolum est habita.

Serapidis corona.

Plin. li. 23 ca. 8.

Pax proprium signum, & quidē meritò, cornucopiæ suscepit, vt in argenteo Augusti Cæsaris numismate cernitur. Euidens autem est ratio, nam pacem abundantia sequitur, bellum miseria, & fames: omnia enim euertit, & consumit.

Pax.

Notandũ, quare caduce⁹ traditus.

Vespasianus in quodam suo numismate caduceum, & anguem illi dedit. Maximè enim necessaria sunt prudentia, & eloquentia ad agendum de pace, vt ipsa constituatur absque dedecore, & nota proponẽtis. In quibusdam alijs numismatis pacem videre licet, quæ admota ardenti face clypeos comburit. Hoc enim fieri solitum non dubito, & ad literam declaratur hinc versus ille Dauidis Prophetæ, Arcũ conteret, & confringet arma, & scuta cõburet igne.

Ps. 45.

Spes.

Spes pro insignibus floream habebat coronam: & præter illam lilium album, tam notum, quàm speciosum florem. Spectatur hæc in argenteo C. Clodij numismate, & in alijs. Et ratio est, quòd fructuũ spes in floribus consistat, sed incerta: facilè enim isti pruina deficiunt, aut vento ramos agitante discutiũtur.

Plin. li. 10. ca. 12.

Concordia cornicem Symbolũ tenebat: propter notissimam harũ inter se volucrum amicitiã, & apud multa antiquorũ numismata, præsertim Faustinæ, reperitur. Coniũ-

ctas

ctas dexteras concordiam significare, nemo est, qui nesciat. Istæ verò figuratæ pro ineunda pace vicissim mittebantur, iuxta illud Taciti referentis, Centurionem Sisenam exercitus nomine prætorianis dexteras, concordiæ signum transmisisse.

Discordia sub mulieris effigie vestes suas scindentis figurabatur, quod & Virgilius suo versu testatur.

Vir. Aen. 8. & scissa gaudẽs vadit discordia palla.

Pietas Ciconiam pro Symbolo sortita est, cùm sit ea clarissima in his volucribus, quæ parentes iã senio cõfectos alunt, debitam in hoc gratitudinem docentes: quæ apud Græcos hinc nomen desumpsit. Ciconiæ signo plura numismata cuduntur, præsertim illud Q. Cæcilij Metelli argenteum.

Moneta inter cæteras Deas relata est: & pondus illi pro insignib' dederunt, iuxta eius temporis cõsuetudinem: cùm omnis pecunia tunc temporis appenderetur. Est autem is vsus clarissimus in testamentis per æs, & libram: quòd per

In principio Instit. de testam.

æs, & libram celebrari dicebantur. Hinc etiam ſumptus ab expendendo nomen habuit. Hinc diſpenſatio, & plura alia ad eã rẽ, non hic tamen omnia expendenda. Id ſolùm aduertendum Monetæ nomẽ ſæpe numero pro Dea Iunone intelligi, à monendo dicta: quòd in quadã publica neceſſitate conſulentes ad monuerit: & hac ratione templum illi ſub hoc nomine fuerit ſtructũ.

Iuno Moneta.

Habuerunt & ſuum quæq; prouinciæ honorem, varijs inſignibus exornatæ: quemadmodum ex dicẽdis apparebit.

Hiſpania.

Hiſpaniam ſub mulieris figura altera manu ariſtas, altera verò ſagittarum numerum, & ſcutum gerentis depingebant. Sic illã in quodã noſtro emblemate excuſſimus antiqua imitantes numiſmata. Significatur autem fructuum hubertas, & bellicoſæ gẽtis certamen: qualis ſemper extitit: & hoc ſeculo demonſtrata eſt prolatis in nouũ vſq; orbẽ ſui imperij finibus, & geſtis aliàs inauditis innumeras ſibi regiones ſubijciens. Adrianus Imperator

Li. 4.

rator in suo numismate Hispaniæ Oliuæ pampinum in manu apposuit: cuniculum verò ad pedes. Plana que est ratio, propter maximam oliuarum copiã, necnon & cuniculorum præsertim in Celtiberia. Vnde illi Epithetum Catullus assignauit, cùm dixit, Cuniculosæ Celtiberiæ fili.

Catullus.

Africam Adrianus in altero suo numismate cum Cornucopię in vna manuum, quòd sit etiam fertilissima, signauit. At reliqua Scorpionẽ ꝑmit; quòd illic plures, & plurimũ noxij, vt Plinius annotauit, enascerentur. In alio eiusdem Adriani numismate Africa aristis coronata aspicitur, & in eiusdem fronte elephãtis proboscis agnoscitur. Et notandum in eo est, quonã modo figurata sit: nam in alijs numismatis habet pro galea medium elephantis caput, sine faucibus inferiorib⁹: quanuis de posteriore oris parte aliquid relinquerent. Vt illinc bini eminentiores promerentur dẽtes. Visu quidem spectabilis figura est, sed ob tale capitis ornamentũ fe-

Africa.

Plin. li. 11. ca. 25.

Elephãtis in galea figura.

rox. Sed hæc propter elephantorũ copiam inuenta sunt; qui & si in alijs regionibus frequentiores sũt, tunc temporis frequenter ex Africa Romam deportati sunt in triũphos, & dies festos; quemadmodũ & aliæ feræ pro spectaculis deferebantur.

Orus Apollo, & alij.

Aegyptum in corde flammis ad moto signabant, ipsam omniũ terrarum feracissimam existimantes: quanuis feruido æstu videatur exuri. Est enim cor in homine nobilior pars, ardet autem sanguinis calore.

Nilus flumen.

Nilum fluuium, qui adeò fertilem, & fœcundam reddit Aegyptũ, sub senis figura demonstrarũt cocodrilo insidentis, puerisq; dimensis locis in ipso ludentibus, qui mẽsuras cubitales eiusdẽ fluminis significabant. Nam quantò altior erat mensura flumine crescente, tãtò certior, & fœcundior erat in regione prouentus. Atque hos cubitos (sic enim mensuras vocabant) ad templa Deorum deferri solenni põpa moris fuit, qui posteà in ęde

San-

Sanctorum delati sunt: vt in tripartita historia narrant Rufinus, Nicephorus, & alij. Restat nunc de insignibus disseramus, quibus vel principes ipsi vsi sunt, vel in honorem, & obseruationem eorum ab alijs excogitata sunt.

Tripartita li. 10. c. 10. Ruf. li. 11. ca. 30. Niceph. li. 7. c. 46.

Cap. 9. De Noe, Iosue, Cyri, Darij, Alexandri, Antiochi, Gordij, Seleuci, Tenedij, Armodices, Thesei, & Seruij insignibus.

NOES insignia sub Iani nomine gentibus notissimi secundum opinionem vulgò receptam fuerunt duæ auersæ facies in vno capite. Quibus significabatur & ante, & post diluuium vixisse; vel etiã principis prudẽtia, cui præsens debet esse, quod præterijt, vt inde, quod futurũ est, iudicet. Hoc fuisse à Romanis inuẽtum non dubium, licet multis ab illo seculis, ad eiusdem in Italiã aduentus memoriam. Quod Ouidius sensit, cùm dicit, formatam à vetu-

Noe idem qui & Ianus.

Ouidius.

ſtate puppim in ære, ob Dei hoſpitis teſtimonium. Iſta vero nauis, ſeu veriùs roſtrum ipſius in auerſo numiſmate ſitum erat, in quo & biforme caput. Cumque illud Ianum deſignaret, conuenienter tributũ eſt tale etiam Symbolum, propter arcæ, ſeu nauis inuentum. Sed Italicarum rerum hiſtoriæ narrant à Iano admiſſum in ſocium Saturnũ Sabatium: qui Iouis Beli Aſſyriorum Monarchæ perſecutionem fugiens ad Ianum ſe contulerat. Et propterea nonnulli hanc numiſmatis partem tribuunt Saturno, propter nauem, qua fugiens liberatus eſt. Huius ergo Symboli, & eius interpretationis memoriam Plutarchus in Problematis, Lactãtius Firmianus, & alij recolunt.

Plut. Lactantius Firmia.

Ioſue.

Ioſue Velius illud pro inſignib[9] geſtaſſe nonnulli dicunt, quo Deus mirabilem ſe oſtẽdit. Et hoc idem fuiſſe Symbolum Caroli Ducis Burgundię in ſua, quam denominauit, del Tuſon, militia. Sed nec primũ per ſcripturam probatur: nec ſecũdum habet, cur ab Argonautarum hiſto-

Origo velleris aurei, quem Tuſõnẽ dicunt.

historia ſit diuertendum, cũ ij ſub ſimili fœdere ad conquirendũ Vellus aureum cõuenerint. Nec extra rem eſt, ſignum aliquod ab hiſtorijs, ac fabulis profanis pro rebus militaribus deſumi. Quod autem hic denotatum voluit fortis erat animus, ad ſubdendum ſibi, quod conquirebat, Galliæ regnum: ſed aduerſa fortuna magnis illius conatibus obſtitit.

Cyrus.

Cyrus Perſarũ Rex, & deinceps Monarcha, vt Xenophõ in de eius inſtitutione teſtatur, aureã aquilã expanſis alis ſuper haſtæ cuſpidem geſtabat: & ab eo ſucceſſores Perſarum Reges eandem ſimili modo geſtarunt.

Darius.

Darius in monetis ſuis pro inſigni, & Symbolo proprio Sagittarium excuſſit. Quod cœleſtis ſigni potuit eſſe figura, quòd fortè ſub illo natus fuerit. Aut voluit potiùs ſub eius monſtri viribus pecuniæ vires, vel fortaſſe etiam ſuas oſtendere. Diu viguit huius monetæ vsus: & propterea dictum de Ageſilao, quòd triginta Sagittariorum milia

Vetus pecunia.

Plutar. in Apoth.

ad corrumpendum Atheniensium exercitum intulisset: cuius rei meminit Plutarchus.

Plutar. in Alexādro.

Alexander sui natalis Symbolū erexit Iouis se filium credi volens qui sub anguis forma illum susceperat. Narrat Plutarchus Philippum eius patrem draconem, vbi Olympias vxor iacebat aspexisse: & exinde diuertisse ab ea, tum vt veneficia caueret, tum vt Deo cederet: quē pro veteri superstitione coniugium illorum dirimere velle in hoc significari credebat. Cùm autem oraculum Alexandro interroganti responderet, vt Iouem Ammonē agnosceret, & reuerenter coleret, eius se filium prædicauit, Serpentē in suis numismatis sculpens, è cuius ore infans exibat. Quæ tandē Mediolanensium Ducum insignia fuerunt: quòd primus illorum Hierosolymitano bello à Mauro quodā abstulerit, qui ab Alexandro Magno originem ducere gloriatus gestabat.

Insignia Ducis Mediolanensium.

Insignia Antiochi

Antiochus insigne gessit, quod alias Salomonis signū appellatur: quod

quod plurimi fecere, qui sola signa, & charecteres, figurasve alicuius esse virtutis contendebant. Hæc autem erat ex quinque lineis æqualibus ducta quibus totidem triangu li super æqualem pentagonũ funda ti eriguntur. Quoad originem verò huius insignis sciendum est, quòd Antiochus aduersus Galatas castra metatus, nec prospere cum hoste congressus prodidit se in somnis ab Alexandro monitum victorem fore, si sui milites signum illud gestarent. Cumque hoc signum singulis Hygiè (quæ salus interpretatur) Aesculapij filiæ nomine imposuisset, tantum animi, & fiduciæ resũm pserũt, vt non difficulter hostẽ profligarent. Quòd si hac in figura nõ nihil rationis consideraremus, qua ad aliquid significandum fuerit instituta, humorum in homine cõcordiam, & æqualitatẽ, vnde salus prouenit, ostenderet. Et in hoc æquitatis temperamento, & vnanimi cõcordia victoriæ securitas, aut confidentia consistit semper. Siquidem vnita, atque coniuncta virtus sem

Meminit Calcag li. 3. epis. qq.

Vnanimitas.

per

per est seipsa dispersa maior. Et hoc primum potuit demonstrari in antiquo equinæ caudæ vsu, quam pro galearum ornatu, vt ex Homero constat, applicabant. Coniūctas enim setas nulla vi confringi videmus, sparsas autem, & solutas, vel quilibet puer expilare poterit. Qđ quidem similiter & manipulus ille denotauit, quo Romanos pro vexillo, & signo vsos esse diximus, admonentes sic eorū animos esse vinciendos, vt mutuis subsidijs sibi in prælijs auxiliarentur. Hanc præterea paritatem, & vnionem manus signum pro vexillo hastæ illigatum commonuit. Vnde acceptū est, vt exercitus totus, aut saltē pars manus appellaretur: vt in actis Apostolorum apparet. Nec prætereūdum est, hoc ipsum significasse victā in hastis, quod etiam antiquis in vsu fuit gestari pro insigni in exercitu, vt quemadmodū hæc alligata erat hastæ, & posteà alligatæ sūt & aliæ: sic inuicem alligari inter se milites conueniebat. Hæc apud nos dicebantur vādas: quibus alligatis cùm disco-

Homerus in Iliade passim.

Manipul⁹ quid significabat.

Acto. 12. Misit Hærodes Rex manus.

discolores essent, vexillum formari cœpit, quod ab eisdem vulgò vādera diceretur.

Gordius.

Gordius Phrygiæ Rex primò bubulcus, cùm in templum ingressus fuisset quondam manu lora referēs pro vinciendis aratro bobus, Rex acclamatus ex oraculi responso illum sub tali forma designantis, subitò minimè dedignatus est anteriori fortuna, imò gratissimus, & memor fertur. Famosissimum illū nodum ex loris implicatum tēplo dedicauit in ciuitate, quam condidit, & de suo nomine Gordiam dixit. Vnde apud nostros Canonistas Gulielmus Benedictus refert eundem in sui prioris officij memoriā & aratrum, & vincula in templo dedicasse.

Nodus Gordian⁹.

In c. Raynuntius.

Seleucus Nicator.

Seleucus Nicator, Authore Appiano, suæ monetæ anchoræ signaculum impressit: & ea securitatem, atque constantiam significare potuit. Namque hac de caussā, (vt nō nulli sentiunt) anchora Sacrata habebatur: sed verius, atq; certius est quòd quando ad Sacram anchorā

confu-

confugiendum dicitur, de vltimo remedio intelligi. Nam, vt ait Ioannes Zezes in suijs varijs historijs, inter cęteras anchoras vna erat insignioris ponderis, & magnitudinis, qua in grauioribus periculis vtebantur: & hanc sacram nuncupabant.

Ioã. Zezes Chil. 11. nu 363.

Tenedius Rex suam monetam cudés securim illi cum duobus vno in collo capitibus effinxit, debitã legibus reuerentiam, iustitiæque executionem denotans, in qua omnes pares esse debebant. Nec aliter ipsemet ostendit. Nam capitis pœnam minitatus in eum, qui adulterij crimen commisisset, cùm in hoc filius deliquisset, edicti pœnam aduersus eum executus est.

Plutar. de Pythijs orac. Steph. de vrbib[9].

Armodice, Midæ Regis Phrygię vxor, prima inter Cumæos pecuniã conflauit, in qua leporis signo via est, nummi fortasse proprietatem demonstrans: cuius est currere, & in cujus venatione fatigantur omnes. Et si nondum in ipsa origine authoritatem, & honoré pecuniæ diminui oportebat: mirabile ipsius

Armodice

Pecuniæ proprietas

Reginæ fuit Symbolum, ad ostendendum in fœmineo sexu virilem animi sui valorē. Vt scilicet in hoc demonstraret, & virum, & fœminā esse: quod lepori contingit, vt plurimùm, quemadmodū scripsit Plinius, & passim experientia demonstrat. *Pli. li. 8. c. 55.*

Theseus vt author est Plutarch° in eius vita bouis insigni est vsus: Iulius Pollux didrachmam vocat pecuniam, in qua huiusmodi signū habebatur: idque propter taurum Maratonium, aut propter Minois Ducem. Sed omnium verissimum, quod ciues monuerit, vt depositis armis agros colerent. Et hæc est pecunia, qua patronus silentium vendidisse insimulatus est, nec clientis partes defendisse, quòd bouem haberet in lingua. *Plutar. in Theseo: Iuli° Pol. in Onomastico.*

Seruius antiquus Latinorū Rex sub ouis signo monetam feriebat: idque fortè, quòd apud antiquos diuitiæ in numeroso grege, præsertim ouiū consisterent: quibus agri, & cæteræ res emebantur, totidem illas ouibus æstimando. Et quemadmo- *Seruius.*

admodum pecunia illarum vicem subijt, credendum est ea de caussa nummos ouis figura signari voluisse. Habita est præterea similitudinis ratio: nam quemadmodũ ouis maximo est hominibus vsui, & emolumento, ita & nummus: quod generale rerum omnium est pretiũ.

Oues monetæ signũ

Cap. 10. De insignibus, quibus vsi sunt Augustus Cæsar, Pompeius, C. Cæsar, Antoninus, Galba, Cõstantinus, Henricus 4. Ferdinãdus, & Carolus V. Imperatores.

Augustus Cæsar.

AVGVSTVM Cæsarẽ pro insignibus Capricornum sidus gestasse nulli ẽ ignotum, quòd sui natalis ascendens fuerit. Et Theogenes celebris eo tempore Astrologus consultus dixit ea de caussa Mundi dominum futurum. Et hinc tantam ille fiduciam concepit, vt deinde publicũ esse voluerit (Suetonius ait) thema suum. Sic enim positionem, & figuram cęli, vnde iudicia sumũtur,

Sueton. in August.

tur, vocant Astrologi. Est autem apud eosdem receptum hoc signũ Capricorni eximiam portendere felicitatem. Et videntur euentus cõprobasse in principibus, qui sub eodem ascẽdente nati sunt, quod Carolo V. Imperatori gloriosæ memoriæ contigit.

Symbolũ Sphyngis.

Vsus est idem Augustus, & alijs Symbolis, vt Sphynge. In quo videbatur significari, quàm sit necessarium in obsequijs principũ secretũ tum ipsis domesticis, & familiaribus: tum etiam eisdẽ principibus: ne temere se, & sua alicui credant. Terminus, & fulmen alia sunt eiusdem insignia, quibus auersam suorum numismatum partem sculptã videmus. Hoc autem denotat firmitatem cum agilitate coniunctã: quod est lẽtitudo festinata, & lenta festinatio, quæ sub delphino, & anchora monstrata sunt græca inscriptione adiuncta, quæ latinè sonat, FESTINA LENTE. Qua & ille vsus est diutius, & post illum in ipsius memoriam alij.

Festina lẽte.

Pompeius.

Pompeius, quem Tertullianus

Tertul. li. de specta culis.

ſuo tantùm circo minorem appellauit,(quòd ſibi Magni nomẽ vendicãs circum appellauit maximũ) ingentis fuit animi virtutis. Aſt illũ minimè iuuit ſors, quam ſperabat, per inſigne illud Leonis enſem arripientis: quod animi magnitudinẽ cum potentia coniunctam indicabat. Quòd ſi hæc illum non deſeruiſſet, propter fortunæ inſidias, virtutis ſuæ meritis in toto terrarũ orbe dominari digniſſimus erat.

C. Cæſar.

C. Cæſar in quodam ſuo numiſmate Mundum cum temone, cornucopiæ, & caduceo pro inſigni gerebat. In quo clementiſſimus ille Princeps orbi pacem, hubertatem, iuſtitiæque adminiſtrationem pollicebatur.

Antoninus Pius.

Antoninus in ſuo numiſmate, Aeneam humeris patrem geſtantem, & manu filium depinxit, pietatem, quam maximè colebat, oſtendendo. Et Pius, haberi non ſolùm nomine deſiderabat, ſed rebus: dũ ſocerum iam ſenem in Senatũ manu deducebat, & in locis arduis vlnis appenſum tranſuehebat.

Galba

Galba Imperator, Dione teste, nauis proram, à qua canis saltu parabat, in Symbolum delegit, vt animi sui promptitudinem, & periculorum contemptum testata relinqueret.

Galba.

Constantinum Imperatorē Christi nomen in signum notasse demōstrant ipsius numismata, primis huius Sanctissimi nominis compactis hoc modo græcis literis ☧ & in nōnullis eiusdem numismatis labarū, & regium vexillum cum eadem nota spectatur: quod & quidam Christianus poeta cecinit. Sed vt historia tradit, & authores referūt, eius insigne fuit Crux, cum hac inscriptione, IN HOC SIGNO VINCE. Hoc enim ita figuratū in cælo aspexerat, in quo illi verè demōstratum fuit Crucis signum, prædictis literis circunscriptum. Hoc tripertita historia ecclesiastica refert & est author Sozomenus, qui asserit Eusebium Pamphilum ab eodē Constantino Imperatore id audisse. Et iuxta hæc insignia labari Cōstantini fuere Crux ipsa, & nota nominis

Constantinus Magnus.

Symbolū Constantini.

minis Christi. Erat autem, vt diximus, labarum, principis vexillum, quod vulgò Guion, quasi ductoriũ dicitur: quod sub sua acie contentos ducat, & perducat: & quocunque principis persona vertitur, indicet. Huius autẽm signi ratio tanti habita fuit semper, etiã ante Cõstantinum, vt milites illud flexis adorare genibus soliti fuerint. Et sic huiusmodi reuerentia continuata est, vt propter eius custodiã quinquaginta milites constituti fuerint quos præpositos vocabant: vt patet ex titulo, & lege Codicis Theodosiani de præpositis laborum, quẽ in suum transtulit Iustinianus: & in duobus his dicitur laborum, vnde ibi glossa plurimum habuit laboris & dubitandi occasionem. Et quanuis græcè laborum cum accentu in prima apud Sozomenum, & acta Synodi Nicenæ inueniatur: authoritas tamen Tertulliani, Diui Ambrosij, & Prudentij labarũ: dicentium, hoc nomen apud latinos haberi nos admonet. Et vt equidẽ arbitror, nomen hoc est Latinum,

Labarum Principis vexillum. L. 1. C. de præpos. laborum.

Tertul. in Apoleg. c. 16. Prud. li. 1.

vt

vt complura alia tunc temporis à Græcis vsurpata, & à verbo labor deriuatur, quòd facilè labatur. Qđ sic esse ratio demonstrat: erat quippe quadratum laminæ affixum: & hæc funiculis appensa; recta cuspidis hastæ ligabatur. Quapropter in dictis locis Theodosij & Iustiniani Codicum legerem de præpositis labarum, pro labarorum. Hæc aũt dicta sint, vt nostræ professioni inseruiamus: & similiter est faciendũ, quamuis obiter, vbicunque se obtulerit occasio.

Vt videre est apud Diuũ Grego. Nanz. Oratio. 1. in Iulianũ

Nonnulli ex Castellæ Regibus sua etiã insignia singularia, & Symbola habuerunt, vt Henricus IIII. malum granatum apertum, cũ his verbis ACRE DVLCE, quòd obseruandum Principis ingenium ostenderet, quòd s. improbis acerbos, & iustis suaues, & benignos esse oporteat. De quo & nos quoddã emblema excussimus, vbi de hoc seriò.

Rex Henric. 4.

Lib. 3. embl. 30.

Rex noster Catholicus incude primùm, & malleo vsus est, Symbolo non satis cognito, nec tãto prin-

Ferdinandus Rex Catholic⁹.

cipi conuenienti. Quod autem deinde elegit, & omnibus innotuit, multæ fuit admirationis, sagittas s. & iugum cum his literis, TANTO MONTA. In quo ad Gordiani nodum nulla fuit allusio, neq; ad Alexandri sententiam, quæ vulgò fertur, idem valet incidere, quod enodare. Voluit autem in his significare hostes, ac rebelles sibi debellandos esse, vel armorum vi, quæ per sagittas significantur, vel voluntaria deditione, cùm ipsi ad iugum peruenerint. Et hoc innuit. Idem valet vltro, aut vi: siue, velint, nolint.

Plutar. in eius vita.

Nec secus euenit in expeditione, quam de Bethica recuperanda totis viribus assumpsit: quòd armorum vi subacta, & subiugata est, & Granata ciuitas dedita fuit initio anni nongentesimi secundi.

Bethica recuperata An. Dom 1492.

Carolus V. Imperator gloriosæ memoriæ extendens Hispanici dominij fines orbis simul & terminos extendit. Firmiter enim antiquitas omnis crediderat terrã Hispaniæ regionibus terminari, præsertim

Carol. V.

tim promontorio, quod à re ipsa dictus est finis terræ. Cumq; Hercules ad Calpen peruenisset, binas columnas erexisse in signũ extremi, & vltimi totius terræ termini: neque vltra inueniri, quò progrediendum esset. Sed nauigatione illinc cœpta, & nouo deinde inuẽto orbe, mutari eos terminos necesse fuit: quos & in signum, & nobilissimum Symbolum accepit, cum inscriptione, PLVS VLTRA. Et reuera tanti Principis mente considerata non solum erat in his ostẽdere nouum esse in Mundo orbem, neque his limitibus terram definiri. Sed internis mentis oculis cœlestem veritatem agnoscens alterius longè præstantioris Mundi nos admonitos voluit. Atque hoc, plus vltra, secum assidua meditatione perpendens, regnis se abdicare cõstituit: vt apud se manens vni Deo, & cœlestibus propugnaculis assequendis militaret. In quo etiã veteranus erat, qui toto suæ vitæ tẽpore Ecclesiam Catholicam felicissimè propugnauerat. Sed ne fastidio

Geographi & poetæ, maximè Pindarus in Nemeis.

Rerum Principis exẽplum.

lectori simus consultò præterimus complura ex antiquis, & iunioribus Symbola Principum: quibus in his quæ dicenda sunt, pro exẽplis vtimur, & nunc de aliquot nationũ insignibus tractandum superest.

Cap. 11. De insignibus, quæ sibi populus Israeliticus, & Machabæi delegerunt, necnon Chaldæi, Aßyrij, Aegyptij, Thraces, Scythæ, & Troiani.

Populus Israel.

AB Israelitico populo exordiri postulat antiquitatis ratio, & quòd rerum omniũ, quæ præcisa, & necessaria sint in vita, inuentio absque dubio illis tribuenda sit. Cumque in ducẽdis militibus semper in vsu fuerint vexilla, & signa, nõ est ambiguum eisdem vsos fuisse Israëlitas. Sed qualia fuerint, quæque in eis insignia posuerint, inquirimus. Nec satis constat ex diuina scriptura, in qua tantùm signa nominãtur in Numerorum libris: Hebraicè au-

Numer. 2

tem est dictio Degel, quæ significat vexillum, & signum exercitus. Quoad imagines verò, & figuras illud inprimis offertur: quòd cũ vniuersa gens in duodenas tribus fuerit diuisa, conueniens erat ex prædictione Iacob, quando ante mortem singulas allocutus est, talia signa sibi deligere, præsertim ex cõparatione animalium, quæ posteà visa sunt in vexillis portari, & hinc forsitan apud Gentiles ortum habuerunt, sicut & alia multa. Inter hæc annumeratur lupus, cui assimilatus est Beniamin: atq; item cerastes, vel coluber, cui comparatus est Dan. Sed equidem non censeo huiusmodi imaginibus sua vexilla Hebræos insignisse, ne cum idolorum cultoribus cõuenirent: qui animalium, quæ colebant, figuras in vexillis, vt infrà videbimus, collocabant. Verùm certiùs credere, quòd quemadmodum in rationali duodecim lapilli positi sunt, duodecim tribuum nominibus sculpti, sic & vela sibi elegisse, quæ eiusdem rationalis coloribus conformarẽtur: vt

Genes. 49.

Exo. 28.

vt inter se diuersi, atq; discreti manerent. Et quoniam his de rebus in sermonē venimus, meminisse oportet Isidorum docuisse, vexillum dictum esse, quasi velillum. Neq; authorem citat: sed M. Varronis deductio est ista: quæ firmatur ex ijs, quæ iam de Antiochi insignibus dicere cœpimus: quòd olim victis, q ex huiusmodi velis fiebant, hastas decorare moris fuerit, & hæc eadē videtur esse, quæ dicimus vela. Probatur etiam ex antiquis picturis, præsertim ex cuiusdam vetusti vasis descriptione, quam quidā Neotericus author edidit in libello, cui nomen est Themis. Aperteq; cernitur, quod de Epaminonda Thebano narratur: cùm eius milites triste omē habuerint, Ducis hasta ornatum, quem instar infulæ illi alligarat, à vento sublatum, inque cuiusdam Lacedæmonis sepulcrum fuisse deiectum. Ille interritus, Nolite (inquit) expauescere: sic hostibus nostris parentamus, quorum adornamus sepulcra. Ex eisdē ergo varijs velis varios etiam colores in vexil-

D. Isid. li. 2. Orig. c. 3. M. Var. de lin. lat.

Themis, siue de lege diuina.

Scripsim° de hoc li. 2. de vera, et fal. Proph. c. 24 & est ex Iulio Frō. desū-ptum li. 1. c. 12.

vexillis mansisse facile fuit. Siquidem, vt Tranquillus scribit, Augustus Cæsar post nauale prœliũ Marco Agrippæ cæruleum vexillũ dedit. Beroaldus in Apuleium equitũ signum cæruleum fuisse scribit, peditum verò purpureum.

Sueton. in Augusto.

Machabæis vt plures asserũt, nomen dederunt singulares quatuor literæ, quas in vexillo depinxerãt, M.C.B.I. interpretabatur autem, quis sicut tu inter fortes? Sed ex eadem historia constat Iudæ cognomen fuisse, quod interpretatur fortis debellator: à quo & reliqui nomen habuere.

Author & Rabbi Isaac in suis commentarÿs.

Chaldęos diximus adorasse ignẽ, & ipsum ante se pro vexillo in prælia gestasse solitos: quos & Persæ imitati sunt. Constat ex historia Alexandri: Atque hinc sumptũ videtur, quod principium belli indicebat incẽsa fax, siue, vt Liuius ait, ardẽs hasta iaculata ĩ hostes. Hinc etiam introductum, quòd eorũdẽ Persarum Reges, vt Xenophõ testatur, sacratum quem vocabant ignẽ ante se deferrent: quos & Romani

Chaldæi.

Liu. Dec. 3. li. 10. Xenophon. li. 8. Cyropædiæ.

Agathias li. 2.

mani imitati sunt, vt in emblemate de titulis dicimus. Vsi etiam sunt pro peculiari insigni ijdem Persæ arcu Scythico: vel quia sibi illius inuentionem vendicarent, quam alij Scytæ Iouis filio tribuunt; vel quia se iactarent in dirigẽdis iaculis insigniores, cùm antea obscura, & sine nomine gẽs fuerit: &, vt ait Isidorus, ignobiles ante Cyrum, & nullius inter gentes loci habebantur.

Marcelli. lib. 23. & alij.

Isid. lib. 9. Orig. c. 2.

Assyrij.

Assyrij suum vexillum columba insignierant propter illorum figmentum, quòd Semiramis in columbam fuerit conuersa. Cuius rei mẽtio est apud Diodorum, Lucianũ, & alios: necnon apud Hieremiam admonentem, fugiant ab ira columbæ, quod interpretatur Diuus Thomas de Assyriorum furore, & Ioannes Annius in Berosum refert. Qđ autem de Semiramide in columbam conuersa commentati sunt, ortum habuit forsan à nomine proprio, quod auem significat. Cùm autem colũba cæteras aues in multis excellat, conuenientius arbitrati

Diod. li. 3. c 5.

Lucian. in Dial. de Ioue Tragœdo.

tisunt in illam trāsformatam esse, matris figmentum continuantes, quæ nuncupata est Derceta Ascolonitarum Dea, quam vt in piscem conuersam, sub Serenæ imaginem colebant. Et hoc erat idolum Dagon, quod authorè Diuo Hieronymo, piscem significat. Ipsa autē, vt ex Diodoro colligitur, suæ conuersationis operationem caussata est. Nam enixa ex adulterio Semiramidem in paludem se proiecit. Hæc autem Semiramis, vt notū est, mater fuit Nini: qui quidem, si aduertimus rationem temporum, quodque ex sacris literis colligitur, collatis simul, quæ prophani authores referunt, idem ipse est, qui in sacra scriptura dicitur Nembrot.

Ouid. li. 4. Metam.

D. Hiero.

Diod. li. 1. c. 2.

Ninus idē qui Nembrot.

Aegyptÿ.

Aegyptij in suam aciem Apidis, seu Serapidis figuram sub iuuenci imagine præferebant. Hoc autem præcipuè in diuina scriptura probatur, referente Israëlitas ad eorū imitationem Deos postulasse, qui se præcederent. Et licèt Hebraica dictio multitudinis habeat numerum in dictione Deos, vnum tamē signi-

significat: vt multis alijs locis, & præcipuè Regũ primo, vbi de Phitonissa figuram Samuelis interrogante agitur, vt alibi & nos docuimus. Et hic meminisse oportuit, vt simul intelligatur ad imitationem Aegyptiorum non pluresDeorum figuras postulasse, sed vnam Apidis, in formam bouis, aut vituli. Et hic ille est, quem Aaron conflauit. Cumque illum ad præferendũ ante se in vexillum postulassent, quãuis scriptura dicat, fecisse vitulum, non est inconueniens solum caput intelligi, vt faciliè deferri posset. Sic enim dixerant. Fac nobis Deos, qui nos præcedant. Et huic opinioni astipulatur Lactantius, dũ narrat: cum Moyses HebræorumDux montem ascendisset, & quadraginta dies ibi commoratus esset, bouis caput, quem Apin vocant, effinxerunt, vt illos præiret in signum. Quod etiam Diui Ambrosij authoritate confirmatur, qui hoc in quadam epistola euidenter docet.

1. Reg. 28.

Apis in forma vituli.

Lactan. li. 4. de uera sapientia.

D. Ambro. li. 7. epi. 56

Thraces.

Thraces pro insigni Martẽ gestarunt, qui ab illis Thracij cognomen

men accepit. Et hoc ex eo, quòd strenuissimi essent in bello, idque seriò profiterentur credentes cælestia illis subuenire præsidia à Deo suo Marte, cui diuinos honores præstabant.

Scythæ.

Scythæ nō dissimili ratione suis strænuis viribus: & potentiæ confidentes, quasi aduersariis excidium comminantes, fulmen sibi pro insigni vendicarunt.

Troiani.

Phryges, qui & Troiani, fulmē gestabant. Qui si aperfuit, satis esse potuit ad impetum, & vim explicādam. Quam satis in longa sua defensione monstrarunt, quæ & illos erat liberatura, nisi suorum proditio aditū hostibus aperuisset, quē vires assequi minimè potuerant.

Cap. 12 De Mendesiis, Indis orientalibus Dardanis, Argiuis, Samiis, Epidauriis, Corinthiis, & Peloponnesiis, cum aliis compluribus.

MENDESII Deum Panem sub hirci effigie colebant. Et hic

hic ille est hircus Mendesius, cuius meminere Arnobius, Diuus Gregorius Nazianzenus, & Theodoretus. Polyenus in libro stratagematum hunc asserit primum omnium in Asia dextrum, & sinistrum cornua instituisse: & ideirco ea ipsius capiti apposita: sed iam veritatem huius figuræ alibi detegimus.

Arnob. cõ. gen. Greg. Nan. 2 inuectiua. Theod. de cu. Gre. af fec.

Indos Orientales, quos Apollonius adijt eorum sapientes allocuturus auream anchoram pro caduceo gestasse tradit in eius vita Philostratus. Quòd missa in mare cunctari metur, donec firmum aliquid cui adhæreat, inuenerit. Et hoc nobis insinuat, quòd in dubijs rebus cuncta tentari oporteat: & quod firmius, & securius fuerit, sit eligendum.

Philos. in Apollo.

Dardanij, postea Samothraces dicti in Phrygia, binos gallos inter se concertantes pro insignibus habuerunt ad suam fortitudinẽ ostẽdendam in his bellicosis auibus, quæ singulare certamen aggressæ non desistunt, donec vincant, aut intereant. Hinc actum est, vt galeæ cultus

Dardani.

cultus crista dicatur: & cristati, qui gerunt illã, vt passim apud poëtas cernitur. Quòd verò hic ornatus ad similitudinem cristæ furorem animi, atque audaciam significet, probant vetusta numismata: in quibus apparet non semel acrostolia ista. sic enim à multis ornatus galeæ nominatur.

Acrostolia.

Argiuorum insigne talpa esse dicitur: sed veriùs, mus, iuxta ea, quæ de ipsis narrantur. Cùm è Creta egressi, vt nouam deducerent coloniam aliqua in parte, petierunt ab oraculo, ostenderet situm, vbi nouæ sedes ponerentur, habuerũt in responsis, vbi terræ filij contra ipsos pugnarent, & obsisterẽt. Cumque huc, atque illuc errarent quærentes locum, inuenta sunt quodã mane à muribus corrosa, quæcunque ex corio facta erant, adhuc et scutorum corrigiæ, absq; alijs. Nã ex corio fiebant multa, inter quæ & arma, præsertim cassides, vt ex Homero multis in locis cõstat: vbi de bubulis galeis meminit, necnon & hircinis, ex pelle scilicet, q̃ apud

Strabo lib. 13.
Aelianus de animalibus.

Homerus in Iliade.

nos Cordubensis dicitur, & hæc, vt creditur, duplex, aut veriùs multiplex consuebatur. Videntes auté damna à terræ filijs accepta, ibi fixerunt sedes: & Apollini templum ædificantes Smynthium à murium nomine dixerunt. Et prout Heraclides Ponticus adiũgit, dicere quidem possumus, ad arcẽdos mures, quorum copia ibi est magna, è suo Deo musipulam fecisse. Nam eius statuæ pes ita erat fabrefactus, vt subeuntes mures subitò comprimeret.

Heraclides Ponticus.

Samij.

Samiorum insigne fuit nauis, ꝙ eius fuerint inuentores, à quibus appellata est Samena, & hac in dedecoris notam Atheniensium inurendo frontes signarunt, quos in bello quodam deuicerunt, author est Plutarchus.

Plutarch' in Lysandro & alij

Atheniensibus noctua fuit insigne: cuius in fronte inustione Samijs alias profligatis par pari reddidere. Diximus hanc Mineruæ dicatam, vnde illis signum: in qua sapientiam denotarunt, quæ illis in pretio erat: nam & Athenæ doctæ

Noctua.

inscri-

bebantur. Eadem de caussa Romani suorum principum sapientiam extollentes illam in numismatis inciderunt, quę in ipsorum memoriā, & honorem excudere solebāt: vti apparet in duobus Domitiani, vno cum latina inscriptione, & figura Mineruæ cui adhæret noctua: altero autem cùm græcis literis excusso, vbi sola hæc auis inter duas lyras conspicitur.

Cuius rei sit signum.

Epidaurij, quorum ciuitas est in Achaia, gestabant & ipsi noctuam, sed in honorem Aesculapij: quem Deum à suo nomine nuncuparūt, propter celebre tēplum illius memoriæ constructum. Et quoniam hæc ales est omnium vigilātissima, & plurimum Medicis vigilia conuenit, pro infirmorum valetudine omni cura, & studio recuperanda, hæc inter cætera insignia illi tradiderunt.

Epidaurÿ

Quare noctua dicetur Aesculapio.

Corinthij in sua moneta equum Pegasum figurarunt: vt in paruo quodam nummo cernitur, quē dicunt vocari Pollum, cuius rei caussa est, quòd iuxta Pyrenen fontem

Corinibÿ.

De Pegaso equo.

fuerit inuētus, vt Strabo, & alij testantur: & praeterea in memoriam Bellerophōtis, qui Corinthius erat, & illum domuit equum, cuius ope multis in praelis victoriam est consecutus. Cuius figmentum ex vera aliqua historia ortum habuit: nisi (vt alijs placet) ad naturalium rerum rationem, quae in solis viribus considerantur referendum sit.

Bellerophō Pegasi domitor.

Peloponnesii.

Peloponnesij suis in pecunijs testudinis signum posuere. Quod si Apollinis inuentioni in prima cythara non tribuitur, poterit eius prouinciae situs propter eiusdē similitudinem significari. Est enim peninsula, & ea ampla, & sinuosa: ita vt plurima hinc inde habeat promontoria, & ea de caussa Platani folio etiam assimilata est. De hac pecunia dictum intelligitur, quod Iulius Pollux refert, Testudines vincunt virtutem, & sapientiam.

Iulius Pollux lib. 9. Onomastichon.

Mytilenaei, quorum ciuitas hodie Metelin dicitur quae antiqua est Lesbos, suis in signibus Sapphus figurā depingebāt: quòd inter eos nata fuerit.

Taren-

Tarentini in altera monetæ suæ superficie Tarentum gentis authorem delphino insidentem posuerunt: in altera verò eundem super equum, ad insinuandum maris, ac terræ imperium: aut quia Neptunni filius haberetur: diuisoq; imperio ambo eodem numismate ponerentur.

Tarentini.

Trœzenij signum habuerunt tridentis in memoriam, & honorem Neptunni Dei, quem colebant.

Pausanias lib. 2. Plut. in Theseo.

Germani monetam cudẽtes serram impresserunt, vetustum Aegyptiorum signum, incerti belli Symbolum: quando vtrinque monstratur æquale. Et forsan in hoc ostendere voluerunt fortitudinis suæ, & emensi temporis vires, quo paulatim vincuntur omnia.

Tacitus li. de morib. Germanorum.

Siculi vt ex eorum antiquis numismatis, & alijs Romanorum, & veteribus quibusdam ædificijs cõstat, pro insignibus trina in se deflexa crura æquali spatio distincta, gestabant. Et hoc propter tria eiusdẽ insulæ promontoria: vnde & Trinacria dicta est.

Siculi.

Trinacria

Rhodij, & eorum moneta.

Rhodij, qui & Colossenses, pecuniam rosa signarunt, vt ipsa eorum numismata docent. Notandumq; est huius monetæ fuisse triginta nũmos argenteos, quibus vẽditus est Redemptor noster: vt constat ex ijs, qui maxima cum veneratione seruati sunt, & à nonnullis authoribus referuntur. Continent ex vna parte Solem, quem Rhodij pro numine colebãt, & colossum celeberrimam illi statuam erexerunt: vnde & Colossenses dicti, quo ad illos nomine Apostolus scripsit. Ex inuersa autem parte ob insulæ nomẽ, & perpetuum virorem rosam apposuere. Hæc olim Ophiusa dicebatur: & serpentis nomen infaustum credentes, vt omen effugerent, in rosæ nomen commutarunt.

Colossẽses vnde dicti.

Ophiusa.

Corali.

Corali gens Pontica, bellis assueta, binas rotas gestant, quæ Symbolum esse possunt æqualitatis, & cõcordiæ, admodum in militari disciplina, & armorum vsu necessaria. Et his præcipuè, qui viribus suis, & animi fortitudini confidunt: omnia siquidem facilè deficiunt, interue-

teruenIente discordia.

Turcæ, vt nulli est ignotum, Lunæ signum sibi vendicarunt, qua sua vexilla insignita voluerunt. Neque id apud nos mysterio vacat. Cùm enim Christiana virtus Sol ille sit, qui totum orbem illustrat, ei Luna supponitur, quasi tenebras effundens. Et licèt hoc ecclipsis genus quoad nos tãtùm efficitur, splẽdore Solis nulla ex parte desuper imminuto: laborem tamen, & persecutionem patimur, donec diuinæ maiestati placitum sit, omnes in vnum conuenire, quãdo in vniuerso terrarùm orbe vna sit omniũ intemeratæ fidei professio. Sed ad caussam insignium reuertentes, cur gens illa Lunam sibi delegerit: propter vnũ ex acquisitis bello regnis dicitur id factũ. Et quidẽ vidẽtur sibi hoc insignũ antiquitatis, & nobilitatis placuisse gestare, vt cũ Arcadib' cõuenirẽt: qui se antiquiores, & nobiliores iactabant, vt vel ante Lunam exorti fuerint. Quibus assẽtientes quodammodo Romani, cũ ab Euandro Arcade originem ducere

Turcæ, de quibus lege Leonicenum.

De hoc lege Dialogos Leonis Hebræi.

Arcadum vetustas.

Martialis Lunata nusquã pellis.

cere confirmarent, Lunam in calceis nobilium vsu arrogantissimè introduxerunt. Cuius Poeta suis in Carminibus Martialis meminit dum inter cæteras ruris laudes diceret, quòd illic nusquam lunata esset pellis, rusticam in hoc simplicitatem commendans: quòd ibi nulla sit insolentium, & arrogantiũ quorundam molestia quorũ plena sunt vrbium plateæ. Cuius etiã antiqui vsus aliquod apud nos vestigium mansit, cùm in aliquot infantium calceis lunulæ gestantur. De Romanorum verò consuetudine meminerunt, & Plutarchus, & Iuuenalis, & alij: eiusque vetustas Esaiæ verbis probari videtur, cùm filiabus Syon gentium cultu profanatis capitis ornamentum auferendũ minatur. Vbi & lunularum meminit. Et quanuis nonnulli sentiãt eas in cõmendis crinibus vsas esse, illius tamen antiquitatis vestigium continere videtur; & quod iam proximè diximus, esse potuit.

Plut. lib. proble.
Esaia 3.

Cap. 13. De Romanorum signis, Aquila, Manipulo, Minotauro, Manu, Dracone, & alijs. De Lilijs Galliæ, Quinis. Lusitaniæ, & Ecclesiæ Magũtinæ insignibus.

ROMANIS præstãtissimum omnium signum Aquila erat, ita vt quanuis alia simul adessent, vt inferius dicemus, hoc semper in legione cætera sequerentur. Hoc autem ex Marij institutione, paucis enim antè annis vnà cum alijs gestari cœpit: sed Marius primas Aquilæ partes dedit, & aliarum ducem constituit. Hanc Romani à Persis desumpsere, quibus, vt diximus, erat vsui: Persæ verò à Ioue, qui Aquilæ sibi elegit insigne, vel propter auxiliũ ab illa, vt aiunt, sibi præstitum: vel propter eiusdem auspicium: vt de Hierone etiam narratur, cùm Regnum portendat. Et quoad naturæ vim, multæ huius volucris sunt proprietates, quibus regnũ, & monarchiam designet: quòd auium Regina

Aquila insigne Romanarum legionum. Pli. lib. 10. & alij.

Lactan. li. 1. c. 2.

na

na sit, & domina. Quòd autem accipitri, vt dicitur, cedit, ratio est, quod ex aquilarum, & quidem potentiorũ genere sit. Habet præterea Aquila peculiarem in volando modum, adeò excellentem, vt cœlos pertingere videatur: & Solis radijs, ac fulgori resistit, adeò vt illum firma inconniuentium oculornm acie intueatur. Et inter hanc, & illũ quędã quasi amicitia dignoscitur: Et eadẽ ratione neque illam cœlestia fulmina offendunt. Quę omnia satis ostẽdunt, quanta sit & Regum, & Principum maiestas. Cuius ratio nõ minus quàm cœlestia respicit: nam in terris positi vices Dei gerunt quodammodo, & diuinis fungũtur muneribus, tum in administratione Iustitiæ, & in subditos exercenda clementia, tum etiam in deferẽdo virtuti, & bonis debita præmia. Quæ omnia Dei proculdubio sunt officia. Vnde vetus poëta finxit Iouẽ in schola docere, vbi Reges tantũmodo dictata exciperent. Quibus aptè conuenit, Deum in huius ministerij rationem nomen suũ Helo-

Ioãnes Salebriens. in Policra. li. 1. c. 13.

Aquilæ obtutus.

2. Paralipomenon. 19.

Vide Emblem. 10. li. 2.

Dei nomẽ.

in principibus cõmunicasse, velut in sacra scriptura apparet, & Diuus Chrysostomus admonuit in Psalmis. Hinc ergo licet intueri, quanti apud nos habendi sint principes, & quàm meritò dixerit Apostolus, qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Sed hac de re latiùs alibi.

D. Chrysosto. in Psal. Deus Deorum locutus est.

Manipuli signum apud veteres in vsu fuisse diximus: & notissimum est sub Rege Romulo admissum, non alia de caussa, quàm quòd facile paretur ex qualibet sicca herba. Idem etiam ex fęno tauri cornibus alligatus feritatem eiusdem denotabat, vt obuios arceret, iuxta prouerbium.

Plu. in Romulo Oui. 3. Fasto Pertica suspensos gestabat longa maniplos.

Minotaurus in Labyrintho, aut etiam seorsum positus, secretum in bellicis consilijs apprime necessarium designabat. Vnde etiam idẽ significantes Deo Conso, quẽ suis fauere consilijs desiderabant, vndequaque coopertum templũ cõstruebant. Et sic in circis, vbi Deorum in medio structa erãt insignia post primas metas subterraneum erat

Consus Cõsilij Deus. Aug. 4. de Ciuit. Dei.

erat altare, vt ex Tertulliano libro de spectaculis constat, quo singulos admonerent, quàm sit conueniens, vt consilia, quasi humi depo sita, & abscondita, semper occulta permaneant.

Manus. Manum aliud esse signum diximus, vnanimem illorum cõsensum significans, qui sub aliquo vexillo sui ductoris imperio parent.

Draco. Fuit & Draco aliud insigne satis notum, & consuetum: cuius originem ad Herculis hydram referũt, quam ex eius posteris quidam sub Turno aduersus Aeneam pro insignibus gestarit. Sed alij ad Pythonis ab Apolline interempti memoriam referunt.

Isid. li. 17. Originum cap. 3. Isidorus in Ethimologijs inter Aquilam, & Draconem pilas recẽset: quibus Augustum Cæsarem ob sibi subditas totius Mundi nationes vsum scribit: nec pila, iaculorũ genus intelligit, nam infrà globulos esse dicit. Cui conuenit, quòd in nonnullis numismatis videmus, vbi cum Romæ effigie, quod galeatum est caput, tres simul globi ponuntur:

nuntur: vt denotent Romam in totum orbem dominari, qui tunc tẽporis in tres diuidebatur partes, Europam, Asiam, & Africam. Idq; postmodum clariùs expressum est in quodam numismate, vbi tres illi orbes in trianguli formam æquidistantes apparent, cum inscriptione singulis apposita.

Mundi partes.

Quas flammulas vocãt, vela crediderim, quæ instar flammarũ formata erant: vt etiam nunc in quibusdam vexillis intuemur, quæ ad ornatum, & conspectũ tantùm eriguntur, & ab his originem trahere non dubito. Quorum postea plures introductæ sunt formæ: nec in his designandis demoror, tanquã à re alienis.

Flãmulæ quæ.

Lupus fuit aliud signum, vt animal Marti dicatum. Quin & equũ, quòd bellicosus pugnã præsagiat, & dormientem equitem excitet, conueniens arbitrati sunt, vt inter cætera suis vexillis describerent.

Lupus, & equus.

Porcus etiam in signa receptus est, quòd fœderibus percutiendis interueniret. Nam suem lapideo

Liui⁹ Dec. 1. li. 1.

gladio

gladio vulnerantes diras impreca-bantur in eum, qui primus fœdus frangeret, vt sic & ipse caderet cæsus, lapidem longè proijciebãt, eo quod amplius opus non esset. Et hoc erat apud illos Iouem lapidẽ iurare.

Festus Põpeius, & alij.

Pinnæ, vt ex Vegetio apparet, inter cætera nominantur signa. Et si hæc murorum extrema, quæ dimensis spatijs prominent, denotãt facile ẽ intelligere, quales fuerint. Et quoniam de his apud authores, aut antiquitatis monumenta, nihil relatu dignum reperimus: vna cum illis extremus interloquendi aderit finis de his, quæ ad Romana pertinent insignia. Quòd si nos Galliæ insignia non euocarent, de omnibus sermonem claudere iam liceret. Sed quid tria demonstrent lilia, oportet explicari. Est autẽ receptum, cœlitus illa data fuisse Clodoueo Regi, cùm primùm Christi fidẽ acceperit, & antea ternos bufones in signum gestauerit. In quibus vetus error satis arguebatur, necnon & magnum Dei beneficiũ,

Vegetius de re militari lib. 2. Valtu. 10. Lazius 7.

Lilia Gallorum insignia.

Robertus Guaguin⁹ in Clod. & Arbori. de regalica li. 1. Perioche 9.

qui

qui ex cœlo illum cum suis eductũ ad Ecclesiæ suæ hortos deliciarum transtulit. Scripserunt de horũ insignium miraculo Guaguinus in Clodoueo, & Episcopus Arboricensis.

Lusitanorum insigne.

Lusitaniæ scutum fama etiã est habuisse principium, ac desump ũ esse à simili, quod in cęlo apparuit: in quo nostræ redẽptionis insignia repræsentantur. Quodque certius mihi est compertum, hæc vnà cum belli titulo in bello de Oriue orta sunt. Vbi Rex Alphonsus quinque Reges Mauros debellauit, qui pro mutua ipsorum coniunctione, & fœdere eadem scuta gestarũt, quæ meritò in tam insignis victoriæ trophæum obseruata sunt.

Alphonsi Regis Victoria.

Nullus sane esset modus, nullaq́; etiam voluptas, si singula omnium insignia descripta voluerimus: quãuis ex illis præsertim essent, quæ ab aliquo prudenti consilio originem duxerunt, & ad moralem sensum reduci possent. Pro quibus vnum hoc Ecclesiæ Maguntinæ signum, quod admirabile fuerit eius principium, explicabimus. Est autem,

Ecclesiæ Maguntinæ insignia

vt pluribus in locis videre licet, Rota; quam sibi pro insignibus delegit, & quòd Vuiligisus Archiepiscopus Lignarij cuiusdam, qui rhedas seu currus fabricabat, filius, ne in superbiam deueniret, in conclaui suo rotam figurauerit, cum hac inscriptione VVILIGISE RECOLE VNDE VENERIS. Fuit primus imperij elector, & plurimùm suæ Ecclesiæ statum adauxit. Et cognita post mortẽ magna eius humilitate, eius Ecclesiæ primi rotam pro insignibus elegerũt: quæ & Henricus II. confirmauit, & fuit hic Quartus, & trigesimus Archiepiscopus, & obijt anno 1011. sepultusque est in Diui Stephani templo, quod in eadem vrbe construxit. Fuit quidem mirabile Symbolum, & inter cætera dignissimum referri.

Democares de sacrificio Missæ to. 2 c. 34.

Cap.

Cap. 14. De vetusto signaculorum usu, iam à bello Troiano, & quibus Agamennon, Alcibiades, Admetus, & Epaminondas usi sunt.

HACTENVS antiquum signorum, & emblematum usum, & originẽ referre studuimus. Et quanuis de his satis dictum fuerat, in hunc locum distuli explicare, quæ inuenio antiquissimis temporibus in usu fuisse circa ea, quæ signacula diximus, vulgus autem Empresas. Quæ insignes quondam Duces non sine magna elegantia, & ingenij splendore, ad demonstrandos animi sui conceptus, siue conatus maximos, sibi peculiariter delegerunt: vt in sequentibus apparebit.

Symbolorum vetustas.

Nõnulli viri eruditi vocant arcanũ gestamẽ, Symbolum, vel Symbolicã figurã, hieroglyphicũ, rei monumentum.

Euripedes in Phœnissa, vbi Thebanum bellum describit, Hippomedontem ait oculatum Clypeũ gestasse: Tydeum, Leoninam pellẽ: Capaneum verò, gigantem, qui vrbem catena vinctam in humeros sustulerat: vt innueret, quæ illi euen-

Hippomedontis, & Tydei insignia.

tura erant. Adraſtum etiam ſcribit Hydram centum habētem capita in ſcuto depictam delegiſſe. Eſchylus eodem de bello agens refert Polynicen hominem auratis armis indutum figuraſſe, quem Iuſtitia ducebat, cum quadam inſcriptione, ſuo idiomate, dicente, DVCAM hũc virum, & victor vrbe potietur. Tradit & aliquid de Capaneo diuerſum, aſſerens eius inſignia facẽ fuiſſe, cum his verbis, VRBEM CREMABO: quod tamen Euripedes Prometheo attribuit.

Adraſti, & Polynices ĩſignia.

Capaneus

Promethe us.

In bello Troiano nec Homerus, nec alij veteres ſcriptores, quænam tunc inſignia fuerint, meminerunt. Sed ea in vſu iam fuiſſe ex Virgilio deduci videtur: vbi Corebus ait, Mutemus clypeos, Danaumq; inſignia nobis Aptemus. Cumq; admodum hæc neceſſaria fuerint, nõnulli ea fuiſſe ſentiunt. Sed Virgilianus ille locus hoc non probat. Clypeorũ enim mutatio erat propter formæ diuerſitatem quæ autẽ inſignia fuerint, ſubitò declarat dicens, deinde comantem Androgei galeam,

Vir. 2. Ae. de inſignibus Græcorũ, & Dardanorum.

Diſcrimẽ inſignium. & habitus

galeam, clypeiq́ue insigne decorũ induitur. In quo & clypeum à decore cômẽdat: & coma in galea, equina erat cauda: vt ex alijs Homeri locis constat, & in antiquis apparet numismatis: à quo inter Turcas insignũ antiquitatis nobile habitũ est. Nec opus erat varijs insignibus differre, cùm sola armorum diuersitate discernerentur, atque etiam capillis. Græcos enim ocreatos vocat Homerus, à coriaceis caligis: Troianos autem comatos. Veruntamẽ apud Pausaniam curiosa Agamemnonis insignia reperio. Ait enim in Olympiæ templo suspensum fuisse illius clypeum, in quo hominis caput cum huiusmodi literis erat incisũ. HIC TERROR EST MORTALIVM, ET QVI EVM GESTAT, AGAMEMNON. Exponit etiam & alios ibi fuisse clypeos, in quibus continebantur, quæ vocat emblemata. Et alio in loco Idomeneum gallum in scuto gestasse testatur.

Homerus.

Pausan. li. 5.

Agamemnonis insigne.

Eod. lib. in fine.

Alcibiades (authore Athenæo) dum aciem duceret, scutũ ex ebore,

Atheneus li. 12. c. 16.

re,& auro formatũ gerebat: in quo depictus erat Cupido, qui fulmen manib⁹ flectere conabatur. Cuius euidens ratio eſt, quòd ſeipſum amantem, & nobilem fateretur: ſed infirmitatem ſuã à fortitudine aduerſarij excuſabat, qui vel ipſum Iouem ſuperauerat.

Admeti Symbolum

De Admeto Græciæ Rege narratur, cùm Alceſtem ſibi vxorẽ peteret: ſed eam pater deſtinauerat illi, qui ſuo currui diuerſi generis feras coniugaſſet. Atque huius rei ab Apolline, & Hercule certior factus Leonem, & hyſtricen currui trahendo ſuppoſuit. Quod Diuus Fulgentius in Mithologijs ad animi, corporiſque fortitudinem refert. Atq; huius Symboli imitator Traianus in quodam ſuo numiſmate has cõiunxit feras, quas & Hercules ducebat.

Di. Fulgentius in Mithologijs.

Traiani numiſma.

Epaminondæ clypeus

Epaminondas nobiliſſimus Thebarum ciuis, quo viuente liberos Thebanos fuiſſe, dicitur, mortuo verò, in ſeruitutem redactos, in prælio, vnde victor euaſit, vulneratus, priuſquàm illi telum educerẽt, ſuũ ſibi

sibi Clypeum adduci postulauit, amplexatus illũ admota facie, suorum laborum socium appellabat. Hunc Dracone insignitum Pausanias refert, quòd ab Spartiatis, antiquissima Thebanorum familia descenderet: quam ex Draconis dentibus à Cadmo seminatis ortã fuisse fabulantur.

Pausanias li. 5.

Cap. 15. De regulis ad signaculorũ inuentionem, & proprietatem obseruandis: quarum duæ suis cum exemplis apponuntur.

SEQVITVR modò de regulis ad signacula excogitãda agamus, vt quænam vera, & propria sint, intelligantur: & cõfestim addemus in quo ab his emblemata differãt, & in quo conueniant.

Prima ergo regula erit, vt æquã inter se habeant corporis, & animę proportionem. Corpus autem ipsa est figuræ inuentio: anima verò inscriptio, quæ cùm animi motum significet,

Regula prima.

 gnificet,

gnificet, vulgò dicitur mote, apud Hispanos. Sed quoniam hac in re variæ ſunt opiniones, aduertendũ eſt aliquando hanc animam, ſiue animi ſignificationem, in figura cõ ſiſtere, & inſcriptionem adiuuare: aliquando in hac ipſa, & figuræ deſeruire. Tale eſt illud, Animus abũdat, fortũa deficit. Inſcriptio enim, quicquid dicendum erat, expreſſit: nec facilè adiungi corpus poterat. Et ſic condonandum erit, ſi quale potuit, adiunctum eſt. Sunt & huiuſmodi ſentẽtiæ quædam in ſe mirabiles: ſed quibus figura conueniens adaptari nequeat, & adhuc inquiritur. Qualis illa eſt, RELICTVRO SATIS. Hanc ſibi Prælatus quidam delegerat: nec tamẽ vnquam corpus, aut figurã illi aptare, quanuis peritiores multos conſuluiſſet, inuenire poterat. Accidit tamen illi, vt annulum inſignis pretij, atque æſtimationis, quem vix digito geſtare, ſed neque alijs vidẽtibus ſpectare audebat, offerre neceſſe fuerit cuidam ex magnatibus ad cuius notitiam peruenerat, & oſten-

Vide lib. 3 Emble. 4.

Relicturo ſatis.

ostendi postularet. Et tunc amicorum quidam admonuit, iam suæ sententiæ parem inuenisse figurā, manu ostendente annulum nō digito appositum, sed ab alio tanquā memoriæ deseruientem inclusum. Cui conuenit inscriptio, Satis illud esse proximè relicturo. De signaculis autem, vbi figura est anima, quæcunque absq; verborum ornatu effi cta sunt, in exemplum adduci possunt: quorum plura retulimus, præter illa, quæ notissima sunt. Sunt ēt insignia, quibus inscriptio nihil adiungit, sed comitatur tantū. Quale est, FESTINA LENTE, in antiquo Augusti numismate: & absque illa inscriptione aliqua ex parte ꝓstantius esset. Quod autem hac in prima regula de æqua animi, & corporis proportione dicitur, non solùm admonet inscriptionem adesse, vt inferiùs dicemus: sed quòd inter se conueniant, & paritatem habeant. Si enim de prophanis rebus agitur, sacræ scripturæ verba immisceri non decet. Quemadmodū, & in ijs, quæ ad mores pertinent, aut

Plures vsi sunt Symbolicis figuris sine vlla inscriptione.

Proportio necessaria.

ſpiritualem, ac pium ſenſum, prophanam ſententiam adducere minus conuenit.

Ars pingẽdi.

Hæc igitur prima erit proportio. Secunda verò, quando longior ſententia inſcribitur, vt ſi integer verſus apponatur, figura nõ debet eſſe breuis. Ad hanc autem proportionem obſeruandam, picturę artis regulas obſeruari oportet: & illud in primis, ne pendere in aëre videantur, ita res colligare, vt firmas habeant ſedes. Et hoc maxime intereſt Emblematum, quæ vt plurimũ cœlo, & terra, & his, quæ viſui, & ſi longiſſima apparẽt, adornantur.

Obſeruatio adhibẽda.

Neque id omnino neceſſarium eſt. Conſiderantur enim tunc figuræ illæ in plano, vt figuræ Mathematicæ, vel aliàs tanquam literæ in albo papyro deſcriptæ: quas inter ſe colligare non oportet.

Formicæ, ſpicarumque hyeroglyphicum

Hæc quidem, de qua loquimur ꝓportione defecit in antiquo Symbolo formicæ, & ſpicarum: vbi extra natutalem menſuram formica depingitur, neq; vlla tantæ eſt magnitudinis, vt ſpicam granis cõfertam

tam

tam nedum tres valeat ore substinere: vt in dicta figura proponuntur. Est etiam aduertendum quemadmodum inscriptio collocetur. Nã vbi flammæ subsunt, eam' desuper sistere ratio non sinit. Si enim, vt pictura demonstrat, sententia illa papyro, aut charta pergamea excepta foret, nusquã ab igne illæsa seruaretur. Qua in re notabilis adesse solet incuria, quæ vel à rusticis depræhendatur: vt in eo, qui maturas spicas, iam messi proximas, stãtes, & rectas depinxit. Nequit enim id fieri, quando iam inclinato capite falcem ad resecandum exposcere videntur.

Vbi sit inscriptio collocãda.

Altera verò Regula est, ne ita sit clarum, vt quilibet intelligat: neq; sic obscurum, vt interprete indigeat. Primi ratio est in prõptu: quòd si facile est cognitu signaculũ, minoris est intuenti voluptatis: si verò nõnihil habeat difficultatis, quæ attentione vincitur, iucundum est inquirendo authoris mentẽ intellexisse. Cumque id non omnibus cõtingat, & inter diuersos variæ sint

Secunda regula,

sen-

ſententiæ, hos omnes quodammodo ingenio ſuperaſſe, naturalẽ affert iucunditatem. Sed hoc ex obſcuritate deuenire nequit. eſt enim moleſta, & grauis, neque ingenio ſatisfacit; imò conſultò in ſuppliciũ, & tormentum illius videtur factũ. Qualis eſt Virgilij locus, quem poſitum fuiſſe dicunt, vt patibulo eſſet Grammaticis. Eſt etiam differens ratio in ijs, quæ pro ſuo libito & ſenſu peculiari ordinantur inſignia. In quibus ſiquis à nullo velit intelligi, nihil refert. Sunt enim quędam inuenta, quæ verè loquuntur aut alicui perſonæ, aut omnibus. Hæc ſanè vltima ſunt, aut eſſe debent, quæ publicis ludis excogitantur. Eſſet enim ſatis impropriũ ſermonem à iudicibus, & ſpectatoribus auertere: quanuis ſingularẽ mentis conceptum author velit exprimere. Cæterùm qui & figuras ſẽtentijs accommodat, claritatẽ debet attẽdere: aliàs iniucundus erit. Nec locus adeſt inquirendi, quæ voluerit exprimere, certiorq́; eſſe poterit iudices, quod deterius eſt, interpre-

Vir. eclog. 3. Tres pateat Cœli ſpatiũ non amplius vlnas.

Perſpicuitas afficit iudicantes voluptate.

terpretaturos. Quando verò nō ad omnes, sed ad certam personā loquitur, tolerandum est, siquid obscurius dicatur. Quanuis impertinens, & satis ineptum esset, si ad intelligendum id, quod peculiari personæ dirigitur, opus sit longa interpretatione, & quòd literis operam dederit. Quale est illud cuiusdā inuentum: qui perpetuas sui pectoris flammas significaturus Iunonis Lucinæ templū depinxit: in quo ignis de more semper ardebat: vt iuxta nomen luceret semper. Quidā alius idipsum faciliùs expressit in ardenti Aetna: è cuius medio amnis profluebat, cum inscriptione, SVM NILVS SVMQVE AETNA SIMVL. In quo & alterum publicauit affectum, nempe lacrymarum profluuium. Sed verè poëtarū licentia est vsus: qui fluuios ex vna in aliam partem transferre valent. Imitatus autem est Sanazarum, cuius illud est hemistichium, & satis elegans totum illud epigramma, vnde sumptum est: itaq; in re illa nihil potuit ingeniosius inueniri.

Iunonis Lucinæ tēplum.

Sum Nilus, sumq; Aetna simul restinguite flammam O lacrymæ, lacrymas ebibe flammas meas

Milij

Improbātur alia Symbola.

Milij manipuli inuicem colligati cum hac ſcriptura, SERVARI, ET SERVARE MEVM EST, quibus nobilis matrona ſui honoris ſolicita, & earum, quæ illi aſſidebant, vſa eſt, commodum ſignū erat, niſi ſolis pharmacopolis notum eſſet, neque omnibus, ſed curioſis, qui ſciant radicem ponticam, & camphoram in milio conſeruari. Exemplum autem inſignium quòd nimiū ſint clara, erit iugum cum literis, SVAVE. Quod vnuſquiſque facilè excogitaret. Nec diſſimile admodum fuit, quod quidam Princeps effinxit in Symbolo, cuiuſdam libri ratiocinij, à quo plures flāmæ prodibant, cum hac inſcriptione, RECEDANT VETERA: ſignificans nouum deinde futurum librū. Prudenter quidem, dum veniam promittit ijs, qui illum offenderant, & mores immutare decreuerant. Sed inuentio parùm in ſe habuit ingenij. In hac autem excuſari videtur, quòd ad omnes generaliter pertineret, vt à nullo difficulter intelligeretur. Sub hac etiam regula, ad

cui-

euitandam quam dicimus obſcuritatem compræhenditur, in huiuſmodi inſignibus fabuloſas figuras minimè inſerendas: niſi fortaſſe & illæ ſint notiſſimæ: qualis hydra, & equus Pegaſus. Neque ex ignotis herbis, aut animalibus deſumi conueniret: aut aliqua ex re, quæ coloribus indigeat.

Abſint à Symbolis figuræ fabuloſæ.

Cap. 16. De tertia, quarta, & quinta regulis, quæ in ſignaculis deligendis ſunt conſideranda.

TERTIA regula eſt iucũda ſint aſpectu hęc ſignacula. Et licèt hoc ſit perquã neceſſarium, multorum tamen incuria deſpicitur. Propterea eorum, quæ dicta ſunt ratio eſt, vt res debita ꝓportione deſcribantur, atque apti, & appoſitè ſibi cohereãt, ne in aëre pendere videantur. Et vbi ſentẽtia, ſiue inſcriptio, quæ motus animi dicitur, interuenit, congruẽter, & venuſtè collocari oportet.

Tertia Regula.

Eiuſdem ratio.

Quarta regula.

Quarta est, ne in his humana figura apponatur. Neq; interest, tot seniorum, & iuniorũ Symbola spectari, in quibus regula hæc obseruata non est, etiam ab his, qui eã alijs obseruandam tradiderunt. Siquidem negari nequit præstantius esse, quòd humana effigies in eisdem minimè intercederet. Et sic paucissima sunt inter antiquos: & hæc nõ sine caussa, aut dispensatione infra dicenda, vt tantæ improprietatis non incusetur. Quod verò ad rationem pertinet, ne in his figura vlla hominis incidatur, dici solet, tales imagines rerum esse debere nõ admodum frequentium, sed quæ rarò appareant. At figura humana vbiq; locorum obuia est: ideo minus cõueniens, nisi habitu aliquo extraordinario induatur, aut aliàs non eadem, quæ semper est tunc interesse videatur. Verùm aliam huius regulæ caussam assignare solitus sum.

Cur humana figura Symbola non deceat

Opinio authoris.

Quòd quemadmodum tenuis litera tenuem scripturam conficit, magnam tamen rationem, conceptũque complectitur: pariter quod figuris

guris exprimitur, quasi breuibus literis, multæ significationis esse debet. Sic Scarabæus in quorundam militum parmis virilem conatum denotabat. Nã sicut inter hæc animalcula, nulla est fœmina: sic nullũ inter eos formidolosum esse, sed omnes fortes, & imperterritos esse viros asserebant. Cumque hominis figura sit quidem per se magna, nihil habet, quod significet, præter ipsum hominem. Cumque totius Mũdi figura magna etiam sit, in se cõuenientior, quàm hominis, qui & paruus dicitur Mundus, esse poterit. Res enim ad famam, & ingeniũ spectantes pretio, & existimatione Mundo ante ferri possunt. Hoc autem de his, quæ veræ virtutis sunt, intelligitur, in qua animus, & ingenium versantur, & hoc nomine decorata honorem vera fama comparatum obtinent. Ex quibus agnoscitur improprietas eius, qui acetosã herbam sub homine illam pede cõtundente in signum delegit, cum hac sententia, VIRESCIT VVLNERE VIRTVS. Aiunt enim hãc herbam

Scarabæ' virilis conatus Symbolum.

Hominis & Mũdi collatio.

Improbatur quoddã signum

herbam calcatam virescere. Notatur autem defectus, quòd ob solã contusionem hominis figura sistat: quod inuenustum, & iusulsum est proculdubio, cùm nil aliud faciat: & satis erat calceum herbæ imponere. Nam & in veteri lapide hieroglyphicis notis exarato, de quo in opere de literarum origine, & principio locuti sumus, vbi de Aegyptijs tractamus. Vna tantum calcei solea ad contusionis Symbolum posita est. Quin & in scriptura diuina per calceamentum possessio intelligitur, dicente Dauid. In Idumeam extendam calceamentũ meum. Recteque conuenit sententia consulti dicentis, quòd possessio dicta est, quasi pedum positio. Cùm verò in Symbolo, de quo agimus, integram hominis figurã conspicimus, omnem in se considerationem trahit, ita vt vix sub pede ipsa herba appareat: nec vllus talẽ esse acetosam facilè cognoscat, neque etiam apud communes herbariæ facultatis authores huius proprietatis memoria repiatur. Aliud signum

Ps. 59.

Labeo. & est l. 1. D. de acquir. possess.

Aliud Symbolum defi ciens.

signum fuit simile ferreo instrumẽto describentis in lapide verba hæc SCRIBIT IN MARMORE LAESVS. In quo nil amplius figura cõtinet, quàm inscriptio. Ipsa autem effigies quoad similitudinẽ oppressum significat, quod potuit aliquo modo admitti in hoc. Nam si inuẽtor seipsum depingeret, licèt aliq̃d sibi adiungeret, quod simul etiam significaret, esset idem, quod velle aliquem in scenam prodire, nõ assumpta persona, & omnibus apparere; quod ineptissimũ haberetur. Sed sub persona alicuius etiam cogniti, aut communis figuræ, vt militis, siue pastoris, publicè in theatrũ ascendere licet, & conueniens est. Et hac ratione, quanuis in se figurã hominis habeat numisma illud, probatũ est, quòd alias multis de caussis commendatur, cùm inuentionẽ habeat, & maiestatem: illud, inquã, quod percussum est, cum Philippi Regis nostri effigie, anno quinquagesimo sexto, cùm Carolus V. Imperator Gloriosæ memoriæ regnis se abdicauit. In cuius inuersa parte

Admirabile Philippi Regis Symbolum.

Hercules Mundum ſubſtinés ſculptus erat, cum inſcriptione, VT REQVIESCAT ATLAS. Quòd ſi integri hominis effigies recuſatur, vel tantæ non eſt proprietatis, multò magis reijciendæ ſunt partes, (quanuis hæc etiam vſurpata videamus) vt brachia, pedes manus. Quæ ſi per ſe cernuntur, viuæ perſonæ actionem demonſtrare nequeunt: quãquam interim hac de cauſſa admotis nubibus depingi ſolet, quaſi eiuſdem reliquis contegatur. Multoque minus apponendum eſt abſciſſum caput, nihil enim viui præſeferret, niſi in diſco, cùm Diui Ioãnis caput amputatũ ſignificamus: in quo veritatis Symbolum apparet.

Partes humanæ imaginis non admittuntur in figuram.

Veritatis ſignum.

Quinta regula.

Quinta Regula eſt, vt inſignem ſententiam habeat inſcriptam; vt ſit vndique perfectum: quanquam verum ſit fieri ſolitum tam ab antiquis, quàm à recentioribus, ſolis rerum imaginibus, quæ veræ ſunt literæ. Quòd non ſemper conueniens inſcriptio inueniatur, licèt quibuſdam facilè videatur. Sunt enim &

in

In ipsis inscriptionibus regulæ obseruandæ: quarum prima est breuitas, vnde & breues appellari solēt. Desumi etiam consueuit aliquis dimidiatus versus: præstantiorq; erit, si fuerit cognitus. Possunt deinde inscriptiones fieri quacunque lingua voluerit inuentor. Secūda regula erit, vt ex se aliquid dicat: ne sit idem cum figura, quale est, vt admonuimus, Festine lente. Est præterea attendendum integrum animi consilium declaret inscriptio. Ob id enim & motus, & anima dicitur. Quòd si partem figura, partē verò literæ declarauerint, non erit ab re imò, vt multis placet, rectius. In ludis publicis edi solent insignia vbi propositum, siue intentū vno, vel duobus versibus aperitur. Quale fuit apud nostros intentum illud Dæmonis flammis ambusti, cū his MAS PENADO, Y MAS PERDIDO, Y MENOS ARREPENTIDO, idest magis anxius, & magis deperditus, & minus pœnitētia ductus. Aliud ex vasculis perforatis in rota ad hauriendam aquā,

Prima inscriptionis conditio.

Secunda.

Tertia.

Dæmoniaca inuētio.

Inuentio honesta & curiosa.

quorum aliqua plena sunt, aliqua verò inania, scriptum habent. LOS LLENOS DE MALES MIOS DE ESPERANCZA LOS VAZIOS: Quod est, plena malis, vacua spe. Tribus versibus fuit inscriptum insigne cuiusdam, qui adamatam puellam duxerat vxorem. Et deinde in quodam hastiludio Cupidinem gestauit depictũ, altera manũ super iugum, & altera super sagittarum manipulum tenentem: & in basi, cui insidebat, Hispano sermone, TANTO MONTA. Quod latinè sonat, tantùm valet. deinde appositi versus, DESPVES QVE ME ATASTE AL YVGO DE TVS FLECHAS NO ME ESPANTO AMOR, PERO MONTA TANTO. Hoc est, vbi me iugo vinxisti tuas, Amor sagittas non refermido. Sed tantùm valet. Vtebantur aliàs insignibus huiusmodi in tapetibus, qualia vidi cuiusdam equitis, tunc forsan sub aduersa fortuna laborantis. Dissemi nauit enim in campo plures laqueatas costulas, quibus aues capiuntur,

Inscriptio ubi aliàs vsurpata.

tur, vulgò apud nos Loncijeras. & in extremis vndequaque scriptum erat, TODAS ESTAS ONCIGERAS, QVE VEYS POR A QVI SEMBRADAS SV CAZAR ES HADAS MALAS, i. Quas vides hic costas laqueatas, nonnisi mala fata capiunt. Plura sunt huiusmodi, quæ possumus adducere, sed prædicta sufficiant. Vt verò tandem concludamus, si inscriptio cõtineatur semiuersu latina, aut vernacula lingua, non parũ habet leporis. Quidam ex Hispanis proceribus stellam polarem gestat cũ his literis, BVENA GVIA. hoc est, felici sidere. Hoc sibi elegit Symbolum, qui ex familia magnatum ortus, nec diues admodũ, sed sibi illo tempore sufficiens breui nouam constituit domum, atq; eam, prout sperauerat, amplissimã. Alia principum familia mundũ gestat, & hãc inscriptionem, TODO ES POCO. Totum est parum. Quod Catholicè consideratum, vt proculdubio inuentor sensit, his cõuenit, qui Deo frui desiderãt, qui-

Symbolum cuiusdam principis.

Christianum gestamen.

bus inanis est Mundus: nec quicquam in se habet, quod illum moueat ad rem minùs honestam perpetrandam, Et licèt illi omnia feliciter contingant, & sublimioré obtineat locum, non dubitabit, quin omnia vacua, & inania sint, quoad veram voluptatem, & animi satisfactionem quæ in beatitudine inuenitur. Neque enim pertingunt mẽtem, cuius vacuum nõnisi Deo adimpleri valet. Vno versu insignis ille Hispaniæ antistes mirabiliter mentem suam explicuit: Qui cùm à silice cognomen habuerit, in stẽma sibi illum adsumpsit, cum Iesu nomine flammis hinc inde circundatum: & in ora scuti ferrea illa instrumenta quibus ignis excutitur, quæ nos dicimus slabon. Inscriptio autem hæc erat, ESLABON ME ES TODA COSA. Ferrũ ignem excudens mihi omnis res est.

Mens solo Deo expletur.

Hieroglyphicum cuiusdam antistitis.

Quicunque enim diuino amore fuerit affectus, ex rebus omnibus maioris sibi affectus occasionem sumit.

Cap. 17. De sexta regula, & reliquis vsque ad vndecimã in Symbolis heroicis obseruandis.

SEXTA Regula: quã equidẽ in primis obseruandam censeo, hæc est: vt propositũ siue mentis conceptus aptus sit, & bonus. Nisi enim talis fuerit, necessario malum, & indecens futurum erit, quicquid iniquè cogitatum, aut dictum fuerit. Quòd si in publicis, & festiuis ludis amantium inuentiones, & dicteria permittuntur, id non alia ratione fieri potuit, quàm quòd honeste amare iudicentur. Et qui abutũtur licentia, & talia scriptis referũt quę nobiliorũ, & optimorum aures offendant, verè digni sunt repræhẽsione: sed maiori reuera iudices, si talia in communem omnium iniutiam permiserint. Nec contẽti esse debent, qui signum aliquod gestãt, quòd suæ intentioni conueniat, si & simul aliquid interneniat, quod bonum non sit. Et hanc ob rẽ fuit

Regula sexta, & ea præcipua.

Punienda licentia.

pessimum illud Symbolum, quod ex incude, & malleo fuit ex cogitatum: quod tanto Principe diximus indignum. Nam & si sufferre conuenit, optimumque sit, non tamen vltionem appetere: multoque minùs illam publicè interminari. Iustam enim vindictam sibi relinqui Deus iussit. Et quidem potenti, quanuis iustitiam administrare desideret, difficile ĩ caussa propria erit, rectè iudicare. Sic etiã approbare possumus militis animũ, qui clarum sibi nomen assequi affectabat, non tamen inuentum, ex Dianæ templo, quod Erostratus, vt nominaretur, combussit. Non enim bonam famam à mala discreuit: cũ illa vera sit fama, hæc autem infamia. In alio cuiusdam nobilis heroinæ signo papilionum significatio erat, quòd eius igne comburendi essent, quicunque propius accederent. Sed in hoc licet virtutis firmitatem ostenderet, è diuerso tamen plurimùm elationis, & vanitatis pręseferebat.

Deute. 32. Ad Roma, 12.

Inuẽtum vanum.

Oportet etiam superstitiones, quæ

quæ credi poſſunt, euitare: quãuis in fabulis veteribuſque figmentis fundari poſſit inuentio. Hæc enim, tanquam manifeſta ſic nocere non poſſunt. Hac ratione minus probatur inuentum illud gerentis fulmẽ cum inſcriptione, AVT EXPIABIT, AVT OBRVET. Et hoc ex eis quæ Iulius obſequens in libro de prodigijs, ait: quòd fulmen poſt labores deueniens illorum finem portenderet, & in ſtatu felici ruinã & necem.

Symbola ne ſunto ſuperſtitioſa.

Alphonſo Aragoniæ Regi expanſus liber in Symbolum fuit. Quod ſi verum eſt fuiſſe inſtitutũ ad explicandam libertatem, qua nitebatur vti cælibem vitam acturus; peſſimum quidem fuit. Non enim cõueniens erat tale conſilium ſibi aſſumere Regem, cuius Regni ſtatus in legitima ſucceſſione, quam ſperabat, fulciebatur, maxime inter Chriſtianos Principes, eſſet enim peruerſæ illorum opinioni aſſentiri, qui nuptias condemnabant. Sed verius arbitror, cùm ipſe Alphõſus in plurium ſcientiarum cognitione verſatus

Excuſatur Symbolum Alphonſi Aragoniæ Regis.

Alphõſus ſapiẽs quales Reges eſſe debẽt.

versatus fuerit in libro suo aperto, & coronato non aliud significasse, quàm felicem populi sortem, quẽ princeps sapiens, & disciplinarum amator gubernat: iuxta celebrem Platonis sententiam dicentis, tunc felicissimam esse Rempubl. si in ea aut Philosophi regnent, aut Reges Philosophentur.

Digna Platone sentẽtia.

Ferdinandi Aragonij Symbolum nõ admittitur.

Ferdinandus Alphonsi, 2. Aragoniæ Regis filius aliud sibi fabricauit insigne, quod in proposito desecit, & in figura impossibili. Adamãtum enim montem depinxit: qui adeò formati producebãtur, quasi iam expoliti artificiosè fuissent. Inscriptio autem erat, Naturæ, non artis opus. Cumque veritatem, & synceritatem naturam appellaret, & artem figmenta, ostendere volebat virtutes suas, non fictas, aut artificiosas esse, sed veras. Et quia hæc suspicio in illum minimè caderet, proculdubio debuit omitti, p̃cipuè ob prauum sensum, qui latere poterat, (quanuis nec hoc quidem illum fecisse credendum est) si aliàs interpretemur à natura ipsa

virtutes

virtutes illi fuisse datas, neque à se acquisitas. Licèt enim ad virtutem propensio sæpenumero, quasi hæreditario iure, simul cum obligatione proueniat, vt per se satis notum est, & alijs in locis tractamus: nihil proderit in eo, qui sibi prospiciens ex sua ipsius solertia, & industria virtutem assequi nondum studuerit.

Regula septima. Ne quid aliò detorqueatur.

Septima est Regula: Quòd præter intenti, aut propositi bonitatē, bona etiam sint, quæ ad illud exprimendum eligũtur: & talia quæ neque in figura, neque in inscriptione detorqueri in prauum sensum valeant. Sunt autem huiusmodi cō plura insignia hac labe infecta. Qđ verò accidere solet post euentus, quos euitare nullus poterat, vt qui nec timendi, aut sperandi erant: assumptas notas diuersè interpretari nihil refert: quãuis in his rebus quodammodo oporteat diuinare, aut præsagire. Sic cuidam Gallico Duci contigit, qui stateram pro signaculo gerebat, cum hac sententia. HOC FAC, ET VIVES. Dubios

Carpitur Gallici Ducis Symbolum.

bios autem esse omnibus belli euẽtus ignorare non debuit: & ab aduersario, seu ɔ̃cto fuit obiectũ non iusta propositi sui sententiã fecisse. Neque enim in statera suas vires appenderat, exploraturus an cum illo congredi posset. Quòd si aliquid in se continuisset Symbolũ vel æstimationis, aut iactantiæ, se milies mortem subiturũ, quàm hosti cederet: excusandus quidẽ esset, si in bello infausto in manus hostium venit, cùm iam defensio esset inutilis, & absq; ratione velle mortẽ deprecari, aut extorquere. Sed qui in locum eorum, quæ animum ad ardua incendere valent, sermones, aut figuras eligit, quasi ab hypocrita aliquo edoctas, repræhensionis notam euitare non poterat.

Octaua cõuenientia.

Octaua. Ad maiorem omnium prædictorum conuenientiam, qualis est proportio, iucũdus aspectus, claritas, & quòd facilè in diuersam sententiam torqueri non valeat, necesse est, vt pauciores contineat figuras: idque iure. Nam si vnus est mentis conceptus, vnica figura de-

De figurarum multitudine.

monstrari,

monſtrari, magis eſt proprium. Et quoniam vna quandoque totam rei ſeriem explicare nequit, duas interuenire permittitur, nec plures. Nam ſi pluribus impleatur, difficilem reddunt eiuſdem rei ſignificationem, præſertim in ludis publicis. Hoc autem intelligi oportet, quando imagines æquè repræſentant. Etenim velut in Comica Scena, licèt duæ, vel etiam tres perſonæ interloquuntur, quarta verò interesse debet, tanquam muta perſona, vt aiunt. Quod & quidā poëta admonuit. Nec quarta loqui perſona laboret. Quod hic de tertia eſt dicendum. Adhuc etiam intelligendum, parui referre plures eſſe figuras rerum, quādo multa in vnā referuntur: velut in trophæo. Totū enim, ac ſi vna eſſet figura, alloquitur. Præterea, quando conſtat vnā eſſe principalem figuram, quæ loquitur, cæteræ verò eam reſpiciūt, & exornant: rectè ſe habent, naturam quidem imitantes: apud quā tale quidpiam videtur. Vt in oculo de cuius partibus Galenus, vna (inquit)

Horat. in art. poet.

Quomodo plures figuræ poſſūt admitti.

Galenus li. 1. de vſu par. ium.

quit)agit, cæteræ verò coadiuuāt. Illud etiam expēditur, quòd si plures figuræ eiusdem sint generis, pro vna habentur. In omnibus autem prædictis de hominum figuris non agimus. Nam plures vna ineptæ essent: & hæc totius signi medium, & dominium tenere debet. Quæ verò aliusmodi forent, non signacula vt docebimus, sed emblemata censenda sunt.

Nona regula quòd ad futura pertineat.

Nona regula. Quod his insignibus repræsentatur, rei futuræ debet esse. Præteriti enim memoria tantùm est, & recordatio: nihil ad signacula pertinet. Et sic ex veteribus numismatis pauca intelligūtur esse vera Symbola, & insiguia, quæ ex Senatusconsulto ad gratificandum, & adulandum suis principibus fieri solebant, & similibus figuris eorum facta explicabantur. Atque ita, quæ iubente Senatu fiebāt, his notis S. C. i. Senatus consensu excudebantur, quasi illud Populus Romanus expostulauerit, & Senatus consensum præbuerit. Et quia interdum a rebus præteritis futura

Declaranur notæ numysmatum.

possu-

possumus explicare, vel aliorũ calumnijs respõdere, possunt & à præteritis hæc insignium genera desumi, assignata euentus ratione in honoris defensionem, vel augmentum. Et tunc potius inter insignia, quàm inter Symbola commemoranda sunt.

Regula decima Symbolum propriũ debeat esse.

Decima regula sit. Quicunq; sibi aliquod signaculũ deligit, quod proprium futurum sit: diligẽter inspiciat, ne alienum dici queat. Cuius rei aperta est ratio. Qui enim solerter mentis suę conceptũ cupit aperire, aliena inuentione vtẽdo, nullam ingenij aciem ostendet, cũ sibi propriam debuisset inquirere. Sunt præterea cõceptus, qui in insignibus exprimuntur: nec decet ita esse faciles, vt omnibus sint cõmunes. Qui que alienum signaculũ gerit, non dissimilis est ab eo, qui iam cognitus est, quid dicturus sit, & cuius sententiæ, & longi sermones fastidio sunt. Præterea negari non potest esse quoddam proprietatis genus in his insignibus, siue Symbolis, quemadmodum est in

Insignia alienæ familiæ non gestanda.

gen-

gentilicijs, quæ vulgò arma dicuntur. In quibus receptum est nemi- nem gestare posse diuersæ familiæ insignia, ea scilicet, quæ propria sunt alicui familiæ, strenuis in bello gestis comparata, & acquisita à maioribus, & ab Imperatore, seu Principe Imperatorem superiorẽ non agnoscente confirmata. Quando verò peruetusta sunt, hæc confirmatio ex diuturno tempore præsumitur.

De insignibus ergo, quanuis pro his gentilicijs gestentur, idem est, quod de Symbolis priuatis iudicandum. Nam ex vrbanitate nullus insignia alterius, vel quas diuisas vocãt, gestare debet. Quòd si hæc sigillo deseruiant, vt plerunq; solet, multò fortiùs ab his, tanquam alie- nis abstinendum est. Permittitur autem, primò si iam excesserit e vi- ta, qui prius illo sigillo fuerat vsus, quòd quisque sibi tanquam derelictum vsurpare poterit, quanuis parùm honoris retinenti proueniat. Videtur, enim ingenij paupertati tribuendum aliena mendicar...: & deinde

Quandoli ceat alienis vti insignibus.

deinde quaſi iam cognitus in requiſitis ad conficienda hæc Symbola defectus eſt, quòd nihil habeat rari, imò & iam notiſſimum ſit. Habet etiam ſecundò locum alienis vti: quando vel figura, vel ſentẽtia in aliquo mutarentur. Hoc enim iam facit incognitum, & diſſimulatum: imò & in ſe illud venuſtatis habet, vt quodammodo illudat non attentè intuentibus, dum credunt eſſe idem, quod ſibi notum erat, & falluntur. Fax, quæ ſua cera nutritur, & ſplendorem concipit inclinata, mirè ſignificat humilitatis effectum, & maius in perſecutione virtutis augmentum. Quando enim videtur eſſe depreſſior, tunc ad magis refulgendum ſibi vires aſſumit. Quicunque autem hoc in vno ex noſtris Emblematis intuetur, nihil aliud attendens, vetus eſſe cogitat inuentũ illius, qui omnino depreſſam, & in eadem cera extinctã geſtabat facem, cum inſcriptione, QVAE ME ALIT, ME EXTINGVIT. Quod tantum à noſtro diſtat, quantum ab ipſa vir-

Alter locus.

Facis inclinatæ Symbolũ.

Lib. 2. Embl. 2.

tute vitium, & leuitas, quanuis in aulis permiſſa. Et eſt inſcriptio diuerſa, cùm dicimus, VIRES INCLINATA RESVMO. Neque eadẽ facis poſitio, vt ſuperius deſcripſimus.

Vires inclinata reſumo, idẽ quod in literarum compendio V.I.R.

Cap. 18. De tribus rebus, quibus Emblemata, & ſignacula conueniunt, & octo, quibus differunt.

SVPEREST modò, vt agamus, in quibus Emblemata cum ſignaculis conueniãt; vt exactiùs obſeruãdæ illorum regulæ cognoſcantur. Tres autem ſunt præcipuè.

Conueniẽtia 1.

Prima conuenientia eſt, quòd & ipſa Emblemata ſignificatiuis figuris conſtant: & cùm mutæ quodam modo ſint perſonæ, nutibus loquũtur: aut ſaltem eorum inuentor in ipſis loquitur.

Secunda.

Altera verò, quod Emblemata ſolis figuris effici poſſunt, vt ſolet in plurimis: vel figuris, & literis, q̃ alicuius ſententiæ vicem gerant. Hoc

Hoc autem, quòd Emblema quò magis proprietatem signaculi obseruat, vt equidem sentio, & quilibet iudicare poterit, eò erit præstantius.

Tertia, quòd Emblemata prodesse valent, vt aliquem rei propriȩ sensum aperiant: vt quæ ingratitudinem, aut inuidiam & cætera id genus exprobrarent: quanuis non sine dissimulatione, & iuxta modũ, quem infrà dicemus, esse debent.

Tertia.

Differentiæ verò sunt plures. Prima quidem, quòd in signaculis nihil otiosum esse oportet: at in Emblematis non omnia significãt, sed plura ad ornatum, & societaté adiũguntur. Est etiam necessariũ, quòd semper vt in quadratis, quas dicimus, vel tabellis, signisue pẽsilibus pinguntur, quæ saltem terra, & cœlo exornantur: vnde & arbores, & plantas, & longe distantium similitudines habere possunt: ita tamen vt principale ab accessorio, & ornatu distinguatur.

Differẽtia prima.

Secunda est, quòd licèt emblemata verbis etiam ornari possunt,

Differẽtia secunda.

 ad

ad ſolam figuræ declarationē tantùm admittuntur. Quod non mediocre eſt in Symbolis vitium: in quibus vt rectè cuncta apponātur, figura propoſiti partem, litera verò reliquam debet explicare. Qua in re ſi quod ſcribitur, poteſt accómodari, vt ſit cōgrua ſentētia, quæ motus ſcilicet animi dicitur, nihil refert ex emblemate ſignaculum, ſiue Symbolum fiat. Hac enim ratione præſtantius erit: nec propterea, dummodo id, quod agitur, ſit morale, & cunctis prodeſſe poſſit, emblema eſſe deſinit: vt inferiùs dicetur. Sed vbi ſcriptum non eſt ſententiæ iam dictæ aptum iuxta ea, quæ in his requiſita ſunt, inſcritionis, & tituli vicem ſubibit: quanuis intra figuræ ſpatium collocetur: Nam extra nihil eſt, quod impediat: imò expediens eſſet titulū apponere, quaſi argumentum, ac ſi diceremus: ADVERSVS INGRATITVDINEM. IN PRAVOS IVDICES. VIRTVTIS PRAEMIVM. ANIMI VIRES. In quorum vicem quæcunque inſcriptio

Sententia quid.

Nota de inſcriptione.

Titulorū exempla.

ſcriptio apponi poterit, quæ figuram comitetur, & eius ſignificationi proſit.

Differẽtia tertia.

Tertia. Quòd Emblema humanam figuram poterit complecti citra ſcrupulum, qui ſubeſt in ſignaculis. Vnam item, & multas cuiuſcunque formæ imagines: dummodo expoſitioni, & exemplo, quod ea in pictura admouendum eſt, accommodentur. Et figuræ inter ſe diſtinctæ ſint, ne inuicem implicentur.

Humanæ figuræ conditiones.

Differẽtia quarta.

Quarta, quòd in emblemate fabuloſis figuris, incognitis animalibus, & admirabilibus proprietatibus, quæ paucis innoteſcant, ad libitũ vti poſſumus. Cuius ratio eſt quod in emblemate ſimul ponuntur figura, & declaratio, quod non licet in ſignaculo ſola figura contento. Et quanuis inſcriptionẽ etiã contineat, multum adhuc intelligẽdum ſupereſt. In emblemate tantũ primò ſchema depingitur, poſthæc proprietas in litera, quam ſimul cũ figura, vt in noſtris, ad plenius explicandum conceptum ponimus.

In emblemate collocantur figura, et declaratio.

Atque hoc modo non est, cur inco gnitas figuras vitemus, vt in signaculis. Et quantùm ad proprietatẽ in his, quæ extra ordinem, aut communem notitiam dicuntur per similitudinem, satis est rei conuenire: neque omnino necesse est ei veram esse, iuxta regulam, quę de exẽplis traditur: in quibus non requiritur, vt vulgò dici solet, veritas. Tametsi hæc interse differunt, quòd alia narrantur, vt historiæ: & hæc oportet esse vera. Alia verò, vt Apologi, & parabolæ. Et ita distingui solent, quæ adducuntur in euãgelica narratione. Nam si in eis nomen exprimitur, vera est historia: vt de Lazaro, & diuite auaro, quẽ aliqui dicũt fuisse Nabalẽ Carmelũ, à ij Nineusim. Si verò nominib' carent, tm̃ parabolæ vocantur: quæ tũc in vsu erãt tanq̃ auditoribus cõuenientia, attentè siquidẽ audiuntur, & firmiter memoria retinẽtur.

Ex cõmentatore 2. de Anima t.157.

Luc.16.

Ex traditione Hebræorum.

Differẽtia quinta.

Quinta differentia, quòd Symbolum, vt prædictum est, futura debet respicere, nec superiorum temporum historias afferre. Emblema

verò

verò huic Regulæ nō subiacet: imò frequentiùs eorum, quæ præterierunt, sumit exemplum: quibus ad considerandos rerum euentus, & futura contingentia, vnumquéque certiorem facere conatur.

De temporum significatu.

Sexta est. Quòd signaculum peculiari semper consilio statuitur: emblema verò, vt Regula generalis debet omnes admonere: neque difficile est Symbolum in emblema transire, si sententia Regulæ accommodari potest, vt aliquid recti consilij in morali disciplina impertire possit.

Differẽtia sexta.

Symbolũ in emblema transire.

Septima est, quòd ad emblema nihil pertinet, suum ne sit, an alienum, neque attenditur aliud, præter disciplinam. Quod siquis emblemata componeret, quorum inuentio prorsus fieret aliena, dedecori illi daretur: ea tamen comprobarentur, si rectè fuerint instituta. Fiunt etiam ptopria aliquo adiecto discrimine, vt de Symbolis dictum est. Quòd si tantùm fuerint traducta, sua laude carere nō possunt: modò traductio, illa cum le-

Differentia septima.

Inuentio non debet esse aliena

pore, & certitudine fiat. Neq; est exigua imitationis gratia, vbi cùm aliquid sit proprij, optimum quodque imitandum eligitur. Sunt huiusmodi inter nostra nõnulla, quorum inuentio aliena est: vna tantũ propter multam eius difficultatem consultò traducta est, quòd ab alijs non æquè translata fuerit, & hæc seorsum annotabuntur vnà cũ locis, quos imitamur: & aliqui, qui propter curiositatem citantur, & in tractatu, ne lõgior cresceret oratio, omissa sunt, suis quodq; numeris aptabuntur.

Imitatio uenusta est si fuerit apposita.

Differẽtia octaua.

Octaua tandem differẽtia, quòd emblemata nullas admittunt nugas. Seriò enim inuenta sunt, vt veritatẽ doceant, & deceptiones tollant. In Symbolis autem datur locus, vt plurima sint iocosa, in quibus oportet regulam facetiæ obseruare. Si enim aliquid, quod alias non liceret, cum lepore serio dicatur, facetia est: Si autem idem per imperitiam dicitur, ignorantia est, & stultitia. Huiusmodi excogitari solent quædam signacula. Quæ si

Venustum & inuenustũ in quo differunt.

secun-

ſecundum omnem inuentoris mẽtem,& integrum iudicium excogitata ſunt,nec tamen rectè,mera reſtant ſomnia & ludibria: atque eadem ſeriò, nec ignoranter expoſita comprobantur maximè, neque ſatis laudantur. De quo ſatis erit referre, quod amicus quondã noſter non imprudens ſignaculo ſuo publicè demonſtrauit in quodam haſtiludio. Hic tunc temporis ſui iuris erat, & nondum matrimonij iugum ſubierat: inſeruiebat autẽ, vt dicitur cuidam nobili fœminæ, quæ deſiderabat illum conſortem habere: at iuuenis recuſabat,quòd illa longè maioris eſſet ætatis. At requiſitus,vt mentem aperiret ſuã Symbolum quoddã exquirere promiſit regulis aptiſſimum: ita vt dimidium conceptus figura exprimeret,& dimidium litera,ſiue ſententia, & ſic quoddam vimineum vas elegit, quod quia cannis cõfici ſolet,apud nos dicitur Canaſta, additis etiam literis, VVESA MERCED: quò vulgariter ipſam alloquens cannam eſſe, & peruetuſtam fate-

Symbolorum qualitas.

Prudens & lepida inuentio.

fatebatur. Mihi quidem adeò placuit inuentum hoc, vt iudicem in hoc vase includi posse, quæ alias referuntur, diadematis, maluæ, & anserini Symbola. Nulla enim illarū, cum hac cōferri poterāt, præcipuè ex his, quæ superiùs diximus, seriò enim hoc esse excogitatum in ludū non dubito: at reliqua velut exquisita, & ingeniosi hominis inuēta fuisse habita. Nec miror illudi illas antiquas nostras, vbi non dissimiles etiam reperiuntur, & narrare poterant. Ars autem eorum, quę simpliciter sine arte dicuntur, siue excogitantur, quæ in se leporē cōtinet, in æquiuocatione vocū consistit: quarū apud nos ingēs ē copia. Et quoniam ad rem nostram optimè facit, vt de Aegyptiorum literis, quæ sua erāt hieroglyphica agamus, illa sub breui compēdio perstrinximus: eruntque huius primæ partis fini adiungenda. In quibus ea solùm referuntur, quæ sunt Aegyptia, vt discernantur ab illis, quæ postea ad illorum imitationem excogitata sunt à Græcis, & Latinis.

Aequiuocatio interdū caussa leporis.

Hieroglyphicæ multæ sunt vtilitatis.

Cuncta

Cuncta enim ingenium in se habēt & prodesse possunt. At ne liber iste qui introductorius ad emblemata est, in ipsorum iniuriam lōgius protrahatur, breuiores in reliquo esse studebimus: quamuis tale sit præsēs rerum argumentum, vt exactiore tractatu merito delectaret.

Cap. 19. De Hieroglyphicis Aegyptiorum, & quomodo Osirim, Isidem, Apim, Ochum, Anubim, Horum significarint.

AEGYPTII (vt docet Eusebius) sub nomine Enephvniuersi creatorē adorabant, quem propter humanam naturam sub hominis figura depingebant: cæruleis indutū vestibus, propter cœlos: habentē sceptrum in manu, ad imperiū, & dominium demonstrandum: in altera verò cingulum, ob rerum omnium inter se vinculum, quo singula sese adinuicem colligantur. Cuius caput plumis erat ornatum, ob sublimem

Eusebius de præparatione euangelica lib. 3. c. 3.

Orbis conditorē quomodo pinxissent Aegyptij.

mem volatum, quò & visus, & intellectus noster minimè pertingat. Deum prætereà in oculi figura denotarunt, mundi lucem, & claritatem esse considerantes: cuius visui omnia nuda sunt, & aperta. Qua ratione eundem per accipitrē intelligebant: quòd hoc animal acutissimi sit visus, & præpetis volatus, vt idem Eusebius tradit, vbi Zoroastrem refert dicentem, Deum accipitris caput habere. Pariter & per Aquilam eundem figurarunt, propter visus acumen, necnon & huius auis fœcūditatem, quę plurima est. Crocodilus aperto ore eundē Deū denotabat: sic enim in illo appareret, quòd lingua careat. Dicebat enim Deū in silentio habitare perpetuo. Vnde Pythagoras suis in Symbolis silentium commēdabat, vt Deum imitaremur: simulque innuebat taciturnitatem illam qua Deus mirabilia operatur: quæ laudare, & magnificare nullus vnquā sermo potest. Idcirco Regius Propheta secundum septuaginta interpretum literam admirabilē dixit:

Dei Hieroglyphica.

Zoroaster.

Pli. li. 8. c. 79. vnum hoc animal terrestre lingua caret.

Tibi

Tibi silentium laus. Hoc amplius pictus est Deus sub sideris figura. Nam à stellis cœlorum motus est agnitus: & à motu in Dei primi motoris cognitionem deuentum est.

Ps. 64. Te decet hymnus sep. Tibi silentiũ laus.

Nunc de Aegyptiorum Dijs vt particulariter agamus, ita sanè est, quòd plures apud eos culti fuerũt, sed non omnes eisdem in locis, prę ter Osirim: vt author est Herodotus. Hunc per sceptrum in vertice oculatum depingebant, gubernatoris rectitudinem, & vigilantiam denotantes. Potuit autem esse desumptũ ex eo, quòd Propheta Hieremias virgam vigilantem vidisse testatur. Neque quicquam obstat tẽpus: non enim omnes Aegyptiorum notæ eodem sunt tempore excogitatæ. Hanc virgam vt ait Macrobius, recisis ramis pingebãt: postremisq; omissis ducebatur in circulum oculi speciem exprimẽtem. Et aliàs, quod tamen idem est, super sceptrum circularis figura apponebatur. Per Osiridem autem intelligebant ipsum Solẽ Iouis ocu lum

Herodot. li. 2.

Hiere. c. 1.

Macrob. lib. 1. Saturna. ca. 21.

Per Osiridem Solẽ intellige-bant.

lum vocatum: nomen ab Os, deducentes, quod apud eos multum sonat, & Iris oculus. Et quoniam eius absentia hiberno tempore segetes crescunt, & Augusto propinquãte resecantur, Osirim profectum ab Aegypto, & deinde reuersum finxere. Quam absentiam, & regressũ per figuram habentem partem capitis rasam, partem verò comatã descripserunt. Xenophõ in Aequinocis, (vt subscribit Annius) tradit, cùm regnasset in Aegypto, in Italiam traiecisse, vbi decem commoratus est annos, & gigantes debellauit: totoque illo tẽpore nec barbam, nec capillos totondit. Quanuis autem, vt diximus, generaliter Deum per oculum exprimebant, qui sceptro super impositus Osiridem reddebat: pariter quem retulimus accipitrem, Dei Symbolum erat, & peculiariter eiusdem Osiridis. Qua de caussa hæc volucris, vt Diodorus est testis, multæ illis erat venerationi, propter beneficij memoriam, quod per illam accepisse fatebantur. A longè enim apportasse

Xenophon in Aequinocis.

Diodorus vbi suprà.

tasse fertur librum miniatis descriptum literis: vnde & ritus, & cæremonias didicerunt. Et ideo sacrarum rerũscriptores apud illos purpureos pileos cum singulis accipitrum alis gestarunt. Plura Osiridis nomina fuere vt ex Homero, Eumolpo, & Orpheo probat Eusebi⁹, præterquẹ & alia sunt nomina, quæ iuniores commemorant: & nos infrà nonnulla referemus.

Eusebius dicto loco.

Isis soror, & coniux Osiridis fuit leges Aegyptijs tulit, quibus permissum est, quod iuregentium minimè licebat. Cui, vt Diodorus enarrat, triumphalis columna erecta est in eius honorem, & iuxta ea, quæ ibi dicebantur, messium inuentio ascripta est. Vnde Herodotus eandem esse Cererem fatetur, quã muliebri figura vitulæ cornua habente, qualia & Io dederũt, adornabant. Ratio autem est, quòd sicutOsiridem Solis appellationevocarunt, ita & Isidem, Lunæ. Sunt etiam, qui Iunonem appellent, vt eius fratrem Osirim Iouem. atque ea de caussa sororis, & vxoris sibi titulos

Isis.

Diodorus li.2.ca.8.

Herodot⁹ li.2.

Vir. 1. æn. Iouisq; & soror, & coniux.

Plutarchus de Iside. titulos vendicauit. Plutarchus peculiare de illa volumen edidit: vbi fabula de quinque filijs Rheæ, & Saturni narratur, quam hic referri nõ expedit.

Di. Augu. lib. 18. de Ciuit. Dei c. 5. *Exodi 32.* Apis, vt docuit Augustinus, erat maximus Aegyptiorum Deus. Et re quidẽ vera ita est: nã sub vituli figura eum colebant: quem imitari volentes Israëlitæ in Idololatriam lapsi sunt, ab illis, vt iam diximus, edocti. Cùm verò eius effigiem sub humana forma sculpebant: mensuram capite gerebat, & dextra triceps monstrum dracone præcinctũ comprimebat: læua verò virgulam dimensoriam gestabat. Hunc nonnulli opinati sunt Iosephum fuisse: *Genes. 38.* propter dimensionem, qua illis, in graui suæ necessitatis tempore satisfecit, & à communi fame liberauit. Triceps autem monstrum tria tempora, præteritum, præsens, & futurum significare dicũt: quæ omnia vir prudens, & sapiens præoculis habere, & diligenter debet expẽdere. *Vir prudens & sapiens.* Nam ab exacti temporis experimento, & à præsentis commoditate,

ditate, in posterum prospiciẽdum est, Mensoria verò virgula documẽto est, quanti sit emolumenti, mensura cuncta, & tanquam circino dimetiri. Crediderunt nonnulli Aegypti Regẽ fuisse, qui pari casu eosdem à simili necessitate liberauerit: ob idque ab Aegyptijs veneratus. Sed vt plurimum Osiridis esse simulacrum creditur, atque eundẽ esse Serapidem, qui primùm dictus est Apis. Hic cùm regnaret apud Argiuos fratri Achaiæ regnũ relinquẽs in Aegyptum se recepit. Vbi, vt tradit Clemens Alexandrinus in stromatis, ex Aristippi authoritate Memphim condidit. Et quoniam aliqui eius conditorem Vchoreum volunt: conciliantur, quòd Apis eã vrbem fundauerit, Vchoreus autẽ auxerit, & muris cinxerit Augustinus in prædicto loco Apin Argiuorum Regem fuisse docet: quem vita functum Serapim vocarunt. Assignantque M. Varro, & Nymphodorus nominis rationem; quòd Soros arcam significat, qua cadauer includitur. vnde & locus, quo ille

Osiris idẽ qui Apis, et Serapis.

Clemens Alexãdrinus lib. 1. stromatũ.

Serapis vnde dictus.

conditus est, Soros Apis est dictus: atque inde Sorapis, & mox Serapis nomen accessit. Dici etiam potest Serapin à Siparis mutatis literis esse dictum: quemadmodum Eusebius in libro de temporum historia scriptum reliquit, vbi de Secore Aegyptiorum Rege loquitur, & Siparis patrem testatur, qui post mortem, vt Deus cultus, Serapis appellatus est. Vnde patet idē nomē esse Sirapis, & Siparis: nisi quòd locum mediæ literæ transmutant, & sic factus est Serapis. Quod si verū est, Argiuus esse nequit. Licèt autē parui nostra referat, proderit apud authores intelligere, quinam sint, quando eos nominant: idemq; esse Serapidem, & Osiridem, vt apparet in his, quæ referuntur de illorū statuis, quæ simul effingebantur: & simul cum illis silentium, admonēs, vt omnes tacerent: neque vllus exprimeret, quid illi fuerint. Quod & à Varrone in prædicto loco refertur: vbi scribit, lege cautū esse, mortisque pœnam minatos, siquis eos homines fuisse affirmaret, vt, deleta,

Eusebius in Chroni.

Sirapis, et Siparis, idem.

Ex Varrone Di. Augu. lib. 18. de Ciuitate Dei.

ta, quòd mortales fuerint, memoria, pro Dijs venerarentur.

Ochus Persarum Rex in Aegyptios crudelissimus fuit vt qui illorum Apim obtruncarit, & suis dederit comedendum socijs. Quam obrem illum per gladium figurarunt, cum fasciola illa, quam olim Reges pro insigni ferebant.

De Ocho Rege, vide Aelianum de varia historia.

Anubis fuit quidam alius Aegyptiorum Deus: quem sub humana forma, canino verò capite colebāt. Statuebantque illi in altera manu caduceum, in altera palmam. Itaq; idem esse creditur, qui inter Græcos Mercurius. Canino autem capite figuratur, propter huius animalis sagacitatem nonnulli sentiunt. Quidam verò, quod Canis Isidis, & Osiris cadauera custodierit: cuius æque proprium est exanimes homines custodire, quemadmodum, & viuos comitari. Et quia etiam dicitur hunc Anubin Osiridi in Italia comitem se præbuisse, & ad propellendos vincendosque gigantes adiuuisse: & ideo propter auxiliū, & comitatum, necnon propter eius-

De Anubi de Diodorus, Eusebius, et Augustinus vbi suprà.

Canum natura.

dem sagacitatem sub Canis effigie expressum esse. Quocunque tamen modo plures illum Osiridis filium esse volunt: cuius certior veritas nobis negocium non facesset. Cæterũ ex prædictis operæpretium est cognoscere, quãtũm decepti fuerint, qui suæ Religionis primordia ab his ineptijs auspicati sunt: quantũque vere Rex, & Propheta Dauid Deum alloquẽs his verbis dicebat, Narrauerunt mihi iniqui fabulatiões, sed non vt lex tua.

Veterum præstigia.

Ps. 118.

Horus Aegyptiorum Deus Osiride fuit antiquior: cui apparuisse, & complura tradidisse dicunt. Eum cum sceptro in dextera depingũt, & elatum: quòd apud ipsos Solis Symbolum haberetur, qui velocissimo circitu Mundum peragit, plurimumque potestatis habet: præsertim cùm caussa sit, & principiũ ad omnes generationes concurrens. Ad quod innuendum quoddam ei signum apponebant, quod velo operiebatur.

Suidas in dictionario, & alij.

Arist. Sol, et homo generant hominem.

Cap 20 De Sole, eiusque motibus, de Luna, Cœlo, & terra habitabili.

SOLEM, vt docet Eusebius, sub adolescentis imagine figurabant, facie rotunda, & in naui quam Crocodilus vehebat. Per nauem, Solis rotam; per Crocodilum vero pluuiam notabant, cuius caussam Soli tribuunt. Iamblicus huius rei mentionem faciens ait posuisse Aegyptios Solem in naui, vt gubernatorem, quoniam prima sit naturalis caussa in rebus omnibus, & quæcunque sunt in Mundo, moderetur.

Eusebi⁹ de Præpara. Euangelica li. 3. c. 3

Varia Solis Symbola.

Eundem sub accipitris forma intelligebant, quòd velocissimus sit, et fœcundissimus: quodque trigesimo quoque die cum fœmina, vt Sol cum Luna coëat. Praterea eundē per Phœnicem auem denotabant: quòd vnus sit in Mundo, atq; vnus, & Solus: vnde apud Latinos nomē habuit.

Iupiter.

Solem quoque arcuata palma,

Phœnix.

quæ Solis radios imitatur significabant, & inter olera raphano cōparatur, propter ardorem, & soliditatem, quam in se habet: & quia diuisus circularem figuram radijs vallatam ostendit.

Scarabæus. Per pilulas, quibus scarabæi educuntur, quas auersis pedibus voluntant, Solis motum significabāt, qui in suo orbe, primo mobili contrarius prouoluitur.

Lotos arbor. Solis ortum per loton arborem significatū voluere: cuius folia noctu contracta Sole Oriente pandūtur. Quanuis autem cursus etiā integer designari posset, quem imitatur: ortus tamen præcipua habita est ratio, ad quē reliqua, vt ad principium referuntur. Et hoc authore Proclo, Magi de hac arbore obseruarunt: ideoque Soli dicatam voluere.

Proclus de mysterys.

Oculi Crocodili. Aliter hunc eundem in oculis Crocodili intellexerunt: quòd ita exertos habeat, vt vnusquisque per se Sol è terra emergens videatur. Est & alia horum in nascendo conformitas. Sol enim è terra exurgere

Arist. li. 6. historiæ anim.

re videtur, & nasci dicitur: sic Crocodilus è terra, & ipse exoritur. Mater enim ex aquis egressa oua in terra recondit quæ illos producũt: & sic è terra oriuntur.

Aelianus lib. 10. c. 25.

Solis occasum per Crocodilũ humi iacentẽ, ita vt vẽter terræ adhæreat designãt. Sic enim iacere solet, vbi gradum sistit, eo, quòd tenuissimam ea in parte habeat cutem & damnũ ab hostibus timeat, Delphinis scilicet, & alijs. Ratio verò, quòd Solis occasum denotet, ex superioribus patet. Qui enim ortus à terra Solis ortum significauit, idẽ super terram extensus occasum demonstrabit Solis, quasi in ipsa terra depositus lateat.

Pli. libr. 7. c. 25.

Cynocephalus sedens æquinoctium Solis monebat. Illo enim tẽpore hoc animal suo mugit vlulatis: emittitque singulis duodecim diei horis lotium, & totidem noctis. Cuius rei Cicero meminit in Rhetoricis vbi agit, quãdiu sit orãdum: asseritq; Trimegistum hoc animal imitatum diei horas diuisisse. Quod autem sedeat, iuxta Iambli

Horus Apollo & alij.

Iamblic° de mysteriis.

cum, quies denotatur: & simul lucta, quæ inter diẽ, & noctẽ reliquis anni temporibus, cũ superatur, aut superat quilibet eorum, versatur, tunc verò cessat: & quiescere inter se videntur.

Solstitij hieroglyphicum.

Solstitium duo pedes simul iuncti significabant, iuxta vulgatã literã codicis græci apud Horũ Apollinem: quam editiones tam latina, quàm vulgaris sequuntur. Legunt

Literæ diuersitas apud Horũ Apollinẽ.

enim Diopedas. Sed alia litera habet diopolypodes, hoc est, polypodes duo. Et quocunque modo res se habeat, Solem stare significat, quasi impeditum, atque detentũ, vt videtur. Sed re vera non ita est.

Solstitium dicitur quasi Solis statio.

Sol enim gradum non sistit vnquã: sed quia non progreditur, visus est stare: Ideo pedes æquales finguntur, tanquam stantis. Si verò polypodes esse depingendos dicamus, implicitos oportet pingi: nam sic, quanuis plures habeat pedes, nequeunt moueri.

Lunam per Cynocephalum intelligebant, qui illa non apparente latet: sed denuo apparẽti, quasi

gratuletur, assurgit, felis oculis Lunæ mutationem notabiliter imitãtur, quanuis in plurimis oculis aliquid in interiori pupilla mutationis inspectetur, vnde à nobis Luna appellatur. Sed, vt dicimus, notabilis ẽ diuersitas in felibus quos Græci æluros vocant. Dicitur etiam horum fœmina primo partu singulos edere, altero verò binos. tertio ternos, & subīde suo ordine septenos: qui numeri simul iuncti octo, & viginti perficiunt: totque diebus, vt patet, suum Luna cursum peragrat. Alter Luna per cæpam indicabatur, propter eius albedinem, & orbium diuersitatem, necnõ propter humiditatem, qua cæteris plantis, humidisq; rebus est contraria. Luna enim crescente, cæpa minus habet humoris: Vnde Lunæ alimentum esse dicebant. Notum etiã est ob huiusmodi similitudinem diuinos illi honores tribuisse: & sic à quodam poëta dictũ, Felices, quorum sibi Dij nascuntur in hortis.

Aulus Gellius li. 20. c. 7.

Calcagninus de rebus Aegyptiacis.

Iuuenalis

Cœlum in globo cum Solis, & Lunæ simulacris figurabant. Nec-

non

Cor igni resistit. non & in corde craticulæ imposito ob perpetuitatem, & proprietaté, qua cor igni resistit.

Solis et terræ Symbola. Duo simulacra radijs superne, & inferne circunuoluta, Solis & terræ Symbola fuerunt. Sol enim radios suos in terram mittit: terra verò eius virtute sursum germinans fructus producit: præter exhalationes, & vapores, quos mittit: ex quibus nubes gignuntur, & quicquid in illis operatur natura.

Terræ diuisio. *Cynocephali interitus.* Habitabilem terram in duas, & sexaginta partes, vel præcipuas regiones diuisam per Cynocephalú significabant: quem narrãt per singula membra interire. Et Sacerdotes eius custodes hoc aduertentes præmortuam carnem cædentes humi operiebant: singulisque diebus idem faciebant: donec sexagesimosecundo, eo prorsus extincto, quod reliquum erat sepeliretur.

Cap. 21. De Mundi machina, & eodem Dei pleno: de tempore, eiusque partibus.

ANGVIS in orbem circunuolutus Mundi machinam significat. Nam in se voluitur, ex sese alitur, & in se resoluitur: & omnia, etiam à se producta simul cum tempore consumit.

Mūdi machina.

Mundum Deo plenum in Loto arbore expresserunt, in cuius medio infans assidebat. Hoc Proclus ad Porphyrium scribens edocuit. Et ratio ex eodē colligitur, quòd hæc arbor aquis gaudeat: aqua verò, vt Aegyptij sensere, generationis est principium. Puer autem in medio arboris Deum significat, qui nullo tempore senescit. Omnes, sicut vestimentum, veterascent (inquit Dauid:) tu autem domine, idē ipse es: & anni tui non deficient. Sedes autem ipsius permanentiā, & assistentiam demonstrat. Nihil enim eum deturbat, aut mouet.

Proclus

Psal. 101.

Per

Per Scarabæum, Mundũ, eiusq́ motus intellexere, ab ordine, quẽ informandis ex equino fimo pilulis obseruat. In quo Appion Grãmaticus ostentare voluit se curiosum esse, sed à multis contemnitur: quòd Solis motus, & effectus per huius animalculi proprietates declarare voluerit.

Appion Grammaticus.

In eodem Scarabæo simul cum accipitre Mundum significabãt, in superioris, & inferioris hemisphærij partes diuisũ. In quo ẽt Mineruã, & Vulcanũ intellectos voluere: hũc qui dẽ in Scarabæo, cuius gen' fœminã nescit: illã verò p accipitrẽ, quæ auis absque viro concipit. Et eadẽ ratiòne, artẽ, & ingeniũ denotare possunt, quæ ex se cõcipere, & ingentes producere valẽt effectus.

Aelianus li. 10. c. 18.

In eodem accipitre natura denotata est ex prædicta proprietate, quòd masculo nõ indigeat. Credebant enim Aegyptij hanc volucrem è vento concipere: quod Physici non admittunt. Credendumq; est, simile esse ijs, q̃ Græci de equis Hispaniæ finxere, è vento generari,

Aegyptiorũ opinio non admissa à Physicis.

Equæ Hispanicæ.

ri, quòd velocissimi sint.

Aspis astrum designat ob perpetuitatem, quòd non senescat, quodque sine pedibus moueatur. *Astrum.*

Stella Fatum denotabat apud eos, qui omnia in Mundo stellarũ influentiæ subdita esse crediderãt, & terrestria à cœlestibus, tanquam superioribus gubernari. Quod ex parte verum est: non imponendo rebus, etiam naturalibus, necessitatem: quæ facilè immutãtur: & multò minus in ijs, quæ ad hominẽ pertinent, quem inclinare quidem cœlorum constellationes possunt, cogere verò nequaquam. *Fatum.* *Humani arbitrij libertas.*

In basilisco caudam deuorante tempus denotarunt: intra cuius circulum Deorum imagines figurabant, immortales illos ostendẽtes. Hoc enim animal æternum credebant: vnde & Deorum capitibus imponebatur, vt in eis æternitatẽ significaret. *Tempus.*

Temporis ætatem, & cursum in Sole, & Luna exponebant; quòd ea sidera tempus regulariter dimetiantur. *Temporis cursus.*

Isis.

Per Isidis figuram annum intelligebant: & eandem in canicula, quam in illius honorem venerabã-tur. Ea enim apparente, pluuiæ insurgebant, Nili crementum adiuuã-tes. Cuius etiam exortus erat illis principium anni, qui ex nostris quatuor solaribus constabat.

Palma anni Symbolum.

Palma annum referebat. Nã, vt Horus memoriæ prodidit, singulis mensibus ramũ emittit: vnde duodecim in palma ramis integrũ annum denotabant. Huic accedat, quod nonnulli asserunt, palmã tricẽtas sexaginta proprietates habere, quibus prodesse solet. Annũ præterea in accipitre expressere: quem dies quinq; in conceptu cõsumere ventis expositum opinantur: & deinde centum, ac viginti diebus vterum gestare, totidemq; pullis educendis consumere: à partu verò quatuor mensibus quiescere. Vnde tricentorum, & sexaginta quinque dierum numerus expletur.

Annusquomodo per accipitrẽ significaretur.

Passeris hieroglyphicum et vita.

Passer etiam annum signabat, quòd salacissimus sit, & inconti-nens:

nens: ideò vitæ annum non excedit.

Mensis ex prædicta iam ratione per palmæ ramum depingebatur: atque etiam per cornua Lunæ versus terram inflexa. Sic enim, dum apparet, illa demonstrat: & dũ crescit, eriguntur.

Mensis.

Pauo expansis caudæ pēnis, quibus signa illa demonstrat, quæ oculorum speciem præseferunt, noctis est similitudo, quæ stellas referat. Idem collectis pennis diem ostendit: eius enim accessu stellæ, quæ noctu splenduerant, clauduntur.

Nox, & dies per pauonē figurata.

Sus tenebras significauit, vt nõnullorum est opinio. Sentientes autem, quòd tenebræ lucem præcesserint, ea religione à suillis carnibus abstinuerunt.

Quare suillis carnib⁹ abstinuerint.

A Cynocephalo diximus diuisas diei horas in duodecim partes æquales. Nam sub æquinoctio per singulas horas latrat, & lotiũ emittit: nec tamen horas significat, sed æquinoctium. Notũ tamē est apud Aegyptios diei mensuras, idest horas significare Hyppopotamum.

Cynocephalus æquinoctij signum.

Cuius

Hyppopotamus horas denotabat etq uare.

Cuius rei certa ratio nõ redditur. Verùm crederem, quòd quemadmodum hoc animal totum diem, in terris versatur, noctem verò in aquis: sic in qualibet Mundi parte horæ diei, & noctis sunt æquales. Quanuis enim dies sint inæquales, computatis totius anni horis, non sunt plures diurnæ, quàm nocturnæ.

Cap. 22. De Aegypto, & Nilo, & alijs Symbolis.

Aegyptus per cor adustum intellecta.

COR flammis impositum Aegyptiã terrã significat. Et præter superiùs dictas rationes ea est, quòd maximè omnium calida sit, & humida. Sic enim, & cor humidum, & calidum esse dicitur.

Philostratus in vita Apollonij.

Nilum, vt diximus, & ex Philostrato constat, figurarunt per grande simulacrum, recubans, pueris circundatum, partim coronas ei nectentibus, partim fistulis breuibus sonantibus, sexdecim numero, q̃ totidem

totidem cubitis Nilus crescere debeat, vt totos illius terræ agros irrigare posset: quòd si vel vnus deficiat, nõ exigua pars sterilis permaneat. Depingebant aliter Nilũ, tribus vrnis suffarcinatum. Nã si vna quenlibet fluuium denotabat: tres iuncti ob numeri ternarij perfectionem huius fluminis magnitudinẽ denotabant.

Nili Symbola.

Nili inundationem Leonis capite figurabant: Nam, vt dictum est, Sole Leonis signũ ingresso, fluuius pleniori alueo decurrere incipiebat. Et hinc introductum, vt fontibus Leonum simulacra apponerẽtur. Erat & Aquila Nili Symbolum monstrans præpeti volatu fluminis illius velocitatem.

Inundatio Nili.

Cur Leones fontibus apponantur.

Per linguam, & cor Nili augmẽtum interpretabãtur, lingua enim semper humida est: & sic aquã denotat: cor autem, vt diximus Aegyptus est.

Nili incrementum.

Per fumum ignem significabãt. Nihil enim illi propinquius, quàm fumus, semper enim à fumo principium sumit, donec flammas susci-

Fumus index ignis.

 piat.

Fumus quid. piat. Vnde rectè dictum est ignem esse fumum inflammatum: in quibus malorum initia fugienda esse admonemur: quæ exordio quidem parua, maiora in progressu, velut ignis, incrementa suscipiunt.

Anima. Animam accipitris nomine intelligebant, apud quos bayeth, vocatur. Bay, namque animam illis sonat: & eth, cor. Et sicut hęc ales suo volatu, nunc in altissima fertur, nũc terræ viciniora petere non indignatur: ita anima interdum ad sublimiorum interpretationem rapitur & interdum ad infima terræ consideranda deprimitur.

Bayeth apud Aegyptios quid.

Animæ separata Symbolũ. Per lucidam stellam, præter cætera, animam à corpote separatam innuebant. Nam re vera seiuncta à corporea nube, in qua delitescit, & obscuratur, admirabilis ex se est, & pura, velut stella, quæ nulla elemẽtari fæce polluitur, quamobrẽ antiquus Heraclitus animam scintillã quandam stellarum esse dicebat.

Anima quid apud Heraclitũ.

Ratio & sensus opposita. Elephantem magni sensus animal, & immundum suem, auersos depingebant denotantes mentem & ani-

& animalem ſenſum nunquã conuenire.

In accipitre adhuc viſum acutiſſimum deſignabant, in quo cæteras excedit volucres, proſpiciens à longè, quæ ſui nutrimento conducunt, ad eaque magno impetu recta deſcendit.

Videndi acumen.

Accerrimum auditum capra figurauit, multò enim eo ſenſu præſtare dicitur, atque halitum etiam auribus percipere, quanuis hoc Ariſtoteli non ſit certum.

Capra. Li.1. Ani. c.11.

Audiendi, & obtemperandi virtutem per bubulam auriculam figurandam duxere. Nihil enim boue obædientius, nec acutioris, vt creditur auditus.

Bubula auricula.

Nonnulli ſunt in dicẽdo effuſiores, & à primorib' certiores factos vulgò ſe iactãt: nec, præter illa, quę re vera audierint, proloquuntur. Admoniti hi ſunt in muſtella depicta, qnæ ore dicta eſt parere, quæ aure conceperat.

Muſtella conceptus.

Negat Ariſto. li.3. c.6

Cornicem vitæ Symbolum volunt: quòd diuturnæ ſit vitæ, vt norunt omnes. Vitam etiam per lucer

Vitæ Symbola cornix, & lucerna.

cernam significarunt, quæ ardet, quandiu oleum alimentum illi ministrat. Sic enim & hominis vita tandiu permanet, quandiu calor naturalis inuenit in humido radicali dicto, vnde nutrimentum habeat.

Vitæ, & mortis Symbola. Arist. lib. 6. anima c.20.

Vitam longæuam per ceruũ intellexerunt, cuius longissimam vitam non ignoramus: mortem verò buboni volucri nocturnæ assimilatã voluere: cuius occentus plurimùm & ineptus, & molestus est omnibus audientibus.

Cauda Crocodili.

Mortis tenebras in Crocodili cauda annotarunt, qua ingentes suas recondit vires, & capta animalia interimit.

Solaris æstus.

Extinctus febre quam solis æstus caussatus fuerit in Scarabæo, traiectis tenui aculeo luminibus, expresserunt, quòd hoc animal facillimè Solis radijs occæcatur, breuique perit.

Pli. lib. 20. c. 13. Mittit florem

Humana imbecillitas maxima cum proprietate, & similitudine in cardui genere, quod Græci Scolymon appellant, denotata est. Cuius

ius flos purpureus adeò tenuis est, vt leui distrahatur aura. Et hinc ortum habuit apud nos nimium delicatos, scolymados dici.

purpureũ abeuntem cum aura.

Infirmum, qui nondum pedibus sistere valet, sed deinde conualescit, in rana significabant, cui tardius enascuntur pedes.

Ranæ pedes.

Dimidia rana absque pedibus adhærens terræ opus imperfectum denotat. Formatur enim rana, præsertim in ea regione ita vt primùm caput, & anterior pars viua appareat: deinde pedes oriantur, vnde seriùs illi enasci pedes dictum est.

Ranæ dimidium.

Qui demonstrata à superis in somnis vel per oracula, medicina sanatur, sub columbæ specie lauri ramum gerentis ostenditur. Hanc enim natura docuit his folijs suos morbos expellere.

Plin. lib. 8. cap. 23.

Qui amissum sensum recuperauit arũdineis tibijs significabatur: quemadmodum olim fieri consueuit. Quòd eis scilicet vacuis immissa cicuta cera delinita, vt effingi solent, velut spiritus, & anima introducitur. Et præterea iuxta Pythagoræ

Musicæ Hieroglyphicum.

Pythag. de Musica.

gorę doctrinam potis est Musica infirmum talem, qui suæ mentis cō pos non fuerit, sanitati restituere.

Amantes quasi amētes.

Amantes, quasi amentes dictos esse recte excogitatum est. Quando autem hac ægritudine laborantes mutuo se amore prosequūtur, duabus accensis facibus in medio colligatis explicabant. Quòd si ponerentur inter se extinctæ, eosdem etiam extinctos figurabant.

Cap 23. De Sacerdotibus, & eorū scholis, & alijs rebus, inter quas de Musis, & vana poesi.

Cynocephalus latinè caniceps.

IN Cynocephalo Sacerdos intelligebatur. Fertur enim hoc animal pisces nō comedere: sed nec panem quidem ex piscibus de gentis more confectum. Pariter enim & Sacerdotibus piscibus, eorumque ferculis vesci non licebat.

Sacerdotū schola.

Sacerdotum scholam Cicadæ figura exprimebant. Cùm enim sit volucrū perexigua, & oris expers, plu-

plurimum, nec sine numeris modulatur. Ita enim & illi suis in scholis, absque syllabis, mutis signis, quasi sine ore colloquebantur.

Litera.

Literas papyro, cribro, & sepia, figurabant. Hæc atramentũ gignit, quod effundit, vt piscatorũ manus effugiat. Plini⁹ iuutile chartis hoc atramentum ait: satis tamen erit ad illud significandum. Iũcus pennam significat, siue arundinẽ, quæ olim scribentibus in vsu erat. Cribrum verò, seu Vannus dicit nutrimentum. Quibus omnibus innuebant, quanti habendæ sint literæ, quæ verè sunt animæ alimentum, & rei publicæ conseruatio. In his ẽt admonebant eos, qui non haberẽt vnde viuerent, minimè disciplinis vacare vellent, quæ liberum animũ & omne sibi tempus exigunt, absque eius rei cura, & solicitudine, quæ singulos exagitat quærentes victui necessaria.

Plinius de sepia.

Persius Sat. 1. Nigra quòd infusa vanescat sepia lympha.

Studentiũ conditiones.

Doctrinæ, & institutionis effectus.

Institutionem, & disciplinã cœlesti rore denotabant, qui in exculta terra herbas germinat, & plantas, fructusque producit: in monti-

Vide Quintil. lib. 1. bus autem, & saxis, quales inuenit, relinquit. Nec secus aptis, docilibusque ingenijs doctrina proficit: rudibus verò minime, sed solùm temporis iacturam caussatur.

Mathematicus. Mathematicum in Oryge intelligebant, quod caprearum in Syluis genus est. Per illum enim Aegyptij Caniculæ exortum particulari signo demonstratum notabāt. Vnde anni principium auspicati sunt.

Musicæ hieroglyphicum. Musam, seu Musicam ex Horo Apolline septem literis in coniunctos manus digitos distributis figurabant. Quæ literæ, authore Plutarcho, vocales erant. Sunt autem septem: nam e, & o, geminantur, *Septē vocū discrimina.* sono tantum acuto, vel graui distinctæ. Erant præterea septem, quòd totidem sint vocum discrimina, vel qualitates: acuta, grauis, circunflexa, densa, tenuis, lōga, & breuis. Vnde & omnium moderationem ad septem tonorum diuersitatem adduxere.

Aelianus li. 1. c. 82. Senem Musicum in Cycni imagine figurabant: qui, vt aiunt, propinquus morti suauius cātat. Hunc in

in Apollinis tutela fuisse fingunt, & eius ante conuersionẽ fuisse famulum.

Viri probi uerba.

Boni viri verba in corde à collo suspenso figurabant. Is enim quod habet in corde, ore manifestat: neque, vt improbi solent, circũuenit:

Improborum doli.

qui cordis arcana abscondunt, & quæ intus cogitant, verbis persuadere conantur.

Poesis uana.

Vanam poësim, qualis heroum est, & amorum, per id tempus etiã vsurpatam, polypodis capite designarunt. Quod cùm gustui suaue sit, grauia tamen caussatur insomnia, & multam inquietitudinem affert.

Excellentia.

Excellentiam Aquila demõstrabat, quòd ipsa forma, & nobilitate cæteras aues præcellat.

Mars, & Venus.

Duæ Aquilæ mas, & fœmina,
Martem, Veneremque
denotabant: quòd
Aquila nimiũ
mari sub
dita
esse dicatur.

Cap.

Cap. 24. De Rege, eiusque rebus: de potentia damnosa, de populo, deque multorum protectione, & defensione.

Regis Symbola.

REX per Elephantem significabatur, propter eius magnitudinem: & quòd Elephãtum grex natu maiorem sequatur, & obediat. Regem verò, quem subditorũ miseriæ non mouerent: & qui suis tãtùm rebus incumberet, per Aquilam volantem solam declarabant. Nunquam enim alijs se auibus associat: alta sẽper volando petit, & in arduis, ac præruptis rupibus habitans nidulatur: nec ei curæ reliquæ aues inferiores, & subditæ videntur esse.

Aquila volat sola.

Mendaces adeò Regum auribus noxij censentur, vt non solùm sit ab illis cauendum, sed etiam fugiẽdum. In cuius significationem elephantem depingebant fugientem à sue: vt & de more solet, & in ea pugna visum est, vbi Pyrrhus victus succubuit: & in eo, quod Megaræ euenit,

Elephantes, quem fugiunt.

Aelianus lib. 16. ca. 36.

euenit, vt Aelianus narrat.

Ceruus ab Ariete fugere dicitur. Et sic iuxta Horum simili figura Regis imprudentiam, qui sine caussa in bello fugeret, notarunt. Multis quidem nasci Reges contigit: sed veros esse Reges, & necessarijs tanto muneri partibus fungi eorũ est, quos Deus adhoc elegit.

Rex ĩprudens.

Perniciosam potentiã per Aquilæ pennas intelligebant: quibus si aliarum alitum pennæ adiũguntur consumi solent.

Aelianus lib 9. c. 2.

Populum legibus astrictum, & obnoxiũ, in apio, & apiastro significabant: quibus si aluei liniuntur, apes grata illius voluptate captæ non discedunt.

Pli. lib. 30 cap. 12.

Quanuis autem diximus elephãtes maximo natu, tanquã Duci suo obædire: in quo simul cum molis magnitudine Regis erat Symbolũ. Quia tamen hoc neque adeò frequens, neque omnibus cognitum est; mirabile subiectionis, & obædientiæ in apibus exemplum inuenetunt. Solæ enim ex omnibus animalibus plurimùm, Reipublicæ formã imi-

Est nobis text. in c. In apibus 7. quæstio. 1. ex Diuo Hieronymo.

imitantur: notumque est suum habere Regem, quem agnoscunt, & obseruant.

Depopulatio.

Origano, & formicis alicuius populi cladem, vel depopulationem intelligebant. Nam si herba hęc formicarum cauernis admouetur, cõtinuò demigrare coguntur.

Lactã. & aly. Ori. 4. contra Celsum Diu. Ambro. de Resurrectione.

Restaurationem cuiuscunque rei per Phœnicem auem monstrabant: cuius innouationis forma nũtiatur, prout Aegyptij tradidere: quanuis nonnulli figmentum existiment. Origenes ea de re dubitauit: Ambrosius autem ex antiqua traditione, & scripturarum authoritate, de quà infrà dicemus, verum esse affirmat.

Horus Apollo.

Defensionem, protectionemq; Horus testatur significasse duos vultus, alterum viri foras, alterum verò fœminæ intro respicientium. Crediderant enim, qui huiusmodi figuras secum gestaret, ab immundis spiritibus obsideri non posse. Et licet à vana superstitione ortũ hoc esse videatur: si huius gentis prudentiam, & ingenium consideramus,

ramus, quorum literæ spiritus erat sub similitudinum specie compræhensus: nobis fortasse tradebãt debitum vxorum in viros obsequiũ, necnon & affectus, sensusque subiectionem. Quibus ratio præesse debet, quæ sub viri nomine in diuinis intelligitur. Sic enim omnia tuta sunt, nec quicquam nequiores spiritus oberunt.

Vxorum subiectio.

Plurium defensorem in torpedine pisce monstrarunt: qui reti cum alijs piscibus conclusus per plagarum fila, & funiculos stuporis virus emittit: quo piscatorum brachia subitò torpent. Quibus rete laxantibus, abeundi locus datur inclusis: quãuis & ipsi pisces, eodem tacto, vt ait Plato in Memnone, torpescunt. Sed dum se liberare nituntur, vt possunt, effugiunt, vrgẽte necessitate, & instantis periculi solicitudine vires subministrante.

Oppianus lib. 3.
Aelianus libr. 12. c. 50.

Plato in Memnone.

Cap.25. De inimicis, de victore, & victo, cum alijs, quin etiam de eo, qui se præ pusillanimitate alij dedidit.

Horus Apollo.

INIMICI in duobus signabātur animalibus apud Aegyptios notissimis: quorū inter se inimicitias, & insidias nullus ignorabat. Et hæc sunt Crocodilus, & Scorpius. In quibus apparet, quàm sit potentiæ æqualis malitia. Licèt enim Crocodilus adeò sit horribilis: tamen & ipse hunc timet, & diligentissimè sibi cauet, quàm iure timetur ab alijs, qui ab illius immanitate effugere student.

Est quod Crocodil⁹ timeat.

Victor, & Victus.

Victorem, & Victum hyena animal lupo non absimile denotabat: cuius venator illud in primis debet attendere, à latere vt illi sit dextero. Sic enim vincitur: aliàs enim sinistro latere posita superat venatorem. Et hoc ipsum depicta figura demonstrabat, vt si à dextero late-

re

reuictoriam ab inimico reportari, à sinistro verò contrarium.

Periculorum contē ptus.

Qui tutò, & sine vllo timore se periculis exponebat, in homine pelle hyenæ vestito notabant. Nā iuxta Magorum doctrinam, qui illam, vel eius partem gestaret, ab inimicis lædi non posse crediderunt.

Inimici præoccupatio.

Qui in rixa inimicum præoccupat, & leui accepto damno se defendit, in lupo designatur. Qui sequentibus venatoribus, vt extremam eius caudam maleficijs deseruientem amputent, si viuo obtruncaretur, ipsemet eam ore dilacerat.

Palma Victoriæ signum.

Palma Victoriæ Symbolum semper est habita. Et quemamodum primò apud Aegyptum nata est, sic apud eandem ortum habuit, vt ea Victoribus in signum honoris daretur. Plutarchus, Aristoteles, & alij plures, vt legentibus est clarissimum, huius rei caussam assignant:

Eius ratio

quòd palma ponderi obsistat, & in illud insurgat. Sic & animi strenui laborum conatibus obnitūtur, qui

gra-

grauiores in bellis imminẽt; & aduersus illos insurgunt, & defenduntur: donec victores supersint. Vnde sic decuit, vt arboris ramis hoc ipsum commemorantis exornarétur. Erat etiam Aquila Victoriæ Symbolum: quòd auis ita potens, & velox sit, vt vinci nesciat. Quare apud Romanos duces, & deinceps Imperatores nobilissimum fuit in triumphis signum, quos vel adepti sunt, vel sibi arrogarunt.

Palma coronati.

Aquila in triumphis.

Victorem, qui parta Victoria nescijt frui, per congrum, & polypum significarunt: qui sibi inuicẽ occurrentes inimicitias suas profudunt. Et quanquam polypum superet, ac subijciat conger, nulla tamen vtitur dexteritate, vt Victoria fruatur. Labitur enim polypus, & à medijs dentibus subtrahitur: nec maiora mala accipit, quàm si alicuius chelæ, siue pedis particulã corroserit. Quæ nec victori prodest, nec victum quicquam offendit.

Parta Victoria uti nesciens.

Congrui ignauia.

Equus à Lupo vulneratus hominem dicit, qui ex oppressionibus, & miserijs validior exurgit. Quoniam

Fortior in pugna exurgens.

niam equi maiores animos colligere dicuntur, quando a lupis inuasi ab eisdem fuerint percussi.

Symbolũ humillimæ adulationis.

Auis tarda equum videns ante ipsum volat, & quodammodo obsequium præstat. Et in hac hominem alij subditum, quod vilis, & pusillanimis sit, & nimium obsequatur, notarunt.

Ignauus auxilij indigens.

Qui rerum suarum negligẽs alieno indiget auxilio pingebatur in Ostrea, & Cancelo. Hic enim pisciculus Ostream comitatur, imò intra ipsam absconditur. Tũc ostrea, siue pinna, conchas expandente, adsunt continuò pisciculi ex illa cibum sibi quæsituri. Et vbi iam illos intromissos speculatur cãcel', aliàs squilla, leui morsu significat: & illa denuo compressis conchis pisciculos in prædam abripit, partemq; socio cedit. Quibus consumptis denuo ad eandem venationem redeunt. rem profectò mirabilem, & lepidam: cuius præter Horum Apollinem meminit Cicero.

Cicer. li. 2. de Natu. Deo. ubi de pinna, & squilla.

Pli. li 9. c. 42.

Qui facilè, & leui occasione pauet, ansere, & herba nyctereto no-

tabatur: quam vbi conſpicit, continuò, territus abſcedit.

Lupus à cõcuſſu lapidum fugiens.

Qui verò terrore vano comprimitur, fugientis lupi pictura ſignabant: quem quiſpiam ſequebatur duos ſimul lapides concutiẽs. Hoc enim ſatis eſt, vt territus fugiat, iuxta Horum. Et quoad lupi proprietatem, non mirum quidem eſt, ſonitum lapidum fugiat, qui & loca fugit, vbi lapides: eo quòd ipſorum vel leui ictu vulneratus cõtinuò vermes generat: vnde breui mors illi prouenit.

Cap. 26. De fabricæ amatore, de lignario fabro, & alijs pluribus.

Aedificandi amator

MANVS ædificandi auidum ſignificat. Opus enim ſemper ad manũ reducitur, ſine qua fieri nequit præſertim ſi ad ædificiũ pertineat: vbi manus exequitur, quod mens in ſe priùs fabricarat.

Faber lignarius.

Lignarium fabrum in piſce, quẽ ſquatinam vocant, annotarũt. Eius enim

enim ossa serram imitantur: eiusq; cutis adeò aspera est, vt ea carpentarij ligna complanent, & poliant: necnon & ebur in eis, quæ eo laborantur.

Vrinator.

Phoca, vitulus marinus in terra nascitur, quem mox parentes in aquas deferunt, vt eis assuescat. Et hic vrinatorem .i. sub aquis natantem significare solitus est.

Agilis natator.

Cynocephalus est in natando solers, vnde agilem natatorem denotat.

Fullo.

Fullonem in duobus sub aquis pedibus figurabant. Quòd ministerium illud, vt conuenit, facit, si intra aquam steterit.

Munditiès.

Per aquam, & ignem eius rei nitorem ostendebant, quæ à macula expurgata est. Hæc enim elementa cuncta purificant: nã quod aqua non eluit, ignis consumit.

Saltator.

Turturem dicunt ad tibiarũ sonum saltare, & mutationes agere, quibus illam circunuenire, & in laqueos inducere solent. Vnde sub eius pictura saltatorem significabant.

Nuptiæ. Nuptias duabus corniculis pingebant, ob mutuam istarum auium concordiam. Etsi quando mas, vel fœmina deficit, altera vidua manet neq; alium sibi socium assumit.

Viduarũ continentia. Viduarum continentiam depicta columba nigra demonstrabãt, ob eius in marem integritatẽ. Nam si defecerit, alteri non coniũgitur. Nec tamen in omnibus hoc euenit sed in quodam ipsarum genere. Niger autem color perpetuitatem dicit: quòd non mutetur, sicut colores reliqui.

Paterna solicitudo. Paternam in filios solicitudinẽ per piscem glanim dictum significarunt. Nam fœmina oua deserit, quę pater fouet, ac defendit, donec enati fętus ab alijs piscibus tueri se possent. Itaque quadraginta, vel quinquaginta diebus prout opus est, ea custodit. Et hac de caussa facilè capitur. Refert hanc historiam Aelianus Syluri speciem esse asserẽs, quẽ sollo Hispani, quasi suillum vocamus Athenæus autem Hycam appellat.

Aelianus lib. 12. c. 14 Athen. li. 7 c. 38.

Amor in filios. Parentis amorem in filios in Pelicano

licano demonstrarunt. Cuius tantus esse erga pullos suos amor dicitur, vt si propè ignem ardere viderit, extincturus accurrat: ne flāma nidum accendat. Et dispergēs ignē alis incendium nō timet: vnde manu subitò capitur ab aucupib', qui seriò prope nidum struem lignorū, quæ facilè ignem concipiat, apponunt.

Mater. Vulturem matris figuram esse dixerunt. Credebant enim, vt diximus, nullum inter eas aues esse marem, omnesq; vt Theopompus scribit, è vento concipere.

Vnigenitus. Per Scarabæum vnigenitum intelligebant. Hoc enim animal non gignit, vt reliqua, ex maris, & fœminæ coniunctione; sed singuli ex limo bouis, aut asini formantur, quibusdā pilulis, quas voluunt ab oriēte in occidentem: & deinde post viginti octo dies.i. Lunæ cursu peracto, in humida parte recondunt. Quòd eo tempore coniunctio Solis, & Lunæ sit. idque illos instinctu naturæ doceri, sub qua & omnes in Mundo generationes fiunt, vt Ae-

gyptiorum erat doctrina.

Herodo li. 3. Aristo. lib. 6. animal ca. 31.

Leena figurabat vnius partus fœminam. Quòd crederent iuxta vetustam opinionem, quod Leenæ secundus partus non cōtingat: cuius Herodotus meminit. Sed oppositū docuit Aristoteles: quod & experientia comprobauit.

Nutrix.

Nutricem sedulam, lactisque copiam habentem in vespertilione fœmina figurabant. Hæc enim volucris suo lacte pullos enutrit, quòd nullis alijs contigit.

Sterilitas.

Sterilitas in figura mulæ notabatur. Notorium enim est hoc animal non concipere: tametsi Theophrastus in Cappadocia, & Syria mulas parere dixerit. Sed vt docet Aristoteles, diuersum est genus, licèt mulæ speciem præseferre videtur: easque ginnos vocant.

Arist. lib. 6. anim. c. 14. & li. 1. c. 6.

Lup⁹ causa abortus equæ.

Aborsum sub equæ lupum calce percutientis figura fingebant. Nā equa grauida quomodocunque lupum tangat, aborsum patitur. Dicunt etiam aliqui, etiam hoc accidere, si tantùm lupi vestigium presserit.

Cap.

Cap. 26. De Patre filios abdicante, de eo, qui æqualiter inter filios diuidit hæreditatem, & de successione minus desiderata, & alijs.

FILIVM exhæredãtem per coruum notabant: qui, vt non ignoratur, pullos suos deserit. Hi verò cœlesti rore substinentur pipiẽtes, & paruula rostra aperientes, ac si Deum, vt Regius Propheta inquit, inuocarent.

Exhæredatio.

Ps. 146.

Qui æquis partibus opes suas distribuens filios ineundæ hæreditatis pares esse præcipit, per hirundinem significatus est, quæ admirabili diligentia pullos suos educat, ita vt vni nihil magis, quàm alteri largiatur.

Aequabilitas ĩ filios.

Hæreditas illi tandem collata, ad quem minus deferenda censebatur, per simiam intellecta est, quæ binorum catulorum alterũ excludit, alterum alit, & indulgendo cõplectitur: tantumque manu carpit & cum eo lusitat vt perimatur, vel

Admissio eius hæredis, qui minus diligebatur.

alias intereat. Tunc facti dolens repetit excussum.

Claustro abditus. Qui in claustrum se abdiderat, & nihil de Mundo noscens insipiẽtem præseferebat, asinino capite deformabatur.

Insipiẽtia per Pelicanum figurata. Pelicanus erat insipientiæ signũ. Parit enim humi, & vbi facillimè oua depræhenderentur, quæ tutioribus in locis obseruari debuerant Ignem quoque circa pullos conspicata, vt iam diximus, ad extinguendum volitat, nihil pensi habens, an & ipsa cremetur: cùm ea sit ignis natura, vt ab eius ardore cũcta animalia secedant, damnum, & cladẽ cognoscẽdo, in quam proximè accedentia incurrunt.

Homo profanus. Profanum hominem per suẽ intelligebant, quòd solo eius tactu licèt incauti polluerentur: adeò vt cum tota etiam veste Nilo ablui oporteret. Idem per piscem sensere, à quo abstinebant, quòd pauci nutrimenti sit, & facillimæ corruptionis.

Asue, et pisce abstinebant Aegyptij.

Impij in parentes. Impium per hyppopotamũ, id est equum fluuialem describebãt:

Estq;

Estque animal mirum in modũ ferox. Impietatis antem arguitur, ꝙ patri ingratus sit, & iniquus. Idem per palumbum senserunt: à quo dicunt patrem interfici matremque, vt Horus scribit, solicitari.

Horus.

Crudelis, & sanguinolentus in Irudine significabatur, cuius ea est natura, & ab Horatio etiam refertur, vt non dimittat, vbi fuerit áffixa, ni priùs plena, & satia crepet.

Hora. Nõ missura cutẽ nisi plena cruoris irundo.

Viarum obsessorem Crocodili Symbolo indicabant. Solent enim viatores inuadere. Et quia tunc tẽporis erant ad resistendum inertiores, plurimùm offendebantur.

Suis imago ad virum perniciosum deferebatur, quòd damnosus esset, præsertim segetibus: vnde Cereri victima erat.

Homo perniciosus

Impudentem hominem rana exprimebat. Importuna enim est, & insulsa, solis in oculis sanguinẽ habere dicitur. Eos autem, qui oculos sanguine suffusos gerunt, audaciæ notat Aristoteles: vnde apud nos prouerbium. Sed eosdem inuerecundos esse testatur.

Impudentes.

Li. de Physion.

Filio-

Viperæ partus.

Filiorum ingratitudinem viperæ partu, iuxta vulgarem eius temporis opinionem, denotabant. Naturalis enim historiæ veritas, & experientiæ argumentum indicant oppositum.

Parricidæ pœna.

Aelianus lib 1.c.58. & lib.2.c. 45.

Pastinaca, & humo parricidæ supplicium figurabant: nec vlla assignatur ratio. Intelligi tamē potest, quòd quemadmodum qui cognitā pastinacam incautè piscari tentat, seipsum aculeo in cauda maximè lethali interficit, Sic etiam qui patri mortem infert, sibi ipsi vitā eripit. Quando enim nulla alia pœna læderetur, satis est sibi patrē, à quo genitus est, abstulisse: quo deficiente, multa deficiant, necesse est, idq; omnibus grauè, & meritò acerbe fertur.

Aristoteles lib.9. c. 37. Cicero de Nat. Deorum.

Sub dolum piscatorem, piscatoria, vt vocant, rana intelligebant. Quæ latere dicitur, & duo fila, quæ ante oculos gerit, extēdit: quorum singula in fine habent minutissimas pilulas, quæ videri possunt: pisciculisque accedētibus pilulæ paulatim ad se trahuntur, & simul pisces,

ſces, ita vt eiuſdem ori includantur ignari.

Qui ſua vitia diſſimulant, vt ſui voti cōpotes ſint, in panthera oſtēdebantur. Quæ ſub latere dicitur, quò minus videatur, vbi nullum ex alijs animalibus odorem præſentiat, ventis aduerſa: cùm ea verò appropinquat, ex inſidijs capit incauta. Similiter ſua vitia, & defectus tegentem per ſimiam lotium emittētem intelligebant. Subitò enim terra vrinam cooperit, & deſuper aliquid imponit.

Plinius li. 8.c.17.

Vitiorum detector.

Cap.28 De nimium confidente, & coaceruatore, & alijs.

VESPERTILIO, hominē ſignificat, qui ſine vlla maiorū nobilitate, & ingenio effertur. Pēnis enim carens, membranulis quibuſdā fretus volitare audet.

Temere ſibi confidēs

Qui domum ſuam rebus & vtilibus, & inutilibus nullo habito delectu complet, in polypode notabatur,

Deligendi neſcius.

tur, qui ex omnibus nihil discernẽs siue pisciculis, siue conchulis, aut alijs se explet, quãuis nihil inde vtilitatis excerpat.

Eligere sciens. Eligere scientem per murem intelligebant: qui vbi se inter edilia conferunt, nonnisi à melioribus incipiunt.

Attonitus. Qui subito timore correptus stupescit, nec sentire damnum videtur, polypode etiam figurabatur: qui pænè compræhensus descrimen non fugit, sed viciniori saxo adhæret: & plerunque deturbatus piscatoris brachio inuoluitur.

Notum de eodem est, quãdo saxo se applicat, ita illi adhæret, vt prius discerpatur, quàm integer explicetur. Verùm admota herba pulicaria subitò illius odore admittẽs vires exoluitur. *Pulicaria herba.* Dicta autem est sic, quòd pulices perimat: alio nomine coniza, vel cunila dicta. Sic ergo depictis polypo, & hac herba, subitaneum discessum denotabant. *Subita discessio.*

Ibis

Ibis in honore apud Aegyptios habita est: illius tamen oua cōfringebant, credentes ex ijs basiliscum gigni: vt nunc, ex ouis galli. Et ita depingentes ibidem, & prope ipsā ouum basiliscum pariens, malam prolem, quæ bonum habuerat principium, significabant.

Mala proles ex bono patre.

Crocodilus ciconiæ pēnas in capite gestans segnem, atque inutilē hominem ostendit. Nam si huius pennæ Crocodili caput pertingūt, torpidum reddunt, ita vt moueri non possit.

Homo ignauus

Solitarium, & viuentem sibi in anguilla intellexerunt: quæ sola sēper degit, & nulli piscium, vel sui generis, adhæret. Asserit enim Aristoteles non esse illis marem, aut fœminam, dubitaturque vnde nam generentur: & veriùs creditur ex ipso limo, quem Diuus Basilius fœculētam materiam vocat. Estq; fœx ipsa, quæ in superficie terræ cū ipsius crassitie adhæret.

Solitarius

Li. 4. c. 11. Basilius in Hexameron.

Extra domicilium suum habitātem denotabant formicam, & vespertilionis alam depingentes. Ta-

Domicilium suum abhorrens.

tæ ſiquidem ſunt inter has inimicitiæ, vt ſi vel ſola illius ala cauernæ oſtio propinqua ponatur, nulla vnquam formica ſit eò ingreſſura.

Ventri deditus.

Hominem ventri deditum ſcarus figurabat. Hic enim piſcis quot quot piſciculos depræhendit, integros deuorat, & inde ruminat. Nã inter aquatilia ea huic vni proprietas ineſt, vt Ariſto. 2. de animalibus libro ſcriptum reliquit. Ita & per marinam muſtellam inexplebilem voracitatem ſignificabant. Quicquid enim ore in aquis parit, reſumit. Talis autem partus & ſepiæ, & loligini tribuitur, ſed hæ muſtellam immanitatis arguunt, quòd iã eductos fœt' ore deferũt in aquas. Vnde creditum olim fuit ſic illas parere: & ita idẽ Ariſtoteles 6. Animalium libro docuit.

cap. 17.

Ariſt. lib. 6 c. 10.

Guloſus.

Helluonem inexplebilem depicto Crocodilo notabant: quando iam ſatur aperto rictu ſemiſomnis iacet, & auiculæ quædam accedũt, vt cibos de more ſumãt leuiter expurgando, quæ dentibus adhæſerunt. Quæ res tantæ eſt illi volupta ti,

Plin. lib. 8. cap. 25.

ti, vt apertiùs os expandat. at interim paratus ichneumō hostis illius acerrimus in fauces insilit, & intromissus rodit, donec corde perculso prosternit inimicum.

Ebrietatem in eodem intelligebant. Non enim secessum, vnde excrementa demittat, habet, & interdiu à vomitu non cessat.

Ebrietas.

Per ouem, quæ herbam conizā sit depasta, prope illam depictam illum intellexerunt, qui omnē substantiam in cōuiuijs absumpserat. Hæc enim herba interficit oues, dū sitim excitat: quæ bibendo minùs sedatur, & crepant mediæ, vel cum maiori siti depereunt. Sic qui suas opes exhauserunt, duplici fame, & mala assuetudine, & ciborū inopia cruciantur.

Dissipator

Superiore dimidiati polypodis parte epulonem depingebant: qui rem suam, & alienam decoxerat. Quando enim nihil aliud cibi comedendum habet seipsum corrodit.

Suarum opum deuorator.

In Vpupa, & capillis Veneris remedium ebrietatis intelligebant. Nam

Ebrietatis remedium

Nam hæc volucris vuis ſatiata inebriatur, & remediũ ſibi in hac herba perquirit. Et ſic eadem copioſæ vindemiæ Symbolum erat,

Idem. Eum, qui iam à vino ſe abſtinet, per noctuam ſuis ouis incubantẽ ſignabant. Nam, vt aiũt, ſi hæc oua tribus diebus ebrioſis in vino dentur, ipſum abhorrent.

Hilaritas Hilaritas in vite ſignificabatur. Eſt enim naturalis vini effectus fulcire: et, vt ſcriptura docet, & experimento monſtratur multis, cor lætificare, & exhilarare.

Temperantiæ hieroglyphicũ. Sub Temperantiæ verbo, quod potiſſimum in homine moderandum eſt, intelligentes affectus nequam animæ, qui grauiora incitat certamina, ipſam temperantiam in ophiomacho depingebant, Hæc autem ſpecies locuſtæ eſt, cum ſerpentibus pugnans: quæ volando eorum capita percutit. Nec ſecus vitium temperantiæ contrarium (in qua & modeſtiam, & continẽtiam complectimur) meditationis volatu vincitur percutiendo caput ideſt, principio mali obſtando, & vires,

& vires, quibus ali possit, subtrahendo.

Cap.

129. De impudicitia, & alijs vi s, nempe Ira, & Auaritia.

SALACITATEM hirco denotarũt, qui naturaliter fœminas appetit, quas à die natali septima hebdomada insultat. Aelianus autem septimo inquit die.

Salacitas.

Ceruum latentem depingebant, vt simul turpitudinis doloré exprimerent. Aiunt enim, vt primùm cũ fœmina rem habuit, sese abdere, donec ablutus pluuia emundetur.

Dolor à coitu.

Ad petulantiam coërcitã significandam, taurum cum ceruice, & capite ramis caprifici coronatũ sculpebant. Scribunt enim eam illi esse proprietaté, vt tauro vires adimat, vt ne moueri quidem possit.

Petulãtia coercita.

Procacis lasciuiæ plexum per castorem signabant: qui seipsum testibus exuit, cùm à venatoribus petitur.

Libidinis crimine punitus.

Peccatum contra naturam.

Auersæ veneris crimen binis manibus perdicibus signant, quòd inter sese sint maximè intemperantes.

A vitijs expurgatus.

Scolopendra, quæ & centipes, hanc habet proprietatem, vt hamo capta filum rodat; deinde reuomit vt filum eijciat. Sic enim liberatur. Hinc Aegyptij figurarunt illũ, qui se à vitijs expurgauit.

Aelianus libr. 1. cap. 30.

Qui grandia virtutis exempla promisit primùm, sed sinistris moribus deprauatus, demum omnium spem mentitus est, in sepia mõstrabatur: quæ deprehendenda piscatores illudit, denigrans aquas obscuro atramento effuso, quo se liberat, vt sæpius est dictum.

Dignitas amissa.

Eum, qui dignitatem, vel expectatam, vel iam acquisitam amisit, ceruo, sine cornibus abscõdito cõparabant. Qualis ille manere dicitur, dum cornua renouat: tũ quia armis, quibus se tueatur, caret: tũ quia & deformis, et sine honore esse tũc temporis quodammodo sibi videtur.

Calamitas.

Quicquid mali, aut infortunij

sub

sub calamitatis nomine possumus intelligere, in Crocodilo, vt author est Diodorus, ostendebant. Quod, vt ex superioribus patet, nocentissimus sit, ac crudelissimus, vt iã diximus.

Mali finis.

Pari ratione per vespas, & Crocodilum exiccatum, vt sola ossa supersint, exactos labores notarunt, credentes vespas ex mortuo Crocodilo generari.

Sæuitia.

Crudelitas sub gladij figura signabatur: quòd eius exequendæ sit instrumentum, quando immerentes gladio traiecti iugulantur. Illum Persæ, vt vitæ authorem adorabant: quòd vitam, aut mortẽ ad gladium referrẽt. Nec quicquã illis maius, quàm acinacis iuramentum: quo nomine ab illis fortasse accepto græcè ensis intelligitur.

Persæ gladium colebant.

Nequitia.

Nequitiam figurarunt per Crocodilum grãdi gladio, de quo proximè, percussum. Nec alia fortasse est ratio, nisi quòd nulla maior proditione reperiatur iniquitas. Quale est cuiuspiam incauti, & securi caput auerso vulnere cedere: qui

nec se tueri, nec auertere potuit à tergo inuasus.

Furor, in furentem. Furorem in se conuertentē, cùm iram exequi non potuit, sub Crocodilo seipsum cauda percutiente aptissimè explicabant. sic enim vbi præda insequentem illusit, de se pœnas exposcit.

Ira. Ira in Cynocephalo signabatur. Est enim paruum hoc animal maximè iracundum. Et, vt Diuus Cirillus docet, iram depingebant ijdem Aegyptij Sacerdotes in corde igni super craticulam posito, quòd ira nil aliud sit, quam ignis ascendens cor.

Discordia Seditio. Lupi, & agni societas discordiā significat, seditionem autē sub hominis arcum flectētis figura describebant. Potest enim huc, & illuc illum exonerare. Et sic nulla in parte est securitas, sic & seditio occasio est mali nondum cogniti.

Inconstātia. Inconstantiam, & inquietudinē notarunt in cornicula, eiusque pullis. Est enim maxime vaga, & inquieta adeò vt neq; in cibandis filijs sistetur, sed volans pascat.

Impro

Improbitatem, & inuerecundiã in musca denotabãt: quæ omnibus importuna, & molesta est. Quòd nullius rei habita ratione in omnia, sine discrimine volet.

Importunitas, & impudentia.

Adulationem signantes ceruum depingebant, & venatorem tibias inflantem: quarum sono delectatus obliuiscitur sui, & mansuetus manu capitur, tali deceptus voluptate.

Adulatio.

Leua compressa auaritiam intelligebant. nam aperta manus liberalitatis est signum. Ideo enim nõnulli prodigi pertusam habere palmã, vt alias apud nos, dici solebãt. Sordidi item, & illiberales quandã quasi contractionem in cordibus habent, & seipsos naturaliter comprimunt, & angustijs macerant. Et hac ratione manus compressa pollice intra palmam à reliquis digitis implicito certissimum in quocunque iudicari solet auaritiæ signũ.

Auaritia.

Miseriæ signum.

Dextera expãsa liberalitatis est signum. Dicit enim hominem sui, & suarum actionum esse dominũ: & sic etiam manuum. Quod de ca-

Liberalitas.

prius affirmare non possumus. Et ita de eo, qui in tali statu aliquãdo stetit, Dauid inquit: Et manus eius in cophino seruierunt.

Ps. 80.

Detractio

Reperitur & serra in obeliscis antiquis Aegyptiorum: & vt Placiades interpretatur, detrahendi procacitatem significat. Quòd sit instrumentum dentatum: cuius dentib⁹ in partes diuiditur, quod aliàs neque ad amussim, neque in conuenientes partes secaretur. Est .n. in maledicentia supremum, quãdo ad rectitudinem, & regulam secare videtur. Sed in hoc differunt: quòd serra incidat, quod superest: obtrectatio verò, quod deficit. Eandem serram pro incerto bellorum euẽtu interpretari quoque voluerunt forsan ex eo, quòd dissecãtes inter se debellare videtur, & appræhensa vtraque serra æqualitèr nunc hac, nunc illac trahitur.

Obtrectandi finis.

Varius bellorum euẽtus.

Cap.

Cap. 30. De veritatis custode, de Iustitia: de pio, & grato, & plurimis alijs hieroglyphicis, quibus eorum tractatus clauditur.

PERSICVM pomũ & eius arboris foliũ Symbolum erat veritatis. Hoc enim linguæ habet formam, illud verò cordis: ita vt tunc secundum veritatem agatur, quando & cor, & lingua conuenerint.

Veritatis Symbolũ.

Aristo. lib. 8. cap. 2.

Iustitiæ obseruatorem apertus oculus dicebat debitam iudicum attentionem innuens: quos oportet in cuiusque rebus & ius, & rationem considerare.

Iustitiæ obseruator.

Nota est ciconiarum in parentes senio cõfectos gratitudo: quòd eos in senectute pascant. Vnde per ciconiam pietas, & gratus animus intelligebantur.

Pietas erga parentes.

Solebãt in superiori sceptri parte figuratum ciconiæ caput gestare: in capulo verò hyppopotami pedem; quod, quia patri ingratus, & scelestus, impietatis Symbolũ esse

Pietas iniquitati præposita.

dximus. Et quoniã ciconiæ signũ est contrarium, vtrunque Regum manibus coniunctum, ostendit quantum sit pietas iniquitati præferenda.

Subiectio. In polypo, & marina locusta ille figurabatur, qui sua in ciuitate cũ sit eiusdem paritatis cum reliquis, illos tamen tyrannide suppeditare studet. Horus locustam polypodi subiectam dicit: Aristoteles autem è contrario, & interire locustam, si eodem in reti cum polypo clausã se viderit.

Aristo. lib. 8. cap. 2.

Celeritas. Celeritatem notabant in apua, pisce adeò coctu facillimo, vt igni admotus protinus decoqueretur. Quin & accipiter rem celeriter cõsummatam denotabat, quòd hæc volucris sit omnium velocissima.

Silentium per rubetam. Silentium in rana rubeta cognoscebant, quòd muta conticescat, vt de Syriphia dici solet. Est rubeta, quæ inter rubos, & vepres gignitur: estque proprium bufonum genus, & quæ dicitur sapinam lapidẽ gignere.

Idem per Persicum. Cognitum est etiam silentiũ in Persi-

Persico, & eius folio, quæ veritatẽ significare diximus. Sicut enim gustus in fructu est, non in fronde: sic & intelligentia in corde, non in lingua consistit.

Idem per numerum

Aliter etiam intelligebatur silẽtiũ, vt Horus refert in numero mille nonagintaquinque, qui sunt triũ annorum dies, homini primò tributi, cùm propriè infans appellatur; quòd infra illud tempus nõ loquitur, quãuis aliqui ante tertium annum loquantur, non tamen perfectè.

Tempus tacendi.

Vigilãtia.

Vigilantia, & custodia in Leonis capite figurabantur. Scribunt.n. animalia curuos vngues habentia nasci cæca, vnumque Leonem nascendo cernere. Tenet dormiens apertos, fulgentesque oculos, eo q̃ exiguas palpebras habeat, nec totos contegunt. Vnde nonnulli opinati sunt Leonem nõ dormire. Et licèt Aristoteles de somno, & vigilia sub initium hoc referat: concludit tamen nullum animal soporis expers relinqui. Idem & de lepore sentiebant: & sic eadem res prædictas

Aristo. de somno, & uigilia.

dictas denotabant.

Custodia perpetua. Leonem ante ædes sacras, quod in nostris etiam nunc videtur, statuere solebant, in perpetuæ custodiæ signum. Erat & apud illos accepti beneficij agnitio, quòd Sole signum Leonis ingresso, Nilus in arua effundi incipiat.

Vigilãtia, & custodia. Eandem vigilantiam in Grue lapidem sustinente denotabant, iuxta cognitum, verumq; illarum volucrum morem.

Perseuerãtia. Perpetui laboris perseuerantiã in laborante formica designabant. Nunquam enim, postquam apparet, otiosa interquiescere cernitur.

Præsagiũ. Præsagij indicium vulturem esse voluere, quòd belli tempore diebus aliquot ante conflictus præsentire videantur: vbi multa illis inuenienda sint cadauera. Ex quo aliquando prædictæ sunt victoriæ.

Securitas. Binis anchoris firmitatem, securitatemque significabãt. Illis enim hinc inde iactis nauis tuto sistitur, & aduersus fluctuum, ventorumq; procellas firmatur. Est etiam sciendum, cùm ad sacram anchorã con-

fugere

fugere dicimus, non securitatẽ significari, sed periculum imminere tale, vt anchoræ solitæ nihil prosint, necesseque potiorem adhibere defensionem. Vnde antiquitus præter consuetas aliam anchoram maioris ponderis solebant afferre, quæ inter reliquas posita firmiorẽ efficiebat: & ab effectu sacram appellarunt. Item & à magnitudine, quasi Dei anchoram, quòd magna sit: quemadmodum & montes alti cedri in sacris literis nominantur. Quòd autem sacra anchora sit magna hæc, qua maioribus in periculis vtebantur, in Ioannis Zezis, authoris græci, chiliadibus reperitur.

Sacra anchora.

Ioannes Zezes Chiliade 11. histo. 363.

Eius, qui permanentem sibi sedem delegerit, securitatem in aquila vnguibus lapidem gerente notarunt. Illo enim nidum fulcit, ne à vento præceps agatur. Negat Pierius vllum lapidem gestare, sed solam ætitem idest, aquilinam, maximæ ad partum virtutis. Sed quod ex alijs authoribus colligitur, communi interpretatione de petra maioris ponderis, & firmitatis creditur.

Firma sedes.

Pierius in hieroglyphicis.

tur. Vbi ergo earum nidos ſcrutari poſſunt, facile eſt veritatem, & certitudinem indagare.

Quies perpetua. Sedes perpetuæ quietis ſignum erat. Hinc data eſt iudicibus: quòd ad iudicãdum animi quies ſit maximè neceſſaria. Necnon & ſedes ipſa opus eſt illis, quos totũ diem ius dicẽdo cõſumere oportebat. Ideoque ad vrbium portas conſidebãt vbi & ciues, & aduenæ conuenirẽt.

Commiſeratio. Commiſerationem, & ex alieno malo dolorem in vulture, eiuſque pullis figurabant: qui femur ſuum percutit, ne filios intra centum viginti, quos diximus, dies, derelinqueret: & eo, quod prope ſe inueniri poteſt, illos paſcit. Quòd ſi cibus defecerit, ſuo ſanguine educat. Hoc autem pro comperto non habetur.

Antiquitas. Antiquitatem ſcriptis folijs vel quibuſdam voluminibus, hoc eſt, inuolutis pellibus, ſignificabãt. Cuius ratio eſt plana. Scriptura enim efficit, vt conſeruetur antiquitas, & mirabiliter renouetur.

Operis impendium. Circulis in pecuniæ modũ diſpoſitis,

ſitis, illi' publici operis, in quo collocabantur, impendium intellexere, qui ſi in orbem ponebantur, publico ære, ſeu communi impenſa: ſi verò paralelo, ſeu æquidiſtāte, priuati alicuius ſumptibus factum notabant. Et licèt priuata ſit, nec antiquorum hæc interpretatio, nō extra rationem videtur adhibita, & ſic poterit admitti.

Sphynges (vt tradit Cælius Calcagninus) in atrijs templorum pingebantur, vel eas in modum ſtatuæ ſculpebant, ad denotandam ſacrarum rerum obſcuritatem. Et quoniam hac de re cōmunes huius doctrinæ authores antiqui non meminerunt, dubitari poteſt de hoc hieroglyphico, præter hoc, quòd Græcorum doctrinam recentiorem ſapiat. Verùm Diodorus ait apud Trogloditas, & Aethiopes hoc animal inueniri, & eſſe admodum docile. Sic templorum valuis affixum, vbi doctrina illorum tradebatur, ſignificaret planè, indocilem ſcholā illam ingredi non debere.

Lib. de rebus Aegyptiacis.

Sphynx, quale animal.

Cap. 31. De Pythagoræ Symbolis, et eorum declaratione.

Tradita sunt, quæ Aegyptiorum fuisse non est ambiguum.

HACTENVS de literis Hieroglyphicis, indubitata Aegyptiorum doctrina egimus. Quod & placuisse credimus ijs, qui eadem apud alios authores legerint: quod hic paucis, & sub ordine perstricta, clariusque, ac diligentiùs in exquirenda singulorum ratione dicta sint. Cumq; in se tantam habeant similitudinem, originemque ab Aegyptiorum doctrina trahere credatur, quæ suis Symbolis Pythagoras edocuit, illorum meminisse oportet. Illa enim post egressum ex Aegypto publicauit. Habuit autem, vt fertur, Magistrũ Oenupheum Hieropolitem. Præcipua verò eius Symbola sunt hæc, quæ sequuntur.

Oenupheus.

A FABIS ABSTINETO.

Plutarch' de liberis educandis

Quod, Plutarcho authore, de suffragijs in creandis magistratibus intelligitur. Quòd olim in comitijs

per

per fabas suffragia ferre soliti sint. Qui vero contrariam sententiam tueri volunt, quòd scilicet à comitijs recedere non deberent, qui integri sunt iudicij, hoc ipsum admonebit præsens Symbolum. Fabas enim dicetur esse, qui suffragium suum pretio commutauerit.

COR NE EDITO. Hoc est, ne frustra, vanisque curis animum excrucies, in quibus remedium adhibere non potes. Nec impropriũ erit, si de inuidia interpretemur. Siquidem re vera inuidus cor suum rodit, & consumit.

Vana solicitudo.

MELANVRVM NE EDAS. Hic notus est piscis, si sepiam cum quibusdam intelligamus. Sed, vt ex Athenæo, Aeliano, & alijs constat, diuersus ab illa est. Græcè enim significat nigrum caudam habentẽ. Quod omnibus est documento, vt ab eorum commercijs abstineant, qui prauo fine polluuntur.

Atheneus lib. 7. c. 6. Aelianus lib. 1. c. 35. & li. 12. c. 12. Plin. lib. 9 cap. 29. Opian.⁹ li. 3

SVPER PLAVSTRVM NE EDITO. Intelligendum arbitror in ipso progressu. Nam totum diffundetur: nec cibus vllus sine quie-

te

Negotiorum molestia fugienda.

te prodesse, aut delectare poterit. Illos autẽ peculiariter alloquitur, qui vitam quietius transigere valentes laboriosis se implicant negotijs: quæ neque comedendo, neque, vt aiunt, scalpendis auribus locum relinquant.

De mensura vide emble. 2. lib. 2.

CHOENICE NE INSIDEAS. De segni homine semper intellexi: cui nõ erit, quod metiatur. Et quia choenix, siue mensura, illa erat, in qua diurni laboris demensum tribueretur, nihil habebit dimetiendum, iuxta veterem consuetudinẽ, qua diurna merces ad mensuram distribuebatur.

Dexterã porrigere quid sit.

NE CVIVIS DEXTERAM PORRIGAS. Significat amicitiã prudenter deligendam: neq; omnium passim habendã. Quod si de liberalitate intelligamus, quæ nec ipsa quidem in obuios quosq; admittenda est, apposite cadet. Iamblicus de præstantissima quaque, & occulta disciplina intellexit, quæ non cuilibet è vulgo communicanda est. Illas autem occultas intelligit, quæ quodammodo per manus

Iamblicus

trade-

tradebantur: & hinc traditiones dicuntur. Quæ, vt ex hoc apparet, inter Græcos in vsu fuerunt, & Hebreos illas habuisse ex sacris cõstat literis. Dictaque fuit doctrina hæc Cabalà, idest receptio: vnde apud nos vulgare nomen obtinuit, vectigal vt diceretur, adiecto articulo, Alcabala.

Cabalà, de qua scripsimus lib. 2. De vera, & falsa Prophetia cap. 28.

IN ANVLO FIGVRAM DEI, NE GESTATO. Hoc, vt equidẽ sentio suadebatur, Dei magnitudinem in animo præcipuè imprimendam, non autem in annulo. Potuit etiam considerari figuram, cui pia obseruatio debetur, non æquè honorifice in manibus ad omnia paratis gestari. Sic enim Romæ data est occasio calumniæ in eos, qui in annulo Imperatoris imaginẽ ferebant. Iuxta quæ non dissimili ratione indecens admodum videbitur sacræ ceræ sub Agni formam figuram inclusam annulis deferri, cùm maior illi reuerentia debeatur.

Pietas in Deum.

Calumniatores apud Romanos.

ARCTVM ANNVLVM NE GESTATO. Hoc Hieronymus inter-

Diuus Hieronymus.

interpretatur de ijs, qui in huiusmodi vitæ institutum se intrudunt, in quo permanere non possunt. Siquidem annulus placidè non ingrediens ciet sanguinem. infert subinde molestiam, & nequit educi.

Authoris expositio.

PALMAM NE PLANTES. Hoc, vt opinor, prohibet propter diuturnam educationis moram significans decere quidem homines, ne his rebus insudent, quarum fructus assequi non possint. significabit etiam nimiam nepotum curam quibus palma plantatur recusandam.

Iustitiæ æquitas.

STATERAM NE TRANSGREDIARE. Clarè quidē vnunquenque admonet iustè viuere, & nihil quicquam facere præter ius, & æquum.

Iram esse compescendam.

IGNEM GLADIO NE FODITO. Significat iram iræ addēdam non esse. Dicit etiam ira percitum iniurijs non lacessendū: atq; idem est, si irato perperam quis incitando consulat: cùm sit blandis verbis tumidus animus placandus. Potentes etiam monet, ne iracundiam

diam suam exequantur, gladiũ suæ iræ incendio adiungentes.

PER PVBLICAM VIAM NE AMBVLES. Semper boni paucissimi extiterunt, & reliquorũ viam non sunt secuti: quæ publica, & communis dicitur. Vnde processit, vt commune dicatur, quod immundum est, & prohibitum, secundum scripturæ phrasim.

Actorum 10. & 11.

OLLAE VESTIGIVM IN CINERE TVRBATO. Hoc Plutarchus de iracundia interpretatur, qua animus efferuescens alteratur. Nullum enim iracundiæ vestigium oportet relinqui.

Plutarchus.

SVRGENS E LECTO VESTIGIVM CORPORIS CONFVNDITO. Admonemur in hoc nullum adeò incompositum fore, vt errores, atque defectus suos occultandos negligat.

Vitia tegẽda.

TOLLENTI ONVS AVXILIARE, NON DEPONENTI. Idest, adiuuandi sunt, qui se virtuti dederint, & sibi ipsis non deficiũt: non autem ij, qui virtutem destituunt. Intelligitur autem siquis pro-

Opem uirtuti ferendam esse.

bitatem derelinquenti sit adiumẽto, idem esse, ac si improbum etiã perdoceret. Sed & aliter commodè explicatur de ijs, qui alijs subueniunt, si se illi coadiuuent, quod fieri quidem licet: non autem si illi desistant, & totum onus in adiutoré reijciendum censeant.

GLADIVM ACVTVM AVERTE. Innuit, vt à periculosa necessitudine abhorreamus: qualẽ perditorum hominum esse nõ ambigimus. Cuius rationẽ nobis psalmographus proponit dicens: Sicut nouacula acuta fecisti dolũ. Siquis enim incautè nouaculam manu gestauerit, proculdubio seipsum vulnerabit. Idem que nos docere videtur, in quacunque periculis obnoxia necessitudine: qualis est earum quæ suas excolendo facies nitidiores faciendas curant. Quod si homines attenderent, tunc verè seipsas acuere, tanquam nouaculas, vt noceant proculdubio abstinerent, ne ita facilè contrectando læderẽtur.

Ps. 51.

Fugiendã mali occasionem.

A PISCIBVS ABSTINETO. Crediderim hoc Symbolo continẽtiæ

Pisces quare non comedendi.

tiæ honestatem commendari, cui pisces repugnant: quanuis moderatio quodlibet damnum propulset. Et si quod sonat, intelligitur, non erat, cur particulari sententia Melanurus ꝓhiberetur. Qui verò hoc Symbolum plus æquo extendunt, suspecti mihi esse videntur, ne perperam de Sanctissimi ieiunij institutis sentiant, quibus carnes, non autem pisces vetantur: quos minoris esse alimenti non dubitamus, imposito tantùm edēdi modo. Nā semel in die, nec id quidem vsq; ad satietatem esse debet. Sic enim pisces obesse non possunt.

Sanctissima ieiunij institutio

AD LVCERNAM NE CONTEMPLERIS. Quemadmodum inclusum lumē, ne extinguatur, nequit diffundi: ita & qui varijs curis implicitus distrahitur, nec studio, neque contemplationi liberā operam poterit impēdere. Notabis ēt illud, quod solo naturæ lumine assequimur: quæ lucernæ lux sine superiore fidei lampade per diuinam gratiam communicata dicitur.

Solicitudines àrebus serijs auertunt.

Lux lucernæ quæ.

GALLVM EDVCA NEC

Gall' quare non immolãdus.

IMMOLATO. Rei prudentissimę nos admoneri hoc Symbolo opinor. Nempe cum quis cuiuspiam familiaritate vsurus est, vel obsequium cui debet, præstiturus in eo, quo vni collato, cæteri iniuria se affici putent, longè præstat, vt vna in omnes æquitas seruetur. Hoc auté est, Gallum educa, scilicet, vt tibi prosit: nec immolato. Nam ex veterum superstitione Soli, Lunæ, Ioui, Mercurio, Marti, Cybeli, Aesculapio, Mensi, Nocti fuerat dicatus. Quòd si vni istorum in sacrificium offertur, reliquis videtur auferri.

Gallus quibus dicatus.

TRANSACTVM ITER NE REPETAS. Plutarchus hoc de mortem timente, ac illius quietem recusante interpretatur. Cæteri ad prodeuntem referunt, ne retrocedat. Illum enim furiæ vltrices comitarentur, vnde ad pœnam de vxore Loth desumptam, & quod per illam significatur, alludere videtur. Sacram enim scripturã legisse creditur, & inter peregrinandum illã vidisse statuam, quæ ad sua vsq; tẽpora, & multò etiam postea perdurauit:

Plutarchus.

Statua vxoris Loth.

rauit: vt alibi dicemus.

SELLAM OLEO NE ABSTERSERIS. Quanuis hoc alijs difficile videatur, clarè tamen innuit, ne sedem oleo inficias. Item & te ipsum, cùm sederis, incautè maculis fœdari facilè continget. Rectè autem in eos quadrat: qui de re aliqua malè sentiunt, in quã aliàs, futurum est, vt deueniant.

Deuitanda macula

IN VIA ARBOREM NE CAEDITO. Aliqui intelligunt de viatore inter eundum ligna sibi congerente. Labor enim est superfluus. Ego verò sentio de illo, qui ligna, secturus in monte, iuxta viã ramos alicuius arboris incidit: vbi facillimè prætereuntem aliquem, ni maximam curam adhibeat, percutere poterit: iuxta Pauli iuriscõsulti legem, quam habemus in titulo ad legem Aquiliam. Atque ita admonet in rebus omnibus dãna, quæ euenire possunt, cautè auertantur.

Authoris expositio.

L. si pater D. ad legẽ Aquiliam.

CORONAM NE CARPITO. Idem esse intelligo, ac si diceret. Ne quid inferas discordiæ, vbi cõ-

Discordiã non serendam.

cordia eſt. Hactenus de ſelectis Pythagoræ Symbolis: deinceps nobis eſt de coronis, & earum diuerſitate tractandum.

Cap. 32. De vetuſtis coronis, & earum ſignificationibus.

Coronæ Symbolorum ſubiectum.

DE Coronis, & earũ ſignificatione tractare oportet, quòd materiam præſtent inſignibus, & in earum differentijs multa cõſpicere liceat hieroglyphica. Quorũ mentio non ſolùm apud profanæ ſapientiæ authores, ſed etiam apud ſacra volumina, ad quæ intelligenda præcipuum noſtrum ſemper erit ſtudiũ in his omnibus, quæ literis mandamus inuenitur.

Coronarũ vſus.

Coronarũ vſus vetuſtiſſimus eſt: quarum authorem Ianum opinantur: ideoque inter nonnulla eius numiſmata ſitas eſſe dicunt. Et quia corona dicitur, quicquid in circuli modum præcingit, nõ ſolùm id nominis donarunt ijs, quæ capitibus impo-

imponuntur, ſed & maioribus quibuſdam, quæ collo pendentia geſtabantur, quæq́ue Atheneo authore collaria dicebantur. Ex quo vſu remanſit illud ex auro, gemmiſq́ue pretioſis ornamentum, quod foliorum loco ſub eodem nomine introductũ eſt. Iuxta quod fuit etiam corona, & ea prima, cinctorium illud ex folijs intextum, quo primi humani generis parentes ſuorũ corporum nuditatem obtexerũt' vnde perizomata dicta ſunt. Vocatur ẽt corona ille hominum cœtus, qui in gyrum quondam ſibi aſtãt, Seruus etiam venditioni publicæ expoſitus, & à multis circundatus, ſub corona vendi, vel in corona diceba- tur: licèt alij velint laneum illi ſertum in ſignum imponi ſolitum. Sed verius ſeruorum vænaliũ pedes creta notabãtur: vnde nõnulla in eos, qui ſerui fuerant, dicteria referuntur. Familia, quę ruri circum ignem ſedere ſolet in rotũdo camino, ob id campana dicto ni potius à campanis nomen habuerit, ignem cingere videtur, & ſic corona dicta eſt

Athenæus lib. 15. c. 5.

Geneſis 3.

Seruus quare dicatur ſub coronam vendi.

Martialis

à Mar-

Esaias c. 28.

a Martiale. Est & Esaiæ locus: væ coronæ superbiæ. Quæ de superborum conuenticulo interpretari potest, quos Iesus Christus tauros pingues, id est feroces ipsum obsedisse, & velut apes circundedisse queritur. In quo ille conuentus denotatur, quando coëgerunt consilium aduersus Dominum, frementes in eum, & probrosam eius necem decreuerunt: necnon & eiusdem excusatione inferentes quæcunq; mala possent: sed in seipsos veriùs, & sibi damna congerentes. Et quia simili modo qui ad defensionẽ alicuius conueniunt, in pace, & amicitia illius, eum vndequaque amplectuntur: coronare, in sacris idẽ est, quod protegere, atque defendere; iuxta illum Dauidis locum, vbi de viro iusto agens, Scuto (inquit) bonæ voluntatis (idest, benignitatis immensæ) coronasti eum, idest, protexisti, & defendisti eum. Et quoniam prima circuli, seu coronæ significatio est alicuius rei ad suum principium reductio: vt pariformiter continuetur: annus per colubrũ orbi-

Ps. 21. & 127.

Ps. 5.

orbibus circumuolutum, & per coronam notatus est. Vnde, cùm Dauid ait, Benedices coronæ anni benignitatis tuæ, hanc continuationẽ temporis pariformem, qua semper rotatur, intelligit. Frequentius tamen in sacris literis coronæ nomine virtutis præmium, & verus honor designantur, asserendo de iustis, quòd gloria, & honore coronẽtur. Dicitur autem corona pretiosis lapidibus intexta, quæ auro, & gemmis cõstat. Et licèt plures sint, de lapide pretioso dicitur corona, propter vnionem, & parem consensum: vel, quia præ cæteris vna maiori pretio interseri solebat: quod etiam nũc vsurpant. Cùm verò hæc corona sit Regum insigne, à iustis, & sanctis aliena esse non põt: qui verè cum Christo, & in vita etiam propter animi rectitudinem, qua in hoc nihil est, quod illis non subiaceat, regnare dicuntur.

Ps. 64. *Ps. 102.* *Ps. 20.*

Hoc Regum insigne primũ fuit linea vitta, & eadem est, quæ Cydaris vocatur: cuius apud Leuiticum, & Zachariam mentio occurrit. Hebræis

Apo. 20. *Leui. 10.* *Zach. 3.*

bræis Zaniph appellatur, à verbo, qđ cingere latine ſonat: vnde apud nos ornamenta fimbriæ dicuntur Zanefas. Cydarim, inquit Q. Curtius Regum fuiſſe inſigne maximè Perſarum. Eratque faſcia cærulei coloris, intermixtis quibuſdam albis maculis: ſed apud illos. Reliquis enim linei coloris erat: vnde in prædictis ſcripturæ locis Cydaris mundi nominatur. Huius regij capitis ornamenti mentio nobis erit alio in peculiari loco: ſed interim ſatis erit meminiſſe idipſum pretioſis lapillis, & margaritis decorari ſolitū, donec ex auro totum conflari introductum eſt, ad coronarum imitationem, quibus in triumphis vſi ſunt, cum quibuſdam aculeis, quaſi Solis radijs: inſtar earum, quę imponebantur ſtatuis eiuſdem Solis: vt in Rhodienſi coloſſo viſum eſt. Cūque Imperatores Soli ſimiles videri vellent, & cuncta ſuarum virtutū ſplendore colluſtrare, ſuis in numiſmatis huiuſmodi coronas inſtar ſolarium radiorum formatas ſibi impoſuerunt. Sed iam ad coronarum originem

Q. Curti'.

Cydaris munda.

Corona regia.

Imperatores quare coronati.

originem reuertamur : quam nonnulli sentiunt à conuiuijs: quæ antiquissima sunt, deducta. Quod autem ad potus delicias, & voluptatē pertinet, cum eiusdem vini inuentione incepta non dubitamus. Videmus enim, quid apud ipsum primum inuentorem effecerit. Ad cuius comprobationem dicunt primas coronas fascias fuisse, quibus ad sedandum dolorem ex temulencia prouenientem capita vinciebāt. Hoc etiam alterum coronæ genus inquirendum compellit, nempe ex herbis capiti salutaribus. Hederaceam sic coronam excogitarunt, qua vsus est Bacchus: & eandem in cœlum translatam fabulantur in illud sidus, quod etiam nunc corona vocatur: postquam è suo ille capite in vxoris morte deposuerat, pro coma, quæ luctus caussa tonderi solebat. Hanc sanè herbam astrictiuā & exiccatiuam habere virtutē expertum est. Et ideo articularis morbi remedium est mirabile, eius balneum siccis plantis excipiendo vaporē ex folijs hederæ, quæ in aqua bulliant.

Coronarū origo.

Gen. 5.

Coronæ herbaceæ.

Higinius in fabulis.

Articularis morbi remedium

Plin. li. 21 c. 20. bulliãt. Croci etiam folia ab ebrietatis ſtupore defendunt. Ideo fuit olim vſu, ſicut ſmilax alio nomine dicta Nicophoros, vt quæ imparibus folijs. Cuius tamen non eſt ratio *Item li. 24 c. 10.* vt eſſe poteſt certis in numeris, cùm alicui quantitati, vel proportioni, quæ ad motionem aliquã ob ſeruari debet, hæc paritas, aut imparitas reſpondet. Roſæ quidẽ refrigerant, ſed earum odor cerebro *Li. 20. c. 24* nocet: ideoq; Plinius præfert coronas, quæ ex pulegio fiunt. Sed alio in loco eas, quæ ex Siſimbro Timbreo, & Philantropho, quæ herba veſtibus affigitur, ad capitis dolorem auferendum commendat: atq; item hippogloſſam, quod eundem *Li. 20. c. 22* leuet. Hæ ſunt ergo, quæ ſalutares dicuntur, coronæ: præter alias, quæ depellendæ faſcinationi proderãt, vt quæ fiebat ex bacchare: & quæ ex lauro aduerſus fulmina. Sed & *Li. 21. c. 12* illa, quæ ex heliochryſo nectebatur, exiſtimationi, & gloriæ prodeſſe credebatur, ob ſplendorẽ, quem lucente Sole concipit: & quòd nũquam langueat.

Athenæus

Athenæus varijs de coronis dif fusius scripsit: quæ ab herbis, & floribus, quibus conficiuntur: vel à nõ nullis particularibus historijs specialia nomina sortita sũt. Sed quas referre, magni non est momenti: sed multæ potiùs moræ. Nõ respuã tamen ad hoc propositum adducere, quod relatum inuenio de corona, qua Alexandrini vtebantur, pro futura interdum Medicis, cùm infirmos euigilare cogunt: pluribus passerculis ligatis. Quibus caput circundabant, quando vino graues somnus reliquos exiccare calices, aut aliquid aliud opportunum facere impediebat. Passerculi enim inquieti, & vnguibus scalpentes semisopitos excitabant.

Athenæus lib. 15.

Thylesius in libello de coronis.

Cap. 33. De Genialibus coronis, illarumq; varietate.

GENIALES coronæ propriè dictæ sũt quibus in conuiuijs, & dierum genialiũ tripudijs vtebantur. Atq;

Pli. lib. 21. c. 1. Magna admonitione hominũ, quæ

Spectatissimè floreāt celerrimè marcescūt

Atque illę odoriferis ex floribus texebantur, visui iucundissimis, natisq; ad hoc, & à natura productis, vt simul in eis, quod admonuit Plinius, cognitum sit cunctis, quā breui deliciæ, & voluptates terminentur. Quod enim Deus ad vtilitatē, & nutrimentum condidit, dies, ac menses multos permanet: flosculi autem, quòd soli vsui deseruiunt per diem florent. Legebantur flores isti, ob suam pulchritudinē, vt rosa, & lilium, & inter minutas, & iucundiores, violæ. Inter quos, & illi in vsu erant, qui propter speciosū aspectum honori fuerant, propter originem ex historijs cognitā: qualis erat, quem ex Adonidis sanguine natum finxere: & Helenius ex Helenæ lacrymis & præ cæteris Hiacynthus, quem ab Aiacis cruore ortum habuisse dicunt. In quo, sic decurrentibus venis, primas eius nominis literas designari contigit. Hoc autem est, quod apud Virgilium exquiritur. Vbi nomina Regum inscripta nascantur. Nec reliquis minor existimandus est flos

Plin. li. 21. cap. 10. & seq.

Virg. Egl. 3.

Narci-

Narcissus, à Bæotis maximo in honore habitus. Cuius sepulcrũ apud eosdẽ Taciturnum dicebatur. Illac enim viatores taciti, & lõgè imposito silẽtio pertransibant. Et hoc forsan, vt cunctos admonerent eorũ, quæ in sepulcris insigniũ virorum considerari oportet sic, & rectissimè, institutũ est, vt in religiosorum claustris, vbi defunctorũ cadauera deposita sunt, silentiũ obseruetur, Ac si loquendo excitari possent illi qui & tacentes alloquuntur omnes & excitant ad nouissima, quod tanti momenti est, prouidenda. Erant præterea coronarũ materia ad eundem effectũ herbæ quædã, quæ licet flores non producunt, virore tñ suo, & suaui odore erant in pretio: quales sunt myrtus, & trifoliũ. sed præcipuè, amaranthus: quo sepulcrum Achillis à Thessalis coronatũ dicitur: insinuantibus in hoc, quòd sicut ille non marcescit vnquã, ita & eius fama foret æternùm duratura. Hoc .n. amarantho propriũ est, vt exiccata folia, in aqua reuiuiscãt sicut & Nardi. Idcirco eisdẽ hyber-

De Narcisso Ou. lib. 3 Metam. deque eius sepulcro Thylesius dicto libro

Coronæ ex herbis.

Achillis sepulchrum

no tempore, cùm reliquę deficiunt vtebantur. Eidem ministerio abroranum, thimus, & origanũ deseruiebant: nec raro melilotõ, propterea sertula dictũ, & a nostris coronula Regis. Verũ eò coronarũ luxus deuenit, vt mulieres vix ab India vsq; sibi satisfacerent. Vtebantur ẽt corollis, quæ ex tenuissimis cornuũ folijs fiebant, vario colore distinctis. Vnde ẽt excogitarunt, quæ modò sunt in vsu, ex sericis fragmẽtis, easque odoribus condiebant. Has ergo geniales coronas nõ modò cõuiuijs, & deseruiẽtibus cõmunes fuisse non dubiũ: sed ẽt poculis adhibitas. Vnde vina coronare dicebantur, atq; etiã coronã bibere: ex eo, quòd post mensam, coronas è capite deponentes, in pateras desup vina infusa propinabant. Cuius rei apta subit historia: qñ M. Antonius à Cleopatra ad bibendas coronas prouocatus est: vetuitq; eadem, ꝗ sua corõa veneno esset infecta. Præterea & his genialibus coronis publicis in festis vtebãtur: vt apud Athenienses in Palladis festis, oliuæ

Athene. lib. 3. c. 1.

Flores arte elaborati.

Plin. lib. 2. c. 3.

ramis

ramis coronabantur omnes. Lacedæmones aũt folijs arundinis propter geminos fratres, Castora, & Pollucẽ, quibus dedicata erat. Hos secuti Romani Laureis coronis redimiti cõueniebant: vt in Apollinaribus, vel cuiuspiam victoriæ festis. Cuius insigne notissimũ erat laur᾽: ideoq; & literæ, quibus victoria aliqua nuntiabatur, lauro præcinctæ deferebãtur: & hinc laureatas literas appellarunt. Quin etiã insignia eisdẽ frondibus coronabantur: vt omnia triumphũ, & perpetuã maiestatis gloriã in foliorũ viriditate demonstrarẽt. Sunt & coronæ ad ornatũ, & cultum pertinẽtes, quæ nouis nuptis imponi solebãt: quarum admirabiles occurrũt in diuina scriptura loci. Cæteris aũt præstat, qđ in Canticis habetur: vbi myrrha coronari dicitur: & de arbore intelligendũ est. Quæ licet afflictionẽ significet, à viro tñ, & vxore sociatis sufferri põt. Huius consuetudinis prophani authores meminerunt, præsertim Athenæus. Consueuerũt etiã Romani verbena sponsas coro-

Coronæ arũdineæ.

Literæ laureatæ.

Coronæ nuptiales.

Pli. lib. 22. c. 2.

nare, herba apud illos sacrata, & salutari. Siquidē legati Populi Romani, vt Consultus ait, illā deferebant in signū, ne quid indignū sibi cōtingeret. Sed hæc corona ex verbena, aut alijs folijs, quæ sponsæ imponebatur, suis manibus legenda erat: vt animaduerteret in manu sua situm honoris meritū, & mariti sui obseruationē, ne vsquā læderetur. Boethia ex asparago sponsas coronare cōsueuit: vt voluptatē proximè capiendā ostenderet, quāuis domesticos lares, & parentū illecebras relinquere recusent. Honoris autē, & præmij coronæ cōplures fuerunt: præcipuè verò, quas Deorū statuis imponebant. Aut ex eo, ꝙ ipsimet eas olim gestauerint: aut quia arbores, aut herbæ, ex quibus nectebantur, illis dedicatæ fuerint. Nec modò diuersæ statuis coronæ imponebantur, verùm etiā in eorundē honorem, & altaria: atq; ipsa vndequaque tēpla coronis ornabantur, in Deorum honorē. Ad quorum exēplum moris fuit amātibus, ex antiqua licentia, amasiarū, quas Deas suas

Liuius 1. ab vrbe, et lib. 10. belli Punici. Lex 28. de verb. sign.

Honoraria coronæ

Templorū & ianuarum coronatio.

ſuas vocant, ianuas, veluti tẽpla, coronare: vt ẽt nunc in quibus oppidis fieri ſolet, dũ frondibus earum ianuas adornãt. Nõnulli verò perpetuã pro inſigni coronã geſtabãt: velut augures, qui lauru tẽpora cingebant, Apollinẽ imitantes. Fęciales autẽ ſacerdotes Numa Põpilio inſtituti, vt pacis, & belli internuncij forent, verbena caput velabant: quæ vt diximus, erat illius tẽporis ſecuritas, & ſaluus, vt aiũt, cõduct[9]. Sic Aruales Sacerdotes à Romulo ordinati, ſpicea corona vſi ſunt, in Deæ Cereris venerationẽ, cuius miniſtri erãt[l]. Et hæc omniũ erat antiquiſſima, atq; eius geſtãdi ius, neq; exilio, [k] neq; captiuitate amittebatur vnquã, nã poſtliminio reſtituebatur. Victorũ in Olympijs, cæteriſq; antiquorũ ludis præmiũ patet omnibus coronas fuiſſe: quæ facilè, vt Diuus Paulus admonuit, marceſcunt. Sed tãti in omni certaminis genere habebantur, vt quidam pater gaudio mortuus diceretur, dum tres filios victores amplectitur. Idẽ Sophocli obtigit: qui iã prouectæ

Augures.

Fœciales.

Aruales Sacerdotes.

1. Cor. 9.

Gellius li. 3. c. 15.

De Sophocle Pli. lib. 7. c. 53.

ætatis, cùm in quadã Tragedia vicerit, in ipsa lętitia animam effudit. Laurea poëtis ẽ concessa, quòd diuinandi partem habeant: vnde & vates appellati. Qui verò canticis amatorijs operam dabãt, myrto in honorẽ Deæ ab ipsis celebratæ coronabantur.

Plin. li. 15. c. 8.

Apij corona in Nemeæ festis dicitur in vsu fuisse, pueri Archemori memoriã celebrãdo, qui morsu colubri sub apio latentis corruerat, atq; hinc putatur introductũ, vt sepulcra apio cingerentur, Et de illo cuius salus ægrotantis desiderabatur, apio indigere prouerbiali figura dictũ fuit. In Pythijs Apollini dicatis laurea gestabatur corona, cũ primùm æsculeã vsurpauerint quæ eadem est cum orno, quę apud nos quoxigo. In Isthmijs Neptuni festis pineis coronis vtebantur: ꝙ ea arbor ferendis æquoreis fluctibus nata videatur. In Olympo autẽ mõte victores oleastro coronabantur, arbore Ioui dicata, cuius solennia celebrabant. Et iã deinde agendum erit de militaribus coronis, quæ mi-

Plutar. in Timoleone.

Pli. lib. 15. c. 4.

litibus

litibus in præmium rerum præclarè gestarum dari solitæ sunt, & magni semper habitæ, tanquã propriæ virtutis, & magnitudinis insignia.

Cap. 34. De militaribus coronis, & antiqua earum diuersitate.

MILITARES coronæ quæ & militibus, & Imperatorib' dabãtur, plures erãt. Quarũ maximè præcipuè plurimique habita, graminea erat, ex notissima herba connexa, quæ passim nascitur: ideoq; ducibus cõcessa, qui hostes suos, vel in aciem congressos, vel fortibus in castris obsessos subdiderant. Tunc.n. gramine cum radicibus collecto coronabantur. De hac Plinius inquit, in maiestate populi dominantis orbi, inter gloriæ præmia, nulla corona nobilior est graminea, longè antecellens ex auro, & lapillis factas, vallares, murales, rostratas, ciuicas, & triumphales. De quibus suo nos ordine dicemus: si priùs huius concedẽdæ rationẽ adduxerimus. Est au-

Coronæ militares.

Plin. li 22. c. 3.

Pretiosissima omniũ corona graminea.

tem introducta, vt idẽ Plinius testatur, ꝙ sit clarissimũ deditiõis signũ, cùm victi herbã porrigebant. Hoc aũt significat, ꝙ milites sui ductoris industria, & fortitudine seruati herbã illi reddentes demõstrabãt. quanto periculo expositi fuerint, vt nõnisi deditio deficeret. Quod si verũ est, Romanos, vt ex eorũdẽ scriptoribus intelligitur, gramine, de more antiquo, Martẽ coronasse: corona hæc significare poterit illos loco Martis haberi, & coronari ab ipsis. Et si herbæ cõuenit proprietatẽ attendere: decuit tales ex ea coronas fieri, cuius ꝓprius est sãguinẽ sistere: quo vita substinetur, cũ aliàs sine dubio periclitaretur.

Plin. li. 22. c. 4.

Quare Imperatores corona graminea donarẽtur.

Vallares eis dabãtur, qui primi vallum hostis fuissent ingressi, vbi se is fossis, & vallis munierat. Erãt aũt aureæ, cũ quibusdã quasi polis erectis æquali spatio, ac si affixi forẽt.

Corona vallaris.

Murales erant & ipsæ aureæ, in muri cum pinnis similitudinem ductæ: dabanturq; his, qui primum in vrbium oppugnationem mœnia conscenderint.

Muralis

Rostratæ

Rostratæ dictæ sunt, quæ pari ratione cōferebātur ijs, qui bello nauali primi omniū in hostium naues cōscēderint, formabātur autē proris æquè dispositis, inter quædam lauri folia, vt antiqua ipsa numismata testantur. Nominis autem ratio est, quòd proræ extremitas à similitudine rostrum vocaretur.

Rostrata.

Ciuica verò corona Romano ciui tribuebatur, qui ciuē suū, ne ab hoste perimeretur, seruarat, fiebatque ex quercu: quæ arbor aiunt, hominum vitā quondā aluit, qui solo eius fructu cōtēti nutriebātur. Qđ equidē certius existimo, q̃ ꝙ Ioui, & Iunoni arbor dicata esset: quibus suarū vrbium custodiā tribuebant.

Corona ciuica.

Triumphales, legionū ductores coronabāt, post quinq; subiugatas prouincias, aut quinq; hostium milia trucidata in bello. Fiebantq; ex lauro, nec alibi, quàm Romæ in Auentino monte exorta.

Coronæ thiūphales.

Erat ēt minor triumphus, qñ nullo effuso sanguine vincebantur hostes, vel negocium minoris erat momēti. Tūc ex myrto corona plectebatur:

Corona myrtea.

batur: de qua dictũ ẽ significari Venerẽ tunc tẽporis arma exercuisse, vt Mars interim quiesceret. Mutabatur, & sæpius, hæc corona: ꝙ interdum in Ouatione vterẽrur oliua, sicut in triũphis myrto. Sed in his freqntior fuit laurea, quæ solùm triumphi die gestabatur. Vnus Cæsar quinquies triũphatus ea perpetuò ex Senatusconsulto vsus est ob caluitiũ cooperiẽdum: vel, vt plures asserunt, ob ambitionẽ ostentãdã, quasi ꝑpetuò de victis triũpharet. Facta est & ex auro, & appellata Ethrusca. Quæ qm̃ grauis, cõsueta est à seruo post ipsum triumphãtẽ gestari. Hinc ẽt cœptum, ut prouinciæ coronas offerrẽt, & impositũ uectigal cõtribuerẽt. De quo in posterioribus Iustiniani Codicis libris agitur, sub titulo de auro coronario; quod sic explicatur uerè, reliquis interpretationibꝰ nõ admissis.

Corona Ethrusca.

Rubrica de auro coronario.

Trium uerò coronarum, quibus postea Imꝑatores inaugurari soliti sunt, prima, q̃ fœnea esse dicitur, pacẽ, & hubertatem significat: quam subditis omni studio, & diligentia indu-

Coronæ Imperatoriæ.

inducere debet. Altera est ferrea fortitudinẽ denotans. Tertia verò aurea, diuitias, & prosperitatẽ promittens. Quod autẽ ad Summorũ Pontificum Tiaram ptinet, in qua tres coronæ coniunctim spectãtur, planè in omnes orbis terrarum principis præstantia denotatur.

Tiara Pontificum.

Ad Romanas autem coronas reuertentes inuenimus omnium pter triũphalẽ, priuilegiũ fuisse, vt publicè gestarentur: quod cæteris nõ licebat, quanuis ex vulgarib⁹ essent, quibus sua quisq; ĩ domo vteretur. Et hoc est, qđ de L. Fuluio argentario narratur: ꝙ è suo tabernaculo rosea corona cinctus imprudenter egressus diu in carcerem coniectus est. Atq; itẽ, ꝙ ĩ hanc vsu receptam legẽ peccauerit P. Munaci⁹, ausúsq; fuerit floreã coronã, quã ex Marsiæ capite substulerat, sibi imponere, & in publicum ꝓdire: iusta habita fuit animaduersio Triumuirorum, cum in carcerẽ missus ad Tribunos plæbis appellasset: vti Plini⁹ scribit, vbi duodecim tabularũ legẽ refert q̃ satis ad rẽ curiositatis habet: nec

Coronarũ vsus.

Plin. li. 21 c. 3.

parùm

parùm eſt difficilis, niſi vt ego ſuſpicor verũ eſſe, interpretemur. Cùm ergo quiſpiã Ciuis Romanus ꝑ ſe, ac ꝑ familiã ſuã, q̃ vt plurimùm tũc tẽporis ex ſeruis conſtabat, militaret, q̃dquid illi feciſſent, eorũ domi nis aſcribebatur. Et ꝓpterea ſi fortè vnus ex illis ſeruis aliquã ex prædictis coronã ꝓmeruerat, non ſibi ſed dño (vt crediderim) tribuebatur ex cõmuni lege. Quicquid acquirit ſeruus, acquirit dño. Verba autẽ legis hæc ſunt: Qui coronã parit ipſe, pecuniave eius virtutis ergo arguitur. Et quod apud eundẽ cõſequẽter legitur, quodq; ex his clarius manet, huic noſtræ interpretationi ſuffragatur: ſed maxime diuinæ ſcripturæ locus, in quo ſeruus pecunia dicitur dñi ſui. Nec alienum eſt, quod Vlpianus dixit, pecuniæ nomine etiam corpora contineri, nemo eſt, quin approbet.

Lex. 12. tabularum. Qui coronam parit ipſe pecuniave eius, virtutis ergo arguitur. L. pecuniæ ff. de verb. & rer. ſig.

Cæterũ quãuis ꝑdicta omnia ad honoris, & ꝑmij coronas ꝑtineant: nonnihil de ꝓbroſis coronis in dedecus impoſitis dicere nõ recuſamus. Talis apud antiquos erat illa, qua

Corona lanea probroſa.

qua coronabant mariti suarũ vxores lenones:eaq; ex lana fiebat, officijs fęmineis nata. Vnde apud Athenienses, cũ aliqua fęminã pepererat, virgã cũ lana suspendebant: sin aũt masculũ, oliuæ ramũ in coronã circunductũ. In signũ, ꝙ ad colendum arua nasceretur: vel ad studiorũ exercitia, q̃ ibi in primis ꝓfitebantur. Vt aũt hac in re cõcludamus, Sacerdotũ coronas obliuisci nõ possumus, q̃ proculdubio omnibus erant eius formæ, qua religiosi vtuntur. Vbi simul rasura cõmonstratur, seruorũ olim signũ: & deinde corona ipsa, ad enuntiandũ sacræ scripturæ veritatẽ, docentis. Sapientẽ seruũ esse coronandũ. Et qđ Diuus Ioannes in Apocalypsi dixit de his præsertim, qui vt Dei ministri, eius mancipantur ministerio: Qui fecit nos regnum, & Sacerdotes. Qui verò impiè cõtendunt, oẽs promiscuè sic appellari, & sine vllo discrimine, etiã laicos Sacerdotes esse, manifesti erroris cõuincuntur. Quòd aũt eo in loco Diuus Ioannes ait, satis est, vt verissimum sit in omni-

Coronæ Sacerdotũ

Prouer. 7.

Apoc. 1.

omnibus, si de Sacerdotio mystico (non autem legali) interpretemur: in quo singuli iustorum, qui & templa sunt Spiritus sancti, sacrificare dicũtur, cũ dignas ĩ cord̄ suo laudes Deo referunt, & seipsos sacrificãt.

1. Cor. 2. & 3. c.

Cap. 35. De coloribus, eorumque significatis.

OBtinẽt & colores suũ in hoc tractatu locũ: ex quibus certę sunt significationes in ijs, quas vulgus Libreas. i. seruorum, seu familiæ vnius formæ indumẽta in se varia. Necessariũ igitur arbitramur aliquid de illis enarrare. Primus occurrit cãdidus color, lucis Symbolũ, & ꝓinde boni, quod omnibus amat esse cõspicuũ, & se cunctorũ oculis exponit: nã è diuerso malum nõ est tale. Qđ autẽ lux albior cæteris reb⁹ sit, licèt nil corporis in se habeat, sed solùm splendorẽ, & claritatẽ: optimè faciunt Diui Matthæi verba, ubi de Christi in MõteThabor transfiguratione loquitur. Nam vbi latinè dicunt, uestimẽta alba, sicut nix, in græco legitur, ut lux, qua cum puritas intelligatur, iure introductum est,

Librea, latinè vari⁹ cultus.
Lux.
Matt. 17

eſt,ut & caſtitatem ſignificaret.

Ater color è diuerſo malũ ſignificat. Nec immeritò Horati⁹ ait, Hic niger ẽ, hunc tu, Romane, caueto. Eſt etiam in ſcripturis locus Dauidis in Pſalmo, cui titulus eſt, Pro Chuſi filio Gemini. Nam Chuſi, atrum ſignificat. In quo Saulem intelligit, ſic ab eo præter atros mores appellatum. *Malum. Horatius. Pſ. 7.*

Terreus, quem nos pardum dicimus, laborem denotat ab ipſa terra, quæ homini in hæreditatem data eſt, ut operaretur in ea. *Labor.*

Viridis ſpẽ deſignat, ꝑpter ſegetũ, ac frugũ colorẽ, cùm fructus ad cõmune alimentum promittuntur. *Spes.*

Croceus ſpei opponitur, eadem ratione, quòd uiridia tandem palleſcant, & areſiant. *Deſperatio.*

Aureus color ad firmitatem ſpectare dicitur, quòd aurum perfectiſſimum ſit omnium metallorum: ꝙ nec igne quidem corrumpitur, ſed magis eniteſcit. *Firmitas.*

Purpureus, quẽ nos incarnatum dicimus, ſæuitiam præ ſe ferre exiſtimatur: ſũpta huius uulgaris apud

nos allusione nominis, seu a verbo encarnizar, quod ferarum immanitatis est proprium.

Zelus. Ceruleus zelum in amore significat, à vulgari etiam appellatione, & propter marinæ aquę similitudinē, cuius erat Symbolum, iuxta illud, quod de Ceruleo vexillo Romano Duci ob naualem Victoriam donato diximus.

Angustiæ. Leoninus, siue fuluus angustiam ostendit. Nec alia mihi subest ratio, quàm propter terrorem, quem hoc animal aspectu, & rugitu cæteris incutit. Sed demum, ne in his immoremur,

Vindicta. Ps. 50. Libera me de sanguinibus. Rubri coloris similitudo cum sā guine uindictam minatur, quo in sacris peccata intelliguntur: quæ Deus ulciscitur. His habitis, quæ ad emblemata, & Symbola pertinent, pluta cousultò omisimus, ne amplius in præludijs immoremur. Et tandē ad uberiorem, & utiliorem doctrinam deueniamus, quam sequenti libro Deo Duce auspicamur.

FINIS PRIMI LIBRI Emblematum Moralium.

EMBLEMATVM MORALIVM

D. IO. HOROZCII COVARVVIAS, ET LEYVA, EPISCOPI AGRIGENTINI.

LIBER SECVNDVS.

SVPERIORVM PERMISSV.

AGRIGENTI. 1601.

SI vera est illius poetæ sententia, Omne tulit punctum, qui miscuit vtile dulci, non ab re profectò erit moralem, vtilemque doctrinam nostrã curiosa quadam dulcedine immiscuisse, quæ saporẽ inducat, & ad reliqua legenda lectorem inuitet. Ita enim corruptus, & amissus est multorum gustus, & appetitus, vt nõ modò condimento aliquo, sed etiam fraude indigeãt: vt vnum credentes appetant, & aliud postmodum reperiant, quod non displiceat. Quod autem profanis historijs, & Ethnicorum sententijs frequenter vtimur, non ob aliud est, quàm vt veritatem ab eisdem vindicemus, quæ vbique gentium aliqua ex parte illuxit semper, & vbicunque adfuerit amplectenda, & honorãda est. Quamobrem quicquid veri profani authores naturali mentis discursu adiuti inuestigarunt, rectè nobis profuturum existimamus, eorumq; verba, & selectas sententias referentes Diui Pauli concionatorũ magistri morem sectamur. Quandoq; enim, vt notum est, græcorum poetarum testimonia producit, vt Epimenidis, & Menandri. Sicq; faciendum illi erat, cùm apud Gentes conciones haberet, & attentius audirent: & sæpius suis illos rationibus conuinceret, atq;

armis proprijs ſuperaret, quemadmodũ Dauid gigantem ipſius gladio. Hunc etiã morẽ à Sanctis Doctoribus noſtris, qui per id temporis floruerunt, obſeruatũ videmus, vt à Diuo Hieronymo, plurimis in locis, Auguſtino lib. de Ciuitate Dei, Tertulliano omnibus in operibus, Arnobio contra Gentes, item Cyrillo, Iuſtino Martyre, Euſebio, Clemente, Alexandrino, alijſque permultis. Solet in hãc rem illud adduci de ſpolio Aegyptiorũ Dei permiſſu, qui vnus eſt omnium Dominus, & tanquam ab iniuſtis, & immeritis poſſeſſoribus voluit auferri, & in Hæbræorum manus deuenire, vt in ipſorum leuamen, & ſacris miniſterijs deſeruiret. Sic quæcunq; apud immeritos diffuſa reperiuntur, cùm vera ſint, oportet Catholicæ veritati inſeruiant. Nec ſolùm iſta, ſed quæ reuera conficta, & fabuloſa ſunt, eo quod veritatis aliquid in ſe habeant, & Philoſophiam ſub illis figmentis, & rerum geſtarum hiſtórias velauerint. Et quoad naturalium rerum ſcientiam clarè patet in diuerſis transformationibus tractatam eſſe, quarum alię ſunt Solis, & Planetarũ effectus, aliæ verò elementorum mutationes. Quãuis autem multæ iſtarũ ſeriæ doctrinæ loco exiſtimarentur, erant & doctæ fabulæ moralia præcepta & conſilia continentes: quarũ meminiſſe

minisse videtur Apostolus Petrus, cùm doctas appellat fabulas secundum literam, quā plures ex antiquis referunt: earūq; nonnullas à sacris literis originem habuisse ex eisdem patet: cùm Pentateuchus inter Gentes etiā ante septuaginta interpretes legeretur: cuius Iuuena. meminit cum dicit, Tradidit obscuro quodcunque volumine Moses. Hinc plurima secundum veritatem didicisse gentes satis cōstat, quas Sacri libri docuerant & frequentes ac communes Græcorum cum Aegyptijs, & Chaldæis tractatus, siue colloquia: quos addiscendi caussa perquirebant. Ab Hæbræis autem plurima isti, apud quos manserant, didicere, quæ suis posteris quasi per manus tradiderunt. Verùm illa quanuis in se vera inter cæcos mente translata, nec recte intellecta obscuriora remanserūt. quorum aliquæ sententiæ, & doctrinæ eadem cū his nostris ita planè referūtur, vt maxima cū ratione admiranda sint. De quibus Iustinus Martyr docuit, hæc apud illos Deo sic ordinate inueniri, vt vel inuiti veritatē confiterentur. Talia sunt, quæ à Mercurio Termaximo reperiuntur scripta: qui præter illa admirabilia in Pimandro verba, quod Deus mundum, non manibus sed verbo cōdiderit, eodem quoq; Dialogo. Vitam inquit, & lucem

ſuo verbo mens opifex produxit: & ſi Plato quod dixit intellexit, omnia ex eadē ſchola emanarunt: Nam Trimegiſtus, quem Diuus Auguſtinus Atlantis nepotem facit, Orphei Præceptor fuit: & hic Aglaophemi, qui Pythagoram docuit, cuius diſcipulus Philolaus extitit, quem hac de re diuinus Plato audiuit. Quamobrem mirum non eſt, ſi, cùm talia secūdum veritatē apud authores prophanos reperiantur, ipſorum teſtimonijs adiuuemur. Nec enim ad aliud, quàm vt proficiāt, adducuntur, reiectis, quæ vana ſunt, & ſuperflua: ne quidquam damni poſſit inferri. Et in hāc rem maximè facit Deutero. locus in quo Iſraelitis interdicitur, ne alienigenas captiuas vxores ducerent; quas ſi adhuc in tori cōſortium admittere cupiebant, cōcedebatur, dū modo illæ prius veſtes exuerent, vngues, præciderent, & crinium comas deponerent. Sic ergo licet gentium figmenta tanquam ingenioſa deliria nullum cum vera, & conſtanti doctrina commercium habere deceat. ſuperfluis refectis, his præcipuè quæ in honeſta fuerint, referri valent, ſed induta nouo verborum veſtitu ſecundum receptum pietatis vſum ac quemadmodum decet. Et quia veſtes exuere, & perſonā deponere docemur, hanc turpitudinem reuelādo,

licet

licet multa: quæ cùm falſa fuerint, & ab antiquo mendaciorum fabro excogitata, & pro veris habita reijcienda referantur. Et quoniã antiquis gẽtium temporibus omnis falſæ religionis ſcientia in fabularum vanitate conſtituta erat, oportuit depoſitis veſtibus, publicarentur: vt malignitas, & ſeductio, quæ ſub figmẽtis latebat, innoteſceret. Qualia illorũ erant, qui cùm tyrãnorũ ſæuiſſimi fuerint, honores ſibi diuinos tribui affectabant: atq; hos bellis potentes fuiſſe iactabant in audita eorum geſta narrantes: & præ cæteris in maximo apud eos Deorũ nudato veſtibus fictionum apparuit hominem fuiſſe immodeſtiſſimum, & in omni turpitudinum genere abominandum. Et quoniam tam in ipſis, quàm in cæteris quos vitia in Deorum numerum retulerunt, & clarius in mulieribus infame hoc fundamentum innoteſcebat, Iulianus apoſtata legẽ tulit ne publice veteres gentilium authores, quibus humanæ quæ dicuntur literę plurimũ adiuãtur, legerentur. Cum enim hi tot ſceleribus, & flagitijs referti ſint, timuit, ne Chriſtiani illis adiuti fabuloſa Ethnicæ Religionis commenta depræhenderent. Quamuis autem nulla nobis neceſſitas immineat talia inquirendi, vtile adhuc erit & iucundum hæc veterum figmenta

menta intelligere, & explicare. Præmonere autem oportet eos, qui talia docere profitētur, omnia ad veritatem, & eius ministerium dirigenda esse, & ita permissum taliū libros exquirere, quanuis in eis tot sint, quæ verè profana sunt: prudenti verò facile erit illa respuere, & quæ proficua sunt ad veræ doctrinę inseruiendum reuocare. Simile est, quod de infante cernitur quando à sua matre educatur: si alterius fœminę pectori admouetur, licet id appetat, semper tamen, ad veram matrem oculos conuertit. Ad rem etiam pertinet, quod Gregorius Nicenus de Mose in eius vitæ tractatu annotauit, a ficta matre abierit adultus, & veræ parentis legē secutus fuerit admonens, vt ait, quid agendū sit illis, qui primis annis eas secuti sunt artes, quæ à vera scientia quàm longè distare videntur. quā vt ꝓpriā intueri semper oportet. Ad quā profuturū spero quæ hoc in libro legenda literis mādauimus: quod si, ꝓut hactenus a multis probata sunt, placuerint alijs, secundā emblematū partem liberiori animo in lucē dabimus, cum his, quæ iam diu scripta sunt, & in dies augentur. Quæ omnia desideramus in Dei gloriā, & honorē cedant, qui omniū est dominus, & cui nihil est, quod nō debeamus.

INDEX EMBLEMATVM LIBRI I.

29 Nemo

verò

INDEX

INDEX EMBLEMATVM LIBRI II.

16 Quæ

30

30 Vitium in voluptate aduenit sed in dolore recedit.

31 Musicæ studia non omnibus conuenire.

32 De ira in iudicibus coercenda, nec subito exequendis mandatis.

33 Diadema onus tale esse vt neq; oblatũ esset admittendum.

34 De periculis & varijs in Principes insidijs.

35 De nimio in rebus examine quæ bona fide constare deberent.

36 De superbis ex sordida fortuna inter magnates euectis.

37 Inseruiendum tempori ac necessitati.

38 Non vera esse in mundo bona nec mala sed tantum, bonorum spem & malorum metum.

39 Indeficiẽter oportet hac in vita in spe laborare vt fructus immẽsus in cælesti vita percipiatur.

40 Moderata durant.

41 De his qui vt filios ditent se ipsos in miseria excruciant.

42 Cum Dijs non contendendum.

43 Vitam veram illum adipisci cui bene mori contigerit.

44 Probus ab iniquis oppressus suo tempore virtutem occultam manifestabit.

45 De

DEDICATIO.

Insignem pietate virum, cui splendida virtus
Præstitit, vt clarum sydus in orbe foret,
Cuiq; dedit rebus magni status ipse Philippus
Consuleret, Præses maximus Hesperiæ,
Iam valuit solito prius exorbata nitore,
Defectu obscurum reddere Luna suo.
Sed quia nō potuit præclarū extinguere nomē,
Dū nitet ipsa polo, fama perennis erit.

DEDICATION

Al que en bondad y letras fue luçero
Tan claro en todo el mundo, y dignamente
Del gran Philipo insigne consejero
De stado, y de la Hespaña Presidente.
Pudo la Luna stando ella primero
Obscura, obscureçer amargamente,
Mas no su nombre y fama merecida
Que quanto ella durare tendran vida.

Illustrissim° Præses Didacus de Couarruuias, à Leyua, auunculus meus, post adeptam rerum in Rep. gestarum gloriã, & cætera ingenij, & virtutum monumenta, obijt Madritij an sal. 1577. ætatis verò suæ sexagesimo sexto. Cuius gloriosæ, & immortali memoriæ hæc nostra dicata sunt Emblemata, vt obseruantiam in illum nostram semper debitam demostrarem, & aliqua eius laudibus recensendis daretur occasio absque vlla assentationis nota. Quam vix effugere valent: qui patronos quos inuocant suos laudãt quibusq; scripta consecrant, vt tali nomine (si fieri potest,) tuta permaneant.

Sunt

EMBLEMA I.

Sunt quibus obſtruſis arridet ſcribere chartis.
Omniaq; obſcuris obtenebrare notis.
Sed nequeunt vitare notam, cum digna referri
Nil proſit tenebris occuluiſſe ſuis.
Quin etiam vatum ſacri vada limpida fontis
Et iuga quæ aſſiduo ſole micante calent.
Perſpicuũ mõſtrãt dicendi munus, & ipſum
Parnaſo gratum Caſtalidumq; choro.

EMBLEMA I.

Algunos ay aquien en en forma agrada
no ser en lo que tratan entendidos
y no lo son, pues sirue poco, o nada
encubrir los conceptos escojidos.
la claridad delagua celebrada
y los riscos del monte esclarecidos
Muestran quan claro stilo y quan corriente
ama el Parnaso y la Castalia fuente.

In omni hoc opere perspicuitas promittitur, quam apud omnes commendari decet: cùm rerum intelligentiæ maximè sit opportuna, nec laudari vnquã possit affectata dicendi obscuritas: quæ inter vitia numeratur, meritò cuilibet authorum euitãda, præcipuè vbi de rebus serijs, & morum compositione tractatur.

Aspicis

EMBLEMA II.

Aspicis ut vires fax inclinata resumit
Quo magis accensum tendit ad imà iubar
Non secus aduersis virtus oppreßa resurgit
Lucidior, nullo pondere facta minor.
Hanc licet improbitas odio diuexat acerbo
Attamen incassum sic inimica iacet
Nāq; fere extinctā si quando cernimus ipsam
Fortior exurgens clarior inde nitet.

A 3 Bien

EMBLEMA III.

Quien quisiere medrar y pretendiere
ser dichoso, no busque otros rodeos
siga el trabajo que le siguiere
le cumplirá (yo fio) sus deseos
huya la ociosidad quanto pudiere
que es madre de los vicios torpes feos
Y si al trabajo la fortuna iguala
en su mano estará la buena o mala

Siue optando id legas, Par sit fortuna labori, siue indicãdo, quod Virgilius dixit, Par est, idem significant: cum de diosos increpat, & labori deditis animos suggerit; Nusquã enim absq; ipso cuiquam Fortuna aderit. Vnde illud Senecæ, Fortunæ suæ quilibet est faber.

Non

EMLBEMA IIII.

Non facit aßiduè congesta pecunia Regem
Non Tyriæ vestis fulgidus ille color
Non diadema nitens auro, nec frontis honores
Non trabea insignis nobile vestis onus.
Rex est qui fugiens diri mala pectoris, vltro
Deposuitq; odium deposuitq; metum
Quiq; loco tutus cùm sic dominetur in alto
Infra se positum est, quicquid in orbe videt.

No

EMBLEMA IIII.

No haze Rey a nadie la riqueza
No de Tyro el color mas esmerado,
No la insignia Real en la cabeza
No el costoso vestido recamado.
Solo aquel sera Rey que con firmeza
El odio y el temor ha desechado,
El que puesto en lugar seguro, viene
A ver debajo quanto el mundo tiene.

Senecæ in Tragœdijs sententia hæc est, Regem non facere opes, purpuram, diademata, & auro laquearia domus radiantia: sed illum esse Regem, qui absque metu, & odio in loco suæ considerationi debito, & proïnde tuto nihili omnia habet, & cuncta infra se posita esse gloriatur.

Suposi-

EMBLEMA V.

Suppositus quondam, nutantia sydera cæli
Fulserat Alcides, vt requiescat Atlas:
Sed quæ olim fuerant Nemeei terga leonis
Cur in diuersam transiliere cutem?
Scire equidem vellem, Alcides ni torqueat orbẽ
Tã graue quis ne humeris ferre valebit onus?
Ast ego cur falsa deludor imagine, vere
Hic est, qui mundum sustinet arce, Dolus.

La

EMBLEMA V.

La fuerça de aquel gran nieto de Alceo,
Porque Atlas descansase fue probada.
Cuya piel de Leon (a lo que veo)
En otra diferente està mudada.
Sinò es el, quien sera (saber deseo)
Bastante para carga tan pesada,
Mas ay que no miraua (o caso estraño)
Que el que sustenta el mundo es el engaño.

Pro Hercule orbem humeris sustinente, vt requiesceret Atlas, dolus suppositus est in hoc Emblemate, vt ostenderet, quàm sit ad vitam necessarium, non omnia manifesta fieri. Vt quisque in rebus suis, licet deceptus, singula nō agnoscat, & bona fide plurima pertranseant, quæ aliàs minimè starent, si rerū omnium quisque veram habuißet cognitionem, in enarratione multa dicuntur de dolo, qui & bonus dicitur, & deceptione contrahentium permissa.

Qui

EMBLEMA VI.

Qui premitur curis geſtans ſub pectore curā
An mala deficiant, deficiat ve malis,
Decipitur vano conſumens corda dolore
Effugere an prorſus damna ſuborta valet?
Eia age, nam rebus mutata ſorte ſecundis
Hæc ipſa æquanimem ſic ſuperaſſe iuuat,
Non ſecus ac cœli poſt nubila credimus, æthra
Lucidius ſolito, Solis adeſſe iubar.

Quien

EMBLEMA VI.

Quien ſe aflige en cuydados con cuydado
Si an de acabarle o tienen de acabarſe,
No tiene paraque, que es eſcuſado
En lo que no ſe eſcuſa fatigarſe:
Y auezes es contento auer paſſado
El mal, para que el bien pueda gozarſe,
Y aſſi tras los nublados nos pareçe
Que el Sol mas que otras vezes reſplandeçe.

Vt in aduerſis conſtantes ſimus, non parùm adiuuat ferendi neceſſitas, ſi talia ſint, quæ vitari non poſſunt. Spectandumque inſtabilem fortunæ curſum, vt cùm felix aduenerit, iſtorum commemoratione proſperior appareat.

Quid

EMBLEMA VII.

Quidquid in orbe manet cum sint deliria vitæ
Insanusque dolus, ludibriumq; leue,
Cumq; in te fidam qui terrā atq; æthera cōples
Præsidio, et maneat spes mea nixa tuo. (tat
Siue aduersa cadat, seu sors mihi prospera ver
Alme Deus manibus cuncta repono tuis.
Nec fallor cum me cæ'esti munere finxit,
Et pro me est clauis vtraq; fixa manus.

Pues

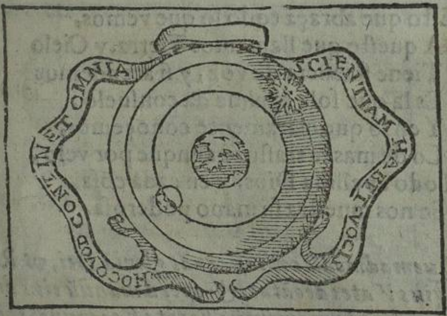
EMBLEMA VII.

Pues todo es vanidad lo deste suelo
Todo engaño locura, y desuario,
Y en vos mi Dios Señor de tierra y Cielo
En vos espero, y solo en vos confio;
Mi suerte buena ò mala, sin reçelo,
En vuestras manos pongo, que yo fio
Podrè, pues vuestras manos me formaron
Y parà reformarme se enclauaron.

Nil securius esse homini inter spem, & metũ laboranti, quàm omnia sua in Deum referre, & iuxta Dauidis consilium cogitatum suum in Dominum iactare, præsẽs admonet schema. Quo mens ipsius hominis dirigitur, vt sortes suas in Dei manibus reponat, quæ illũ mirabiliter formauerunt, & transixa clauis, mirabilius reformarũt.

Hoc

EMBLEMA VIII.

Hoc ipsũ, hæc moles, quæ continet omnia, quæq;
Et Cæli, & Terræ nomine percipitur;
Vocis habet formã, quã si perpẽdimus, vna est
In qua solamen spiritus omnis habet.
Quæque patent nobis; eadem sub nube videri
Dant ea, quæ nullis subdita sunt oculis.
Cuncta Deum spirant, qui res diffusus in oẽs.
Singula præualida substinet vsq; manu.

EMBLEMA VIII.

Esto que abraça todo lo que vemos,
A questo que llamamos Tierra, y Cielo
Tiene sciencia de voz, y si atendemos
Es la que sola al alma da consuelo.
Y en lo que claramente conoçemos,
Lo de mas se trasluze aunque por velo,
Todo apellida Dios, y en cada cosa,
Se nos muestra su mano poderosa.

Quemadmodũ cœli enarrãt gloriã Dei, vt Regius Vates decãtat, & opera manuũ eius annuntiat firmamentũ: sic tota hæc mundi machina, quæ illis Salomonis verbis describitur, Hoc, quod continet omnia, dum authorem suũ manifestat, scientiã vocis habere dicitur. Singula enim, quæ in Mundo sunt, proclamant, Dominus: fecit nos, & nõ ipsi nos. Cumque sapientia, & omnipotentia Dei in qualibet vel tenui creatura, siue planta sit, siue exiguũ animal, ostendatur, stupidus erit admodũ is, qui non agnouerit, & reuereatur Dei præsentiã: cùm verissimum sit, quòd in ipso viuimus, mouemur, & sumus.

Euolat

EMBLEMA IX.

Euolat heu tempus rapida velocius aura,
Vita quoque haud lentis gressibus vsq; fugit.
Omnia continuis agitantur motibus, atq; hinc
Festinant gressu vitaq; morsq; pari.
Vt sibi vel punctum vitæ promittere nemo
Ausit, dum viuens assiduo moritur.
Namq; velut sensim Lychnus cõsumitur ardẽ.
Incipit a prima quisque perire die.

EMBLEMA VIII.

El tiempo buela como el pensamiento
Huye la vida sin parar vn punto
Todo esta en vn continuo mouimiento
El naçer del morir esta tan junto
Que de vida segura no ay momento.
Y avn el que biue en parte es ya difunto
Pues como vela ardiendo se deshaçe
Començando a morir desde que naçe.

Hæc horologij figura, cæreaque lampas cadaueris capiti imposita, non solum vitæ breuitatem arguunt, sed & continuam in ipsa vita mortem commemorant: in qua per peccatum incidimus, cùm Deus primo parenti dixerit: In quacũque hora comederis ex eo, morte morieris. Nec enim solùm comminatus est vitæ finem, quam naturalem dicimus mortem, sed illam, quæ continuo corpus inuasit, vt paulatim consumeret, iuxta similitudinem depictam, ac titulum, Quotidie morimur.

EMBLEMA X.

Iura daret populis Macedũ cũ forte Philipp⁹
Defeßus, somno languida membra dedit.
Causidici interea clamant hinc inde vicißim:
Ille sed hæc pulso verba sopore refert.
Quid faciam? sortes quãprimũ inquirite, nãq;
Arbitrio Diuum lis dirimenda venit.

EMBLEMA X.

Phylippo Rey de Macedonia, estando
En publico juizio cierto dia,
Al relatar de vn pleyto que se via,
Venciose sin mirar de vn sueño blando.
Los abogados vno y otro hablando
Aduierta vuestra Alteza le dezia,
Y el otorgaua, por que se dormia,
Mas al fin dispierto dissimulando.
Y dixo aueis andado tan discretos
La vna y otra parte que suspenso
Me aueys tenido, y no me determino.
Y assi ala suerte encomendar lo pienso
Porque queden yguales los respectos,
Y el juizio se entienda que es diuino.

Philippus quam caussam sopore grauis audire nequierat, sortibus terminandam credidit. Nec absimile contingere videtur iudicibus, qui tempore lusorijs folijs, vel aliàs temere consumpto insomnes ad tribunal accedunt, tuncq; à iudicando non abstinentes cũ adhuc dormiãt caussas nõ recto iudicio, sed proh dolor, temerariæ sorti decidendas committunt.

Templo

EMBLEMA XI.

Tépla vides priscos posuisse ad aperta superne
  Illi qui cunctis summus ab arce praeest.
Nec temere id factũ est, oculos nã cũcta tuentes
  Nil prorsus toto quod sit in orbe latet.
Quisq; sua expendat iusto libramine facta:
  Subdita namq; oculis nouerit esse Dei.

EMBLEMA XI.

El templo que aqui veis fue dedicado
De la religion falsa al que creya
Tener todo el poder en lo criado,
Y a queste descubierto se le hazia:
Por que delo presente y lo passado,
Encubrirsele cosa no podia.
A cada vno en a questo amonestando
Que mire como Dios le esta mirando.

Deum nihil latere, omniaq; illi esse nuda, & aperta sacræ literæ testantur. Hoc apud gẽtes figuratum est in fabrica templorum, quæ summo Ioui dicabantur, nam vertice fiebãt aperto, vnde hypetria dicebantur: Vt singulis præsentiam Dei ostenderent, neq; quicquam oculos eius latere posse admonerent.

Vt

EMBLEMA XII.

Vt pauidus telo transfixus ad Ilia ceruus
Contremit, & nullo terga premente fugit.
Vulneris autorem nusquam videt, attamen illi
Vel sua solicitos excitat vmbra metus.
Anxius obnoxam sic se fugit impius atram
Interea & misero non datur vlla quies.

El

EMBLEMA XII.

El malo ſin que alguno le perſiga
Huye, qual Cieruo herido y mal llagado
Que del temor ſin ver quien le ha tirado
Su ſombra le es contraria y enemiga.
Y huie como de ſi, porque le obliga
El dolor que le tiene traſpaſſado,
A no poder vn punto eſtar parado,
Temiendo que la muerte ſe le ſiga.
Aſſi el maluado ſiendo perſeguido
De ſu conçiencia ſola donde quiera
Quando ſu mal eſtà mas eſcondido,
Huye ſin le ſeguir de ſta manera
Por que la culpa miſma en que hà caydo,
Dentro de ſi ſe le dize, muera, muera.

Fugit impius, vt inquit Salomon, nemine perſequente, propter inſtantẽ conſcientiæ reatũ: qui & ipſum quocunq; ſe verterit, comitatur. Ea propter excogitata eſt hæc nõ incommoda fugientis cerui ſimilitudo, intincta veneno ſagitta tranſfixi. Qui nullo venatorũ inſequente fugit inceſſanter, quaſi à lethali vulnere, quod intus habet, poſſit fugiendo liberari.

Vt

EMBLEMA XIII.

Vt tandem insomnem superet Cyllenius Argũ,
Fallere quem nulla prouidus arte valet:
Sopire in cauto decreuit lumina centum,
Dum resonat placidum tibia blanda melos.
Et quam tradiderat seruari Iuno iuuencam
Liberat, vt magni iussa parentis agat.
Talis adulator cum blando immurmurat ore
Fallaci vigiles decipit ille sono.

EMBLEMA XIII.

No viendo el Dios Mercurio tiempo alguno
En que Argos estuuiesse descuydado
Ordena de tañerle, y vno a vno
Los ojos todos ciento se an cerrado,
Y assi le hurto la vaca que por Iuno
Guardaua, en que alas gentes a mostrado
Que al mas despierto engaña de ligero
El dulçe son del falso lisongero

Fabula hæc non illepida Mercurij tibijs modulantis, vt Argum decipiat, admonuit, ne fallacibus adulatorum vocibus faciles aures præbeamus: vt cum varia doctrina in enarratione explicamus. Neque enim quæ studiosè ibi dicta sunt, repetere oportet, aut eorundem integritati aliquid detrahere. Satis est, si hæc minùs eruditis non displiceãt, nevè falsò interpretantes authoris mentem inuertant.

Viderat

EMBLEMA XIIII.

Viderat ignotum miratus rusticus anguem
Depictum varijs lubrica terga notis.
Et quia brumali torpentem frigore sensit,
Sustulit in tepido condidit atq; sinu.
Ast anguis postquam diffusum in mẽbra calorẽ
Concepit misero dirà venena vomit.
Hoc docet ingratis quãtum seruire pericli est,
Pensant indignis qui benefacta modis.

Siendo

EMBLEMA XIIII.

Siendo el culebro ſolo conocido
Por animal de mil pinturas lleno,
Halloie vno de yelo eſpereçido,
Y quiſo recogerle al proprio ſeno,
Donde con el calor deſencogido,
No tardo en eſparzir de ſu veneno,
Y deſta ſuerte el bien ſe le agradeçe,
Que hazer bien alos tales tal mereçe

Inuiſam omnibus, & quidem meritò, ingratitudinē exprimit antiqua ruſtici fabella, qui rigente bruma in ſinum anguem recondidit. Illa verò, aſſumptis calore viribus, diſceſſura hoſpiti vulnus inflixit: qui multorum vice cœpit èxclamare notiſſimum illud, & plurimis experimento cognitum, Ingratis ſeruire nefas.

Quo

EMBLEMA XV.

Quo mage viſceribus terræ deſigitur arbos,
Vberius virides mittit ad aſtra comas.
Et ſpernit ſecura minas Aquilonis iniqui
Nullaq; ab incurſu damna ſubire timet.
Haud aliter virtus altis radicibus hærens
Creſcit, & æternum non ruitura viget.

Qual-

EMBLEMA XV.

Qualquier genero de arbol o de planta
Quanto en rayzes ſo la tierra creçe
Tanto ſobre ella en ramas ſe lauanta.
Y quando mas el viento ſe embraueçe:
El arbol mas creſcido no ſe eſpanta,
Antes ſe esfuerça quando mas padeçe,
Tal pues es la virtud auentajada
Que con ninguna fuerça es arrancada.

Tam frequens eſt probis viris perſecutionem pati, quàm arboribus in celſis montiũ iugis ventorum impetus perferre: quas, niſi altè iecerint radices, facile eſt ad ima proſterni. Oportet ergo, & virtutis firmas eſſe radices, non in terræ ſuperficie inanis gloriæ cupiditate extenſas, ſed in veritate habitu, & exercitatione conuenientibus fortiter fundatas: vt nulla eas perſecutionum vis, nulla ærumnarum procella poſſit euellere.

Que

EMBLEMA XVI.

Eliciant alij spirantes marmore vultus,
Et docta excudant mollius æra manu.
Atq; alij causas orent, radiantia gyris
Demonstrent alij sidera perpetuis.
Parcere submissis, & refrenare rebelles,
Hoc studium magna regibus artis erit.

C Mue-

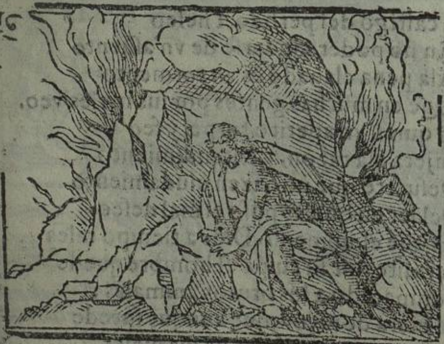
EMBLEMA XVI.

Mueſtren otros ſu ingenio leuantado
En dar vida al metal o piedra dura,
Midan otros el Cielo, y al culpado
Defiendan otros con induſtria pura:
Mas el arte que pide el Real eſtado
Es regir con imperio en paz ſegura
Y moſtrando al ſoberuio ſu potencia
Vſar con el rendido de clemencia.

Artes, quibus ſe Principes exerceant, minimè ſunt, è marmore, aut ære vultus ad viuũ deducere, cauſſas agere, ſiderum curſus explorare: ſed meminiſſe Imperio regere populos, moremque paci imponere, ac demum, vti apud Maronem filiũ docebat Anchiſes, Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.

Aeter-

EMLBEMA XVII.

Aeternùm Theseus hærens sub tartara saxo
Dum sedet, & nulla vellier arte valet:
Designat miseros animi quos tabida pestis
Noxæ defixos sic sine mente tenet.

EMBLEMA XVII.

El caſtigo del perfido Theſeo
En no poder mudarſe de vn'aſsiento
Ala pena clauado es vn tormento
Que en muchas gentes por ſus males veo.
En quien vn apetito torpe, y feo
Sujeta ala razon, y entendimiento
Deſuerte que no hazen mudamiento
Del ſer en que les puſo el mal deſeo.
Y es que el immenſo Dios a tiempo tales
Permite por ſu culpa el hombre quede
Comparado a los brutos animales,
Tan fuera de raçon, que aunque ſuçede
Deſenganarle el daño de ſus males,
Deſenlaçar ſe dellos ya no puede.

Quàm ſit dolendus miſerrimus illius ſtatus, qui propter ſua demerita traditus eſt à Deo in reprobũ ſenſũ, vt ſuis ipſe viribus à ſcelere diuelli nequeat, Theſeus hic quãuis profanus, ſaxo adhærens apertũ perhibet exẽplũ. Cuius memores diuinum auxiliũ imploremus ſẽper, nequid huiuſmodi nobis propter immẽsã miſericordiã ſuã euenire pmittat.

Quiſ-

EMBLEMA XVIII.

Quisquis erit sacris qui sese incluserit antris,
Non nisi peruigili numine tutus erit.
Namq; aliter pelagi tot tempestatibus actus
Securus tantis non erit ille malis.
In caßum Noas sacrā sibi struxerat arcam,
Ostia clausißet ni Deus ipse foris.

EMBLEMA XVIII.

Ninguno piense que estará guardado
Solo con encerrarse hasta que muera
Que en medio del diluuio rodeado
Estará de peligros donde quiera.
Noe de balde huuiera trabajado
Si Dios no le çerrara por defuera
Y assi guardarse alguno será en uano
Si Dios no le guardare de sù mano.

Inclusis Noe, & suis in arca, foris clausit Dominus ostium, vt ostenderet quam benignus in suos sit, quantamque illorum curā gerat. Arca hæc multa designat sed præcipuè Sacræ Religionis claustra, tutißimum piorum refugium, & munitißimam arcem quā ipse dominus custodit semper ne vnquam in eam mundi huius inūdantis procellæ aut inimicorum insidiæ, præualeant.

Pluribus

EMBLEMA XIX.

Pluribus imposuit quondam Turinus in Vrbe,
Dum sibi grata refert Principis ora sui.
Affigi hunc trunco, & tetra caligine mergi
Fumantis tædæ Cæsaris ira iubet.
Scilicet vt fumo pereat, qui vendere fumos
Ausus erat culpæ præmia digna ferens.

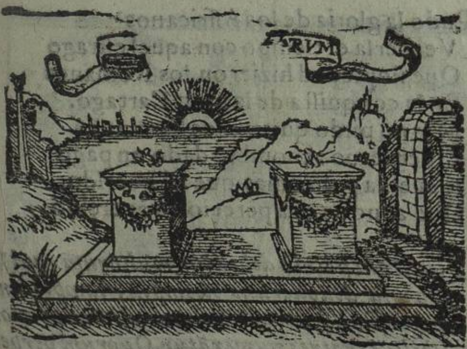
EMBLEMA XIX.

El gran Seuero manda que enpalado
Sea Turino el falso y fementido,
Y con el humo espeso sea ahogado
Por los humos que a tantos hà vendido,
Haciendose del Principe priuado.
Castigo de su culpa merecido
Qual alos tales oy darse deuiera
Pues ay Turinos siempre y donde quiera.

Quicumq; ambientium vanis promissis corda demulcent, plurimum se apud Principes valere mentientes, nil præter fumos vendere iure dicuntur. Vnde in aliorum exemplũ Vetronius Turinus in his assidue versatus, vt digna factis reciperet, palo suspensus igne supposito fumo suffocatus est iussu Seueri Imperatoris non semel repetentis: Fumo pereat, qui fumos vendit.

Tempus

EMBLEMA XX.

Tempus edax rerum potuit Carthaginis altæ
Mœnia fatali depopulare manu.
Sed quod pro patria gemini meruere Phileni,
Perpetuum nomen tollere non potuit.

Pudo

EMBLEMA XX.

Pudo la gloria de los Affricanos
Vencerla el tiempo con aquel estrago
Que sinpiedad hizieron los Romanos
En la conquista de la gran Cartago.
Mas no pudo quitar alos hermanos
El perpetuo renombre dado en pago
De auer la patria mas que así querido
Que aunque ella pereçio no aperçido.

Quantum patriæ debeatur multorum, qui se pro ipsa deuouerunt exempla, iampridem amplissimè demonstrarunt. Sed inter primos Phileni fratres numerãtur. Quorum perpetuæ atq; inuictæ memoriæ constructæ aræ, euersa tot sæculis Carthagine illorũ patria, adhuc extare, & permanere dicuntur.

Non

EMBLEMA XX.

Nõ subito spretus mittit Deus æthere flãmas,
Tarda sed offensi numinis ira venit.
Intereà vt meritum noxæ diuertere sontes,
Post sceleris tractus in sua damna, queant.
Sin minus incautis maiora pericula restent:
Nam miseros grauior pœna luenda manet.
Quo fit vt & vatum priscorũ mystica turba
Lanigeros Diuum dixerit esse pedes.

La

EMBLEMA XXI.

La Mageſtad de Dios ſiendo offendida
Para ſu tiempo la vengança guarda
Eſperando la enmienda de la vida,
Y ſi eſta ſe detiene, nunça tarda
La riguroſa pena mereçida
Pues viene quando menos tal ſe aguarda
Y aſſi fingio la Theologia profana
Que los Dioſes tenian pies de lana.

Deos pedes habere laneos in prouerbio eſt; & licet apud alios diuerſa ſignificet, figura tamen hæc noſtra ſeram Numinis vindictam, qua hora nō putatur adu eniētis, ſignificat. quā quidem veriſſimū eſt, lēto gradu procedere, tarditatemque aduentus ſupplicij grauitate compenſare ſolitam.

EMBLEMA XXII.

Isacidum Princeps ad falsa altaria Diuum
Ablata e bustis vrier ossa iubet:
Vt pariter doceat vani temeraria cordis
Idòla in flammis esse adolenda nouis.
Et sua ne insanus veneretur damna, necesse est
Extremum vitæ sic meminisse diem.

Donde

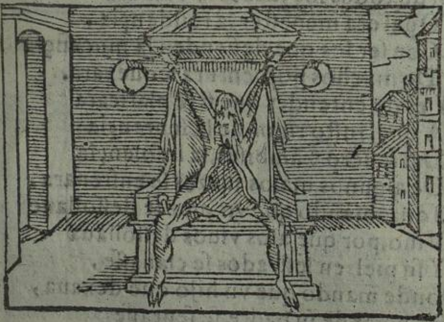
EMBLEMA XXII.

Donde los Dioses fueron venerados
Mandò el Rey como dicho auia el Profeta
Que se quemassen huessos de finados
Parà enseñar qualquier alma discreta
Que trueque desta suerte sus cuydados,
Si a caso en falso gozo esta sujeta
Y parà no adorar sus proprios daños
Contemple el fin postrero de sus años

Iosiæ Regis iussu destructa idola, & super ipsorum aras ossa defunctorum flãmis imposita docent quàm sit opportuna mortis memoria, his qui a vitijs, & voluptatibus decepti falsos sibi Deos effingere non verentur.

Inson-

EMBLEMA XXIII.

Insontes, munus quibus est defendere iure,
Non semper rectè dicere iura solent.
Quod si Cambisis iustus rigor ille maneret,
Iudicium rarum, sed sine fraude foret.
Nam qui multorum nudarat terga profanus,
Exuitur miseram Rege iubente cutem
Quam super extēsam iudex cōscenderet hæres,
Disceret vt iustas patre monente vias.

EMBLEMA XXIII.

Si de todos los juezes se tomara
Qual era menester là residençia,
Con ser los que defienden là inocençia
De muchos poruentura sequexara.
Y es de entender que si se platicara
A quel justo rigor de la sentençia
Del seuero Cambises, là insolençia
De algunos malos juezes se enfrenara.
El qual mando que vn juez se dessollasse
Viuo, por que alos viuos dessollaua
Y su piel en lestrados se clauasse.
Donde mando que vn hijo que dexaua,
En lugar de su padre se sentasse
Por que mirasse bien lo que juzgaua.

Seuerè illud Cambysis Persiæ Regis factum plures admonuit iudices, quales iniudicãdo esse debeant, præsertim Othanen. Cuius patrem pelle nudari iussit, quod male iudicasset eademq; sedem iudicij contectam ipsum ascendere, vt iustitiam paterno supplicio monitus æquius addisceret exercere.

Quid

EMBLEMA XXIIII.

Tutius optatam poterit contigere metam:
Cui ſatis eſt medium carpere ſortis iter
Quem nec cura vigil iuſta formidine terret
Deprimit aut miſerum ſordida pauperies.
Iam ſecurus aget cui non Tagus aurifer vndis
Aſſluit, hoſtiles nec timet inſidias,
Cenſendus fœlix qui non inuidit habenti;
Nec ſibi quod reliquis inuideatur habet.

D Aquel

EMBLEMA XXIIII.

Aquel alcança el mas ſeguro eſtado
Que ſe puede paſſar con mediania
Libre dela miſeria, y del cuydado
Que al miſerable aflige noche, y dia.
De embidias, y traycion eſtà quitado
El que no tiene lo que el Tajo cria,
Y aquel es ſiempre rico y venturoſo,
Qui ni viue embidiado ni embidioſo.

Cùm omnibus in rebus ad vitæ neceſſitatem commendari mediocritas ſoleat: mirum eſt hanc in dolio à Diogene repertã, quæ ad extremum magis accedere videbatur, credi. Quæ verò honeſta eſt, & ideo imitãda, vt ſecundum naturam, non ſecundum voluptatem viuere liceat à Principibus etiam amplectenda eſt.

Quiſ-

EMBLEMA XXV.

Quisquis ab alterius dāno sibi cōmoda quærit,
Inueniet merito quidquid in orbe mali est.
Sed grauius peccat qui nil dispendia curat,
Dum praua insontem lædere mente cupit.
Quam facile est, alios sæuis affligere damnis,
Qui queat immunis lædere, nullus erit:
Hoc liquet ex apibus, quæ leuia spicula figunt,
Mors tamen hinc ipsis accelerata venit.

EMBLEMA XXV.

El que del mal ajeno bien ſpera,
Qualquier mal que le venga ha mereçido.
Y mas quien haze lo que no deuiera,
Con perdida de algun bien conoçido,
El hazer mal es façil a qual quiera
Mas a ſu ſaluo a nadie es permitido.
Mueſtran lo las auejas quando hieren
Que dan algun dolor mas ellas mueren.

Quicunque aliјs nocere ſtudet, animo aduertat oportet vel apum exẽplo plus ſibi damni contrahere. Quas nouimus infixis aculeis breuem percuſſis dolorem, ſibi verò ineuitabilem interitum inferre.

Infan-

EMBLEMA XXVI.

Infantem noui, qui dum per ſomnia cœlo
Ex alto ſcalas tendere ad ima videt,
Has lapide extructas cõſcendit ſedulus, at quẽ
Calcarat, prorſus ſentit abeſſe gradum:
Progrediens igitur pauidus ſcãdebat in altum
Ne cedens retro protinus inde ruat.

EMBLEMA XXVI.

Yo ſe quien ſiendo niño vuo ſoñado
Que deſde el Cielo al ſuelo deſcendia
Vna eſcala de piedra, y con cuidado
Por ella poco a poco ſe ſubia
Y el paſo que dexaua ya piſado
En leuantando el piè ſe le caya
Y aſsi forçoſamente caminaua
Que en dando paſo atras ſe deſpeñaua.

Quamuis inſomnia meritò vana iudicentur: non illa tamen, quæ cum ratione conueniũt, & aliquid recti admonent: quòd oracula potiùs cenſenda ſunt. Quale cuidam contigit: qui cùm puer eſſet, vidit ſe per quietem lapideis gradibus è terra in cœlum aſcendere: ſed non ſine graui terrore, quòd prioribus gradibus depreſſis retrocedere nequiret. Vnde diligentius ad ſuperna cõſcendere conabatur. Talia enim ſacris in literis angelorũ officio miniſtrari videmus.

EMBLEMA XXVII.

Munus ob aceptum dignas qui soluere grates
Negligit hic cunctos nil meruisse docet.
Sed memor acepti qui iusta hoc lance rependit
Qua potis, & meritis laudibus amplificat.
Arguit indigne factum si contigit vnquam
Authorem facti pœnituisse sui.
Nō sic omnipotens, manibus qui munera plenis
Prodigit, & nulli quæ dedit improperat.

EMBLEMA XXVII.

El que vn bien recebido no agradeçe
Da muestras de no auerle merecido
Mas a quel que le estimà y engrandeçe
Y se ha mostrado siempre conocido
En voluntad y obras, no meresçe
Que el bienhechor se muestre arrepentido
Bendito el que da solo porque quiere
Y dando a manos llenas no çayere.

Communem omnium in se habet accusationē ingratus, à qua liber euadit, qui accepti beneficij quam valet gratiam referre studet: quamuis non satis videatur illi, qui de collatis officijs maiorem, quàm par est, gratiā exigit: & non alia ratione sua merita semper exprobrat. In quo maxima, Dei liberalitas apparet, qui cùm omnibus affluenter impendat, nulli vnquam improperat.

Est

EMBLEMA XXVIII.

Est quædam in rebus mutari cuncta vicissim.
Non eadem ut fuerint quæ modo celsa vides
Nō tamē hæc prudens animi despexerit ullus:
Aut quæ sunt miris amplificata modis.
Atqui ea si recti sint ducta ab origine, nusquā
Detrahit in magnis debile principium:
Nā gracilis quæ virga fuit iā crescit in auras
Pandit & annosas arbor opaca comas.

La

EMBLEMA XXVIII.

Las cosas enel mundo auentajadas
Vn tiempo nolo fueron, y por esto
No deuen ser de alguno despreciadas
Estas, ni las que vieren creçer presto.
Por que si fueren en bondad plantadas
No estorua el fundaméto humilde honesto
Pues no me dareis arbol tan creçido
Que muy pequeña varà no aya sido.

Qui ad honorum fastigia peruenisse glorian-tur, meminerint se, vel suos aliquãdo in me-diocri, vel etiam infima conditione vitam egisse: ne vnquam spernere sibi liceat, quos viderint ex honesta fortuna ad altiores ho-norum gradus ascẽdere, arborisq; exemplũ intueãtur inter virgulta, et arbusculas ere-ctæ, cum hemistichio Nasonis, Tempore vir-ga fui.

Stru-

EMBLEMA XXIX.

Struxerit omnipotens magni cũ mœnia mũdi,
Atq; hominum imperio ſingula ſubdiderit,
Quam durũ hos miſere traducere tẽpora vitæ,
Et nuſquam grata poſſe quiete frui:
Sed quia ſic præſtat meliorẽ inquirere ſortem,
Quæcunq; obtigerit iure ferenda venit.
Namq; alibi inſtituit ſedes natura colendas,
Hic ærumnoſum condidit hoſpitium.

Auien-

EMBLEMA XXIX.

Auiendo ſido el mundo fabricado
Para ſeruir al hombre como hechura
Del que a ſu ſemejança le hà criado
Paſſar trabajo e nel es coſa dura.
Mas a ſe de ſufrir por que es forçado
Buſcar parà otra vida là ventura,
Dio nos naturaleza a qui poſſada
Y puſo en otra parte là morada.

Tot ſunt vndequaque in hac vita labores, & ærumnæ, vt meritò aliquando in dubiũ verteretur, mater ne, an potiùs nouerca Natura eſſet homini. Sed cùm ad digniora creatus ſit, nihil intereſt in via ſufferat incommoda, ſciens in hoc mundo ſolùm datum eſſe diuerſorium, & alibi perpetuum manere domicilium.

Adue-

EMBLEMA XXX.

Adueniens, ſenſus permulcet blanda voluptas
Gaudia promittens quæ ſibi quiſque velit.
Sed ſubito effundit meſtos admiſſa labores:
Fallaxque inſanas detegit inſidias.
O cantù, & forma fallens ſæuiſſima Syren:
Quæ tandem in monſtrum deſinis horrificū
Quā ſecurus aget, nec iā tua damna timebit;
Quicunq; extremum nouerit ante tui.

Comiença

EMBLEMA XXX.

Comiença el vicio siempre con blandura
Prometiendo contento, y admitido
Cumple con dar disgusto, y amargura
Quedando en todo falso y fementido:
O canto de Serena, y hermosura
Que al cabo eres vn monstruo tan temido
Quan seguro podra estar de tu daño
Quien mirare tu fin con desengaño.

A vitijs, & voluptatibus seducti propter delicias, & sonoros cantus, quibus alliciuntur incauti, experiuntur demum, quanta sibi consciuerint damna, quando fines gaudiorũ luctus, & ærumnæ miseros comprændant. Quod veteres Philosophi carminibus olim docuere. Nihil enim aliud ab eis efficta Syrenes significant, quæ superne speciosa forma apparent, desinunt autem in horribilia mõstra, & geminis caudis singulos euertere, ac lacerare contendunt.

Inten-

EMBLEMA XXXI.

Intentos fidibus, varia & dulcedine voces
Miscere vt vidit Telemachus Iuuenes,
Noluit abstineant cātu, tamen inde recedens
Sic ait, Hæc alios otia læta iuuent.
Me grauiora manent, quæ serior exigit ætas
Tibiaque ad curas non facit vlla meas.

Viendo

EMBLEMA XXXI.

Viendo la gente moça entretenida
En cantar, y tañer con instrumentos
Thelemacho, no quiere se despida
La Musica, ni dexen sus contentos.
Solo se aparta por que a quella vida
Es del tiempo que sigue otros intentos.
Mas yà sù edad de veras ocupada
Delo que es passatiempo està oluidada.

Telemachus apud Homerum cùm videret iuuenes varijs Musicæ generibus exerceri, noluit impedimento esse; atque discedens dixit, alijs hæc curæ sint, insinuans iuuenibus, qui otia honesta sequuntur Musicæ operam dare licere, non tamen sibi, cùm maturæ esset ætatis, & rebus iam serijs occupatus vitam ageret.

Cum

EMBLEMA XXXII.

Cui fulget magnis ſuprema potentia rebus,
Conuenit inprimis cuncta modeſtus agat.
Irarum eripiat flammis ſua pectora, cumq;
Corrigit, vltrices nolit habere manus.
Nec ſua iuſſa velit rigidæ vim legis habere,
Laus erit vt iuſta ſint reuocanda prece
Pluribus immites commiſit Roma ſecures
Sed vinctas cunctis ducere moris erat.

F El que

EMBLEMA XXXII.

El que tiene poder tenga templança
Dexe pasar la ira que es vn fuego
No quiera del castigo hazer vengança
Ni quiera lo que manda se haga luego,
Entereza sera que no mudança
Dexarse conuerse del justo ruego,
Que amuchos las segures fueron dadas
Mas no sin causa las trayan atadas.

Quàm sit modestia in primis obseruãda principibus, in his apparet, qui propter ingenij ferociam, et immanem sæuitiam nomẽ suũ inuisum posteris reliquerunt: Vnde Plutarchus in quodam problemate inquirens, quare secures ante Consules ligatæ gerebantur, non alia de caußa, docuit, quàm vt iræ, atque indignationi spatium daretur; saltem eo temporis, quo lictor eas expedire iubebatur.

His

EMBLEMA XXXIII.

His diadema notis, Qui te non nouerit, ille
Tollat humo, clarum, symbola nostra subit.
Hoc olim docuit nos constantissimus heros,
Dum nihili oblata sceptra superba facit.
Quin manibus nitidũ cũ iã velamen haberet:
Quod sacræ signum nobile frontis erat,
Sic ait, O nimium splendens, & nobile velum
Sed quod nil tanto munere sortis habes:
Si quisquã ærumnas noßet quas ingeris atras,
Ante oculos positum tollere nollet humo.

EMBLEMA XXXIII.

E nel ſuelo tendida la Diadema
Con vn ſentido mote, y elegante
El que non conoçe te leuante
Viſtoſa, y de prouecho harà vna emblema
La qual ſalio de la bondad eſtrema
De vn varo tan entero, y tan conſtante
Que dixo quando ya tenia delante
Y en ſus manos la inſignia mas ſuprema
O venda muy mas noble que dichoſa
Si alguno por ventura conocieſe
Quan llenà eſtas de a fan y deſconſuelo
Viendote tan peſada y trabajoſa
Y aunque tendida y atus pies te vieſſe
No te oſaria leuantar del ſuelo.

Quā graue ſit onus Imperij, celebre illud Antigoni dictum à Valerio relatum, et in pictura noſtra expreſſum ſatis oſtēdit. Illū enim, prius, quàm capiti ſuo diadema imponeret, retentum diu dixiſſe ferunt. O nobilem magis, quàm felicem pannum: quem ſi quis penitus cognoſcat, quàm multis ſolicitudinibus, & periculis, & miſerijs ſit refertus, ne humi quidem iacentem tollere vellet.

Damo·

EMBLEMA XXXIIII.

Damocles laute assistens ad pocula cœnæ
Deuinctus sacro Regis honore caput
Credidit Imperij nil sorte beatius esse,
Et cupit in solio posse manere diu.
Sed postquam filo pendentem conspicit ensem,
Instare & capiti tristia damna suo,
Protinus ex alto solio discessit, & inquit
Rex sit qui ignorat quid sit & esse cupit.

E 3 Siendo

EMBLEMA XXXIIII.

Siendo Democles como Rey ſeruido
Y viendo el aparato, y la riqueza
Y el regalo que ſiempre auia entendido
Agrado le en eſtremo la grandeza
Mas quando vio la eſpada que a tenido
Preſa de vn hilo ſobre ſu cabeça.
Dexo el trono diziendo Rey ſe ſea
Quien no ſabe lo que es y lo deſea.

Qui perpetuis ſubiacent inſidijs, & periculis, adeò vt inter delicias latentem mortem videăt imminere, nihil voluptatis habere poſſunt, quamuis ad Regiæ dignitatis culmen peruenerint. Quod quidem breui expertus Damocles Dionyſii Paraſitus mēſa, & throno regijs exceptus ſub enſe a filo tenui pendenti obiturus exclamauit: Abſit à me tale quicquă; regnumq; affectet, ac cōſequatur, qui ignorat quid ſit, & tamen appetit.

EMBLEMA XXXV.

Iurgia certantes Bombix, & Aranea miscent,
Deducunt quoties stamen vterque suum.
Ille autẽ, o turpis quis se mihi præferat ĩquit,
Stultane tu confers vellera fusca meis?
Quidne, tibi quicquã respõdit Aranea prodest,
Quod magis ingenio, quod magis arte vales?
Ad vitam sapio, tu letho incumbis, ego amens
Sic viuo, & prudens tu sine mente peris.

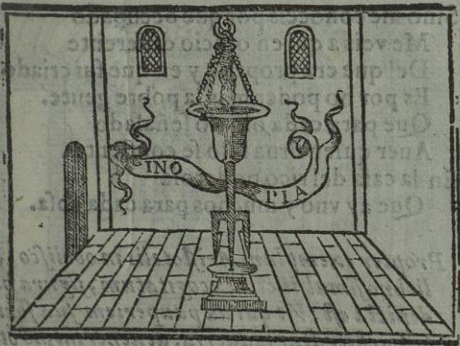
EMBLEMA XXXV.

La araña, y el gusano de la seda
Vn tiempo competieron, y el dezia,
Neçia y torpe? que ingenio aura q̃ pueda?
Y gualar al primor del arte mia
Y ello dixo, pues bien? que bien te queda
De ingeniar en tu daño noche y dia?
Yo passo y tenga ingenio quien quisiere
Que el neçio viue, y el discreto muere.

Mirum est, quàm seipsum profundis cogitationibus excruciet, quicũque in aduersis singula ad mentis suæ trutinam expendere conatur. Multa enim inueniet, quæ animum offendant, & vix quicquam occurret, quod non displiceat. His autem, qui cõmuni sunt ingenio, nihil tale eueniet: ex quo Araneæ, & Bombicis noster non illepidus Apologus ortum habuit.

Si

EMBLEMA XXXVI.

Si fortè ignoras quì sim dum munera præsto
Officio (vt cernis) longè aliena meo,
Nil mirum, quando paupertas indiga rerum
Sæpius haud vnum munus obire facit.
Namq; vni intentus quod solum seruiat vnus
Efficere id solum diuitis aula potest.

Sino

EMBLEMA XXXVI.

Sino me conoceis por que occupado
Me veis a qui en officio differente
Del que era proprio, y en que fui criado
Es por no poder mas la pobre gente.
Que para cada officio señalado
Auer quien sirua solo se consiente,
En la casa del rico poderosa
Que ay vno y muchos para cada cosa.

Propter exemplum Aristotelis in obelisco, & lichno simul iũctis excogitatum, figura hæc depicta est: Vt qui ad pauperiem sua sorte, (vt arbitrãtur) aduersa, deuenerint, nõ otia sectari, sed tempori inseruiendo, vni & multis officijs operam nauare moneantur.

Isis,

EMBLEMA XXXVII.

Isis, & a Pharia veneratus gente Serapis
Admisere aris Sigaliona sitis.
Scilicet vt moneat, digito dum comprimit ora
Exprimat vt nemo, qui prius extiterint.
Sic quidam ex tenui sublati sorte superbi
Se se sceptrigeros, semideosq; putant.
Oblitique sui, malefida silentia quærunt,
Audeat vt nullus dicere, qui fuerint.

De

EMBLEMA XXXVII.

De la gente del Nilo venerados
La Isis, y el Serapis an querido
Estar con el silencio acompañados
Que muestra no se diga lo que han sido.
Y tales son a quellos, que oluidados
De si con la fortuna que han tenido
Sin obligar a nadie con llaneza
Pretenden que se oluide su bajeza.

Sub antiqua Isidis, ac Serapidis forma vnà cum silentio super altari collocata, tanquam ex curru veteri notari licuit illorum infamiam, qui ad fortunæ libitum incrassati, & dilatati sunt, & alios se nobiliores aspernātur. Nec licet cuiquam commemorari sordidi prioris ipsorum status: quo debuerant benefactis omnes allicere, vt ex propriæ virtutis meritis, quicunque natalium defectus obliuioni traderentur.

Iam

EMBLEMA XXXVIII.

Iam bona mixta malis vase interclusit eodem
Pandoræ & fidei Iuppiter ipse dedit.
Sed postquã admonuit ne detegat atq; recessit:
Illa moræ impatiens nititur inuetitum.
Protinus, & superũ vidit bona tẽdere ad oras,
Et mala ad infernos precipitare lacus.
Et quia segnipedes labris hæsere relicti,
Hic nobis solum spesq; metusq; manent.

Vnà

EMBLEMA XXXVIII.

Vna vaſija en guarda dado auia
De bienes y de males a Pandora
Iupiter, auiſando que cumplia
No deſcubrirla, mas no vio la hora
De abrirla, con que buelan aporfia
Los bienes ado el bien eterno mora,
Los males al inferno caminaron
Y eſperança, y temor ſolos quedaron.

Nec vera bona eſſe in terris, nec etiam vera mala, ſiue de rebus proſperis, ſiue aduerſis agamus, doctrina eſt ſacris literis demõſtrata. Vnde ꝓfani authores potuere multa deſumere, quæ noſtris cõuenire videntur: qualia ſunt, quæ de Pandora, atq; eius dolio memorantur. Quibus docent tantùm ſpem bonorum, & malorum timorem apud nos remanſiſſe.

Qui

EMBLEMA XXXIX.

Qui ſemel incuruo glebas inuertit aratro,
Impleuitq; auidam meſſe decente domum,
Non bene contẽtus rurſum intermiſſa fatigat,
Iugera, & aſſiduo vomere findit humum.
Speq; noua allectus quæ iã collegerat ante,
Hæc eadem lætus ſemina mandat agris,
Talis vita hominũ, ſeritur, metiturq; viciſſim
Donec ad immenſas perueniatur opes.

Elque

EMBLEMA XXXIX.

El que auiendo la tierra cultiuado
Cogio della ya el fruto conueniente
Siempre se le hizo poco y con cuydado
Buelue a romper el suelo diligente
Y de nueua esperança conbidado
Lo mismo que cojio buelue en simiente
Y assi se siembra y coje en esta vida
Hasta alcançar el fructo sin medida.

Qualia quis seminauerit, docuit nos Paulus, talia & metet. Cumque homini hoc in mundo nihil veri honoris, & fructus sit relictũ, sed ad vitam aspiret æternam: quodcunque illi pro conditione, atque suo statu agendũ est siue bonum, siue malum (vt dicitur) fuerit, in semen bonum conuertatur, est necesse. Neque his, quæ huius vitæ sunt, contenti simus: sed quod frequentius eueniet, in lacrymis sic seminare studeamus, vt tandem cum exultatione metere possimus.

Mensuram

EMBLEMA XL.

Mẽsura, & Tempus quõdam discrimine lõgo:
Certarunt, vtrum præfuit orbe prius.
Nam licet a prima metitur origine cuncta
Tempus, Mensuræ subiacet arbitrio.
Sed litem hãc dubiam natorum cura diremit,
Quos iunxit stabili fœdere vterq; parens
Ergo Polichronio tandem Moderatio nupsit,
Hinc, & perpetuo, sic moderata manent.

F Vn

EMBLEMA XL.

Vn tiempo el Tiempo tuuo differençia
Sobre la antiguedad con la Medida,
Por que eſtar le ſujeto es euidençia,
Aunque el ſujete quanto ay en la vida,
Mas eſta tan dudoſa competencia
Fue, con caſar ſus hijos feneçida,
Y aſſi Moderacion ſiempre eſtimada
Con el Durar perpetuo fue caſada.

Diuturnæ plurimorum lites ſolent filiorum nuptijs dirimi. Ex quo effictum eſt Menſuram, & Tempus de antiquitate in iudicio contendiſſe: quod tempus omnia metiatur, ſed à Menſura idipſum definiri nulli ſit dubium. Factumq; eſt, vt non antè diſcordia ceſſaret, quàm ipſorum filij matrimonio iũgerentur. Menſuræ quidem filia eſt Moderatio: eaq; Polichronio Temporis filio nupta omnibus ingenioſè demonſtrat, veriſſimum eſſe, quod in prudentiorum ore verſatur: Moderata durant.

Quid

EMBLEMA XLI.

Ex ſeipſo bombix mira ſpectabilis arte,
Folliculum texit quo perit implicitus.
Contulit hoc illi vanus labor, explicat alter,
Vt liceat cultu nobiliore frui.
O ſortem inuiſam? quã quis vel morte requirit
Nec fruitur, partas vt ferat alter opes.
Heu quot nũc tumidi incedũt, quos eſſe beatos
Hæc eadem alterius ſors miſeranda dedit.

EMBLEMA XLI.

De ſu propria ſuſtancia a quel guſano
Artifice ingenioſo de la ſeda
Va texiendo vn capullo doſe enrreda,
Y muere en carçel hecha por ſu mano.
De ſolo eſto ſeruio el trabajo vano
A el, mas otro al fin lo deſenrreda
Y diſpone de ſuerte que ſe pueda
Honrrar con ello el noble, y corteſano
O duro afan, o deſuentura fuerte
Morir por tener algo y no gozallo,
Para que otro ſe goze con ſu muerte.
O quantos ay con ſedas y a cauallo
A quien dexo en eſtofa y buena ſuerte
La miſerable del que fue en ganallo.

Ingenioſum profectò bõbicis opus, quo pretioſa fila cũ vitæ diſpẽdio nectit, & ſe ipſum velut in cæco carcere incluſum cõprimit, vt alijs luxui ſit, & honori, eorum nobis ſimilitudinem præſtat, qui vel neceſſaria vitæ ſuæ adimunt, vt ditiores relinquant ſuos.

Dulci

EMBLEMA XLII.

Dulcisonũ tumidus vocat in certamina Phœbũ
Marsia, confidit dum nimis arte lyræ.
Sed iam consertis manibus ad prælia vires
Languent, isq; animo deficiente ruit.
Quem Phœbus trunco direpta pelle reuinxit,
Quod stulte admisit noscat vt inde nefas;
Et doceat: Quãta infelix sibi dãna ministrat,
Prouocat æthereos qui sine mente, Deos.

EMBLEMA XLII.

El atreuido Marſias confiado
En ſu tañer propuſo deſafio
Al Dios Apolo, y eſte començado
A Marſias ſe acabo ſu fuerça, y brio:
Y el Dios le deſollo, y aun tronco atado
Le dexa a contemplar ſu deſuario,
Moſtrando quan coſtoſa es la imprudencia
De querer con los Dioſes competencia.

Nuſquam eſſe cum maioribus contendẽdum, ratio ipſa dictat omnibus, ni malint temeritatis pœnas luere. Huius olim Marſias exẽplo fuit: qui Muſicæ ſtudioſus, inflandiſq; tibijs aliquid edoctus ad ſingulare certamen Apollinem prouocauit. A quo facillimè ſuperatus, & exutus corio ad truncum alligatus derelinquitur, vt vel inuitus doceat, quã ſit temerarium cum Dijs contentionem gerere.

Non

EMBLEMA XLIII.

Non vita est vllis hoc nostrum viuere triste
Perpetuis plenum solicitudinibus.
Hic sita nulla quies, donec quis morte beata
Inueniat requiem conditus in tumulo.
Vtq; auis ima petit, mox vt se attollat in auras
Corpore sic posito spiritus astra petit.

EMBLEMA XLIII.

No es vida a questa vida trabajosa
Llena de afan miseria y desconsuelo,
Do ninguno descansa ni reposa
Hasta que bien muriendo viene al suelo:
Qual aue que se abate codiciosa
De poder alcançar mas alto buelo,
Que assi el biuirse alcança y desta suerte
La verdadera vida està en la muerte.

Si reuera omnes experimur, nihil in vita certius inueniri, quàm ærumnas, & solicitudines, ratio ipsa exigit alibi depositā eße beatitudinis sedem, atque quietem, vti veritas ipsa docet; pro qua nihil indigni erit, labores quoscunque pati, vt post mortem ad æternā requiem peruenire valeamus.

Vndan-

EMBLEMA XLIIII.

Vndantis fluuij ad ripas, & glauca fluenta,
Aurea quæ hesperijs antra dedere suis,
Liuore inuito translata ascendit ad auras
Arbor, & vmbrosas pandit amæna comas
Cũq; exusta malis bruma quateretur iniqua,
Visa fuit nimio iam perijsse gelu.
Ast vbi cessit hiems, vernisq; induta reuixit
Floribus, infelix inuidus obstupuit.

EMBLEMA XLIIII.

Al corriente del rio caudaloſo
De las doradas cueuas deriuado
A peſar de la embidia victorioſo
Y ua creſciendo el arbol traſplantado:
Y con vn rezio inuierno al inuidioſo
Le parecio que ya quedaua elado,
Y auiendo el tiempo y la ſaçon venido
E loſe quando vio que auia floreçido.

Sumpta occaſione à diuini vatis ſentētia, vbi dicit: & erit, tanquam lignū, quod plantatū eſt ſecus decurſus aquarū, præſens Symbolū delegi: cùm apud meū Didacū agerē, & poſt aduerſa aliqua non ſine multorū inuidia officijs, et honoribus in dies adauctus maiora ſperarem. Aurea antra caueæ rubeæ dicūtur, vt clariſſimum familiæ nomen deſignetur: quæ in Hiſpania, in Regno Caſtellæ, dū adhuc ſub Comitibus eſſet, nobiliſſima extitit. Liliumque album in viridi campo pro inſignibus gerit vt ex vetuſtiſſimis, monumentis conſtat: quæ adhuc in proprio eiuſdem familiæ Sacello viſuntur, quod in eccleſia oppidi de Couarruuias apud Burgēſes ſitū eſt.

Deiota-

EMBLEMA XLV.

Deiotarus Princeps, quo non crudelior alter,
Qui tinxit proprio sanguine tela, manus,
Vnus vt ex natis solus sua sceptra teneret,
Extinxit reliquos, truxque peremit aquis.
Hos Amphitrite mœrens excepit in vndis,
Cum simul, & terræ signa dolentis erant.
Inde pater Vitis dictus, verum ista recisos
Iam deflet natos, non tamen ille suos.

Deio-

EMBLEMA XLV.

Deyotaro cruel qual fue ninguno
Aũque en ſi miſmo el hierro enſangrẽtaſſe
Porque todos ſus Reynos heredaſſe
De los hijos que tuuo ſolo vno.
Los demas todos ſin dexar alguno
Hizo matar, y por que no quedaſſe
Raſtro dellos, no quiſo los guardaſſe
Su tierra y ofreſciolos a Neptuno
Las ondas con dolor los reçibieron
Y ayudòlo a ſentir la tierra toda,
Mas no por eſto el padre ſe arrepiente.
Semejante ala vid quando ſe poda
Dexandola vn ſarmiento le dixeron
Mas no tuuo el dolor que a queſta ſiente.

Deiotarus apud ſuos vir inſigni ſæuitia eſt habitus, quòd vno relicto filio in Regni ſucceſſionem reliquos omnes interemit, & propterea vitis eſt appellatus: quæ vno ſibi relicto palmite, reliquis orbari ſolet. Verùm iſta dolorem, quem ille non habuit, cõtinuis emiſſis lacrymis oſtendere conſueuit.

Quid

EMBLEMA XLVI.

Quid ſim vel fuerim neſcis ſi forte viator,
Priſcorum annales, marmora & ipſa docēt.
In quibus Herois durat per ſecula nomen,
Quod ventura queat nulla abolere dies.
Truncus ego Marij deuicto ex hoſte tropheum
Cuius ab exuuijs iam decoratus eram.
Exemploq; meo, faſtu quandoque ſuperbit
Vilior, aſt alium non facit vllus honor.
Nam ſi perſona ſors denudauerit illum,
Protinus oſtendet quam mage truncus erat.

Si

EMBLEMA XLVI.

Si de saber quien soy tienes deseo
Podratelo dezir qualquier historia,
Do siempre vençe al tiempo la memoria
De vn varon excellente Semideo,
De Mario soy el inclito tropheo
Quando del Rey Iugurta vuo victoria
Cuios despojos por eterna gloria
Adornaron vn tronco tosco y feo.
De donde as de entender que auezes tiene
El hombre nescio y baxo por su estado
Honra que aunque le adorne no le muda.
Y si despues algun desman le viene
Que de su personaje le desnuda
Descubre, que es vn leño mal cortado.

Siquis immeritus ad honoris fastigiũ peruenerit, et variãte fortuna vices, illius indignitas apparuerit, iure similabitur nodoso antiqui trophæi stipiti hostium exuuijs induti. Quæ à prætereuntibus ablatæ, vel temporis tractu consumptæ ostendunt cunctis rudem atq; vilissimum esse truncum.

Templum

EMBLEMA XLVII.

Templum olim priſci ſacratum diuite cultu
Deprædatori conſtituere Ioui.
Exuuias vt qui victo retuliſſet ab hoſte,
In partem prædæ conuocet ille Deum.
Et cùm victorem victus ſtrauiſſet, is ipſe
Sacrabat rurſus munera parta Deo.
Sic ſcelerata domus, qua præceps alea feruet,
Nunc has, nunc illas depopulatur opes.

De

EMBLEMA XLVII.

De Iupiter despojador llamado
  Vn rico templo antiguamente auia,
  Donde el que a su enimigo auia robado
  Vn don de los despojos ofrescia.
  Y dandose tambien de lo cobrado
  Todo se lo lleuaua, qnal oy dia
Se lleua de los juegos el dinero
  La casa del infame tablajero.

Aleatoriæ domus perniciem omni Reip. inuisam taxari licuit sumpta à deprædatoris Iouis metaphora: quem, vt Maro prodidit, in partem lucri inuocare soliti erant Romani. Cumq́, inter eosdem tot ciuilia fuerint bella, non mirum, si ex varia præda ditatũ fuerit templum, & Deprædatoris nomẽ acquisierit.

Quam

EMBLEMA XLVIII.

Quam propter tumulũ defixã conſpicis haſtã,
Funera traiecti ſignat inulta viri.
Fixa ſolo, & ſumma reſpectans cuſpide cœlum
Vtrinq; vltrices poſcit adeſſe manus.
Certa etenim ſummo lex eſt ſancita tonante,
Vt qui alium cædit, cæſus & ipſe cadat.
Et licet obſcuras ſibi quis delegerit vmbras,
Admiſſi pœnas perditus ille dabit.

EMBLEMA XLVIII.

La hasta que en la tierra veis hincada
Iunto al sepulchro y ala cabeçera,
Es señal de la muerte no vengada
Que de la tierra y a vn del cielo espera
Vengança tal, segun ley ordenada
Del mismo Dios, que quien matare muera,
Y aunque esto vuiere sido en vn desierto
Tema el culpado su castigo cierto.

Ad eius sepulcri caput, qui offensus dum viueret, inultus decedebat, affigi hastā antiqui fuit moris: quasi à terra, vel à cœlo venturā expeteret vindictam, cunctosq; admoneret, ne vllum vnquam offendere liceat. Nunquā enim sceleris vindicta prætermittitur: quia citius, aut serius quicunque alium læserit, diuina sic prouidente iustitia, pœnas luet.

Cum

EMBLEMA XLIX.

Cum primum Regna accepit Saturnius heros
Fulseruntq; alto signa superba polo;
Cœlicolæ vario celebrarunt gaudia gestu
Certantes choreis, carmine, voce, lyra.
Sed postquam Chirõ hinnitu impleuerat astra
Ausus semifera plectra mouere manu:
Offensi hinc superi grauiter nimis ista tulerũt,
Et grauius, magno quod placuere Ioui.

EMBLEMA XLIX.

Quando enel Reyno antiguo los pendones
Por Iupiter ſu Rey ſe leuantaron
Los Dioſes con eſtrañas inuenciones
La fieſta de la jura celebraron
Mas de ver a Chiron con ſus coplones
Relinchos y carreras ſe enfadaron
Y mas de que ſe diga que dio guſto
A quien canſarſe dello fuera juſto.

Graue quidem eſt inter ſapiẽtes, & inſtructiſſimos viros, inflatos quoſdam, ac in eruditos verba effundere, quos vana populi ſuperſtitio ſolet extollere. Sed illud grauius, ſi & principes verborum illecebris decepti eoſdẽ in aulas admittant, & honore dignioribus debito, infœlici proſequantur euentu.

EMBLEMA XLIX.

Post bella, & magnos deuicto ex hoste triũphos
Sæpe quidem squallens occupat arma situs.
Insuper infractas consumunt otia vires,
Sic & militiæ deperit ars, & honor.
Sed quẽ laudis amor, clara et quẽ gloria pulsat,
Nunquam discinctus nudat ab ense latus.
Quod si aliquid tandem victoria postulat oci
Suspensa ante oculos prouidus arma tenet.

EMBLEMA L.

Suele oluidar el triumpho y la victoria
Las armas mismas con que fue ganada.
Y pierde, (non sin daño) la memoria
Del arte militar exercitada:
Mas quien pretende adelantar su gloria
Iamas del cinto sequito la espada,
Y si descanso la victoria pide,
Siempre la pone donde no se oluide.

Adeò in exercitatione virtutis occupatis, gloriaq; cupidis inuisum est otiū, vt si quando deuictis hostibus optata pace frui liceat nunquam à latere arma deponant. Quòd si adhuc victoria quicquam otij permittit, ante oculos suspendunt, vt si quando opus sit fuerit, præ manibus habeant.

EMBLE-

EMBLEMATVM MORALIVM

D. IO. HOROZCII COVARVVIAS, ET LEYVA, EPISCOPI AGRIGENTINI.

LIBER TERTIVS.

PROLOGVS.

NON parùm ad laboris leuamen in hac librorum compositione, conferre solet commoda ipsorum partitio, quæ authori, atq; lectoribus, velut quidam operis terminus, & quies videtur esse grata. Prætereà cum iam ad idoneum corpus liber deuenerit, numerus in vltimo, & eo quinquagesimo Emblemate suadet hunc esse præsentis, & sequentium librorũ limitem designandum: atque id, propter finem, quem in singulis ad morũ profectũ desideramus: nẽpe vt ad vitæ perfectionẽ peruenire valeamus, in omnibus Deo ipso interueniente, atque perficiente. Sine quo nihil vnquam perficitur, sed potius conficiuntur omnia, & in nihilum rediguntur. Hoc nos quinquagenarius numerus mirabiliter docet, qui à septimo in seipsum ductus ad quadraginta nouem deuenerat, neque compleri poterat, nisi vno apposito. Hæc autem vnitas Deum significat, qui vnus omnia complet, atq; omnia perficit.

Cor

EMBLEMA I.

Cor ſublime volans ſcopuliq; in vertice mitra
Præſulis hæc ſunto ſymbola vera ſacri.
Quem licèt incurſus ventorum turbine vexet,
Nubibus & ſummis Iuppiter ipſe tonet.
Vt qui corde gregem toto ſpeculatur ab alto,
Eſſe nimis cautum peruigilemq; decet.
His ergo illuſtris ſignis celebrabitur ille,
Pro meritis ſuperum cui datur arce frui.

El

EMBLEMA I.

El coraçon en alto leuantado
Sobre el peñasco que la mitra tiene
Seran la insignia propria del Prelado,
Pues aunque mas vẽtisque llueua y truene
Como atalaya y guarda del ganado,
Velar y desuelarse le conuiene.
Y del que goça en premio eterna gloria
Adornarà su impresa la memoria.

Episcopi nomẽ, & officium mitra scopulo imposita designatur. Sic enim in alto vertice speculatur Episcopus, vt eum nulla temporis, vel inimicorum iniuria à peruigili custodia debeat auertere. Quod satis expressum est in illo Canticorum: Ego dormio, & cor meum vigilat: Quæ pastoris nostri, & animarũ nostrarũ Episcopi sunt verba, singulos admonentis, præcipuè Dominici gregis Pastores, vt ouibus sibi cõmissis perpetuò inuigilent: Quod Didacũ nostrum effecisse omnibus esse notissimũ minimè dubito. Ideoq; in scopulo eius nobilitatis insignia sunt insculpta, vt eã ob rem in enarratione nonnulla virtutum eius merita exprimantur.

Vrna

EMBLEMA II.

Vrnæ adsũt geminæ nostro hoc ĩ pegmate fictæ
Ex quibus hanc plenã conspicis, hanc vacuã,
Quas semper vario dispensant ordine Parcæ,
Dum bona vix stillant proÿciuntq; mala:
Scilicet vt discant faustis moderantius vti,
Quos & in aduersis substinuisse decet.

Dos

EMBLEMA II.

Dos vasijas que veis aqui pintadas
Là vna dellas llena otra vazia
Sabed que estàn a cargo de las hadas
Que el bien, y mal reparten noche y dia,
El bien que es poco dan acucharadas
Y del mal no ay medida ni la auria,
Mandan se sufra el mal y por medida
Se goze el bien que puede dar la vida.

Vitreæ phialæ, altera boni altera mali sub oculos proponuntur: quæ quidem mali est, semiplena, quæ verò boni, penè vacua apparet. Diciturque hac in vita stilla boni duntaxat dari, mali (vt cõstat) plenior mensura. Quapropter secundis in rebus abstinẽdum, parcè vtẽdo bono, quod rarum est: sustinendum autem in aduersis malum, quòd frequentius sit, & abundantius.

Vana

EMBLEMA III.

Vana ſuperſtitio qua ſe veneratur ineptè
Præferri & cunctis quiſque ſuperbus amat
Vt fertur magnum ſibi cōparat vndiq; cenſū,
Momentoq; ſuas temporis auget opes:
Cùm valeat fruges cunctorum frangere ſaxo,
Quod vanus celeri ventus ab orbe rotat.
Huc omnes dū fama vocat, per cōpita feruent,
Et molitum properant hic magis, ille minus.

La

EMBLEMA III.

La vanidad que en todo el mundo mora
Y en los mas principal quiere su asiento
Vna gran summa dizen que atesora
Por lo mucho que gana en vn momento
Con vn molino, que aunque sea adeshora
Quanto quisieren muele con el viento
Y a fama desto los caminos llenos
Van todos a moler qual mas qual menos.

Vanitas, quæ diuinis in literis multa significat, quemadmodũ in huius Emblematis enarratione diffusius explicatur, quandam etiã mentis gloriæ cupidæ leuitatem denotat: a qua vix perfectæ virtutis viri valeant liberari. Describitur autem sub hoc schemate, frumentaria mola a ventis agitata: ad quã omnes accedere dicuntur triticum in sacco gestantes, aliĳ quidem plus, aliĳ verò minus.

Quid

EMBLEMA IIII.

Quid nõ ſperabit mens nata ad culmina rerũ,
Cui clarum, e cœlo contigit ingenium?
Quid nõ? ſi in celebri reſplendet origine virtus,
Quæ ſola eſt cunctis vnica nobilitas?
Quod potuit, natura dedit; verũ iuida magnis
Ingentes animos ſors inimica premit.

Que

EMBLEMA IIII.

Que no podra pensar vn pensamiento
Di quella mente altiera acui natura
Dio vn leuantado y claro entendimiento
Qual il ciel chiaro senza nube obscura?
Que no? si sobre honrroso nacimiento
Virtù resplende nobiltà sicura,
Pues no pudo dar mas ni ser mas franca?
Pensier auança (hoyme) fortuna manca.

Flosculus pensier apud Hispanos, et Italos appellatus nominis allusione mẽtis conceptum significat. Et in hac figura, vbi altera manu vir armis indutus florẽ ostendit, animum ad magna paratum denotat ita vt quodãmodo excedat, vt sic themati consonet, Pensier auãza, reliquum verò thematis fortunæ aduersitatem incusantis cõfracta rota semper deficiens demonstrat.

Hæc-

EMBLEMA V.

Hæccine Iezabel ſoboles pulcherrima Regis?
Egregius formæ ſic abit omnis honor?
Siccine mutatus decor eſt? quis talia cernens
Perpetuis oculos temperet a lachrymis?
Heu ſortem infauſtam? vates prædixerat ante
Quam dire a canibus dilaceranda foret.
Infelix anima en canibus deuota barathri
Ah quantum es noxis dedecorata tuis?
Quis lacerã agnoſcet, lachrymis nec dicat obor-
Hæccine Iezabel filia regis erat? (tis,

EMBLEMA V.

Es Iezabel a questa por ventura
A quella hija del Rey preciada tanto?
Y en esto se ha trocado su hermosura?
O caso digno de perpetuo llanto.
A quien no da dolor y causa espanto
Ver asi maltratada tal figura
Y verque segundixo el viejo Santo
Los perros le ayan dado sepultura?
O alma portus culpas entregada
Alos rabiosos perros del infierno
Que duro afan, que desuentura es esta?
Quien te conocera tan des troçada?
Quien no dira porti con llanto tierno
Es por ventura Iezabel aquesta?

Mens Deo primùm oblata, et tãquã spõsa Regio diademate coronata cùm infelici sua sorte statu suo, & diuinæ gratiæ splendore priuatur, tortoribusq́; dilacerãda traditur, figurã habuit in Iezabele Regis filia. Quæ propter nimiam superbiam iussa præceps agi a canibus sic dilacerata est, vt à prætereuntibus admiratione, & miseratione commotis diceretur, Hæccine est illa Iezabel?

Aetna

EMBLEMA VI.

Aetna vt perpetuis deperdit viscera flammis,
Nutrit & æternas in sua damna faces;
Tristia tabificus consumit pectora liuor,
Assidueq; suo læsus ab igne furit.
Nam perit alterius rebus malesanus opimis,
Quoq; alij exultant, liuidus vsq; dolet.
Suppliciumq; luit, quo non immanius vllum
Passa truces dominos Sicelis ora tulit.

EMBLEMA VI.

Si el Ethna en biuas llamas se deshaze
Abrasandole el fuego noche y dia
Y asi mismo y no a otro daño haze,
Tal es el fuego que la embidia cria,
En quien el bien ageno a si desplaçe
Que le quita el contento y alegria,
Castigo que el se toma por su mano
Qual no inuentara el mas cruel Tirano.

Notum est illud Horatij Tyrãnos Siculos maius inuidia tormentum non inuenisse. Hac solita est Aetnæ mõti comparari, qui intra sua viscera flammas nutriens seipsum consumit. Vnde etiam omnia mala inesse inuidia dicuntur, solumque hoc adesse boni, quod inuidus à seipso sceleris supplicium desumit.

Hic

EMBLEMA VII.

Hic vbi perpetua constant caligine noctes,
Et fusca assiduis quæstibus antra fremunt;
Sisyphus eximo fert saxum ad culmina mõtis,
Quæ iam contingens protinus ima petit.
Cumq; graues iterum cogatur adire labores,
Nunquam væ misero contigit vlla quies.
Nõ secus ambitio si quẽ premit ardua quærẽs,
Sit licet è cœlo iure repulsa, manet.

EMBLEMA VII.

Do ſiempre habita noche tenebroſa
Donde jamas el llanto ſe deſuia
Vn gran peñaſco Siſypho porfia
Subir por vna cueſta trabajoſa.
Quando le falta poco (eſtraña coſa)
Se le buelue a caer, y ſu agonia
Comiença con que el triſte noche y dia
Vn momento ſequiera no repoſa.
Tal es la ſuerte del que eſta ocupado
En vanas pretenſiones deſta vida,
Y afana por llegar a do pretende,
Que quando le parece que ha llegado
El caſtigo de Dios ſe lo defiende
Sin que de ſus cuidados le deſpida.

Non ſecus ac inuido, contingit ambitioſo ſeipſum inani labore cruciare. Vnde Siſypho cõparatur, qui apud inferos immane ſaxũ ad montis verticem attollere conatus, vbi ſe rem adeptum credit, relabente ſaxo, ad imas radices compellitur deſcendere: ut inde rurſus laborioſum pondus inchoet, nec vnquã à tam caſſo labore deſiſtat.

Cum

EMBLEMA VIII.

Cum pater Arsenius rigidæ iam mortis adiret
Limina, non vlli diffugienda viro,
Annuat vt precibus, atque vt soletur amicos
Dixit, IBI primùm protinus inquit VBI.
Scilicet affectu sub sint IBI fixa perenni
Corda, VBI (non dubiū,) gaudia vera manēt.

EMBLEMA VIII.

Como cercano el padre Arſenio fueſſe
Ala muerte de quien nadie ſe eſconde
De los ſuyos rogado les dixeſſe
Con que ſe puedan conſolar reſponde
Lo que oxala de todos ſe entendieſſe
Y fueron dos palabras ALLI, DONDE.
Y es que ALLI el coraçon ſiempre eſte fijo
DONDE eſta el verdadero regozijo.

Solent parentes iam ab hac vita migraturi filios earum rerum commonere, quas ſemper memoriter complecti oporteat. Quapropter pater Arſenius inter eremi cultores præclarus eo tempore à ſuis vehementer obſecratus aliquid memoria dignum illis relinqueret, hæc duo tãtùm verba protuliſſe fertur, IBI, VBI, recordatus eccleſiæ orationis, qua petimus à Deo, vt ibi noſtra fixa ſint corda, vbi vera ſunt gaudia.

EMBLEMA IX.

Tam lenem clarus nobis se ostendit Iberus,
Vt sileat cursum quà mare versus agit.
Non sic exiguus Clamores, garrulus alto
Murmure, & immũdis sẽper oberrat aquis,
Ecquis ferre queat conantem fallere plebem,
Dum quæ vix didicit, protinus ore vomit?
At grauis, & prudens, toto iam notus in orbe
Mirum quàm, stolido stulta loquente, silet.

Tan

EMBLEMA IX.

Tan manso se nos muestra el claro Ibero
Que apenas se conoçe adonde guia
Y vereis Clamores tan parlero
Quanto turbio correr la noche y dia:
No se puede sufrir el palabrero
Que tiene con dos letras fantasia,
Viendo tan sin ruido y tan callados
Los que son en el mundo señalados.

Iberus insignis Hispaniæ amnis, tacitus profundo alueo profluens, vnà cũ fluuiolo quodam Segobiensi, cui à re ipsa nomen est Clamores, quòd æquè clamosus sit, atq; turbidus, hic introducitur. Ad eorum exemplum, qui cùm doctissimi sint, præ modestia dissimulãt, quibusdam sciolis, inanibus verbis, corã ipsis temere obstrepentibus.

Quid

EMBLEMA X.

Luſcinia vt meritas valeat perſoluere grates,
Ante hominem reſono dulcius ore canit.
Iudice quo tandem tribui ſibi cernit honores,
Quos prius in ſtolido perdidit arbitrio.
Nā quādo Cuculus vocat ad certamē, aſellus
Eligitur longis arbiter auriculis.
Quos poſtquam audiuit, craſſo ſic ore loquutus,
Quod de more notis protinus excipitur.
Inuenio Cuculum modulantem voce ſonora
Luſcinia baud video, ſtridula quid reſonet.

Del

EMBLEMA X.

Del Ruyseñor se dize, que en presencia
De l'hombre canta con mayor cuydado
En gracias de le auer desagrauiado
Apelandose ante el de vna sentençia.
La qual sedio sobre la competencia
Del Cuclillo con el siendo nombrado,
Por Iuez el Baçhiler mas señalado
De orejas grandes y de gran presençia.
El qual la vna y otra parte oyendo
Como letrado sin mas diferillo
Esta sentencia dio y mando escreuilla.
Hallo vista la causa que el Cuclillo
Canta bien canto llano que lo entiendo
Que lo del Ruyseñor es tarauilla.

Notior ē lusciniæ, & cuculi fabula, quàm post carmina, quibus amplè narratur, repetere sit necesse. Verùm illius affabulatio, et similitudo stolido iudici nō semel est cōsiderāda: cauēdumq; ne tales nostris iudicijs præsint, ad quorum auriculas iuris apices nondum peruenere, sed ne communes quidem animi conceptiones: præter vulgatas quasdam regulas, quas memoria retinent, & frequēter referre non erubescunt.

Dulcē

EMBLEMA XI.

Dulce onus Anchiſæ patris per tela per ignes
Aeneas humeris ſuſtulit intrepidus.
Nec timet ardentes flãmas, rabidumq; furorẽ,
Sed ſibi ſecuro tramite pandit iter.
Audacem faciebat Amor, quo ſoſpite cernas
Præcipites ſemper ſic procul ire metus.

Por

EMBLEMA XI.

Por medio de las llamas animoſo
Paſſa la dulce carga ſin reçelo
Del viejo padre anſiado y temeroſo
Eneas lleno de piadoſo zelo.
No teme el fuego ni el furor rabioſo
Que todo lo igualaua con el ſuelo
Y el grande amor le haçe tan valiente
Que donde eſta ningun temor conſiente.

Quantùm ſit à natura inſita filiorum erga parentes pietas, ſuo voluit Aeneas exemplo cõfirmatum, per tela, perq; ignes, ſublato in humeros Anchiſe. Quæ licèt metus horrida proponeret, amor intrepidus contẽnenda reputabat. Quo factum eſt, vt ſiquid in patriam defeciſſe fama eſſet, tali in patrem facinore omnem ſuſpicionem aboleret.

Cum

EMBLEMA XII.

Cum te summe Deus traiectũ cuspide amoris
Et fixum ob culpas in cruce cerno, meas,
Agnosco heu quantũ est æternũ offendere numẽ
Sanguine si tanto crimina nostra luis.
Et quia dura magis frigent mihi pectora saxo,
Tundere iam saxo pectora dura licet.
Quod si non cedant, dabit hæc cõcussio flammas,
Vt mea mens flagret ignibus alme tuis.

Quando

EMBLEMA XII.

Quando os miro mi Dios de amor herido
Y por mi culpa en vna Cruz clauado
Siento lo que es aueros ofendido
Y lo que redemirme os ha costado:
Y hallandome con pecho endureçido
Mas que piedra con piedra, soy forçado
A quebrantarle y aunque se defienda
Sacar vn fuego que enel alma prenda.

Cuiusq; rei valorem, dignitatem, & meritum, si emi contigerit, pretium ipsum solet ostendere. Quæ enim vili constant, vilia dicuntur à cunctis: sicut quæ caro, rara, & pretiosa. Haud secus de animæ nostræ salute dicendũ: quæ cùm pretiosissimo Christi sanguine fuerit redempta, plurimi habenda est: neque in manibus gerenda, vt omni periculo sit exposita: Hoc nos Diui Hieronymi effigies admonet cõtinuo lapidis ictu percutientis pectus.

O varias

EMBLEMA XIII.

O varias hominum ſpecies, mirabile, quantum
Inter ſe diſtant moribus, ingeniјs.
Ex quibus hos videas veſana ad iurgia natos,
Perpetuis vltro litibus implicitos.
Quos cælare iuuat falſum ſub imagine veri,
Omniaq; inuerti creditur artis bonos.
Talis ad optati (rarum) vada limpida fontis
Diturbat ſitiens vngue Camelus aquas.

EMBLEMA XIII.

Es coſa para ver la diferencia
De ingenios y de eſtrañas condiciones
Que ay algunos que prueuan la paciencia
Buſcando ſin propoſito queſtiones,
Solo el contradecir tienen por ſcientia,
Y contra la razon buſcan razones,
Son como los Camellos (coſa rara)
Que enturbian el beuer el agua clara.

Quàm procul abſint à ſapientia, hic oſtẽditur quicunque magno conatu ſtudent nil certi habere, in omnibus dubitare, & doctiſſimis quibuſque repugnare; quamuis id faciant, nulla ratione ducti, ſed fallaci quodam deſiderio ingenium oſtentandi. Sed reuera turpe ſibi nomen comparant, & nihil proficiũt, ſub præceptoribus licet peritiſſimis, & quibus adhibenda ſit fides, nihil firmi, nihilque veri addiſcentes. His aptè conuenit Cameli natura, qui minimè bibit, niſi prius fontis aquam ineptiſſimus vngue fœdauerit.

Forti

EMBLEMA XIIII.

Forti animo nulloq; vnquã discrimine fracto
Mente etiam placida, quæ taciturna silet,
Spe quoq; migrandi, quo iã sibi nõ datur vltra
Fortuna vt liceat splendidiore frui,
Sustinet atq; silet, & sperat in omnia cautus,
Tempora quem longe prosperiora manent.

EMBLEMA XIIII.

Con fortaleça de animo inuencible
Mayor a todo trançe riguroso,
Con vn silencio graue y apazible
Testigo del sossiego y del reposo.
Y confirme esperança en lo possible
De alcançar otro estado mas dichoso,
Sufre, y calla, y espera el auisado
Que para mejor tiempo esta guardado.

In silentio, & spe erit fortitudo vestra, præmonuit Esaias. Vnde quibusdam tradita est occasio Symbolum effingēdi, cum inscriptione, In silentio, & spe. Verùm hic depicta est armata Pallas, digito ad os posito semi-nans, vt simul omnia significet, fortitudinē, silentium, & spem. Sic enim oportet prudentes, & integerrimos viros forti esse animo, quo possint, quæcunque aduersa eueniant, superare; & in silentio, sine querela feliciorem statum sperare.

Clarior

EMBLEMA XV.

Clarior illustrat terras dum candida Phœbe,
Lætaq; conspicuis nocte vagatur equis,
Frondosam placida cernens propagine vitem,
In qua sed nondum pensilis vua rubet;
Adiuuat hãc radijs fœcũdo & lumine mulcet,
Matura vt niteat fructibus ipsa suis.
Sed non ij radij sunt, quos sibi poscit acerbus
Botrus vt hinc dulci vina liquore fluant.

EMBLEMA XV.

Quando la Luna llena de hermoſura
La noche alegra y como aficionada
Mira la verde vid y ſu freſcura
Y vee no eſtar ſu fruta ſazonada,
Ayuda con ſus rayos y procura
Alcançe la ſazon tan deſſeada,
Mas no ſon eſtos rayos aunque aplazen
Los que ſon meneſter y ſatisfazen.

Adagium illud à Græcis deſumptum, Lunæ radijs non matureſcit botrus, miram habet ſimilitudinem ad oſtendendũ Mũdi applauſus ad perfectionis gradum nulli prodeſſe: cùm ſolùm diuini numinis radij ad hoc poſſint adiuuare. Et rurſus, vbi principũ largitas expectatur, vanũ eſt, quod multi ex aulicis blandius aſſentientes opem ferre pollicẽtur, quam præſtare minimè valent.

Fantalis

EMBLEMA XVI.

Tantalis ausa Deos demens incessere, quondam
In rigidum lapidem versa repente fui.
Sed rursus Pario fictam de marmore vitæ
Reddidit insignis me manus artificis.
Omnia restituit miseræ mihi, sed sine mente,
Vt tandem ad viuum me magis exprimeret.

EMBLEMA XVI.

Porque offendi los Dioſes ſin ſentido
A no ſentir jamas fui condenada
Yo la hija de Tantalo affligido
De biua en dura piedra trasformada.
Mas el famoſo artifice ha querido
Que biua de ſu mano retratada,
Solo el ſentido le faltò de darme
Mas fue por mas al biuo retratarme.

Niobes imago ad viuum expreßæ ex quodam græco epigrammate, quod Auſonius latinũ fecit, quandam ſimilitudinem explicat diuini numinis temere offenſi. Teſtatur enim dũ viueret, ab iratis Deis in ſaxũ ſe conuerſam, ſed ingenioſi artificis induſtria denuo viuere, tamen ſine ſenſu, in quo verius ſe expreſſam fatetur, quia nec tunc quidem mentis erat compos, cùm Deos auſa eſt contemnere.

Cum

EMBLEMA XVII.

Cũ Deus omnipotens dignatur soluere quẽquã
 Qui laqueis propter crimina vinctus erat,
Non licet ad noxam rursus conuertere mẽtem
 Respicere aut retrò, sed sibi cautus agat.
Nam Lothi coniux neglecti numinis iras
 Sensit, & in statuam constitit acta salis.
Hæc illam stupidã tunc, & sine mente figurat,
 Et sapere apposito sic sale quemq; monet.

Quando

EMBLEMA XVII.

Quando tiene por bien el bien ſupremo
De reſcatar vn alma del pecado
En que biuio muriendo atada al remo
No ha de boluer el roſtro a lo paſſado:
Que en la muger de Loth ſe vio el eſtremo
De los zelos de Dios ſi es deſpreciado,
Que hecha eſtatua por ſer tam imprudente
Fue de ſal, por que en ella ſe eſcarmiente.

Adeò quædam deteſtanda ſunt ſcelera, vt ne nominari quidẽ, aut vllo modo in memoriã reuocari liceat. Et quia vnius ſupplicitũ multorum ſolet eſſe exemplum, permiſit quidem Deus eripi Loth cum ſuis vxore, & filiabus ab incendio, vrgente Angelo liberatore, feſtinarent, nec faciẽ retrouerterent. Sed inobediens vxor Loth vt primum auſa eſt oppoſitum, in ſalis ſtatuam viſa eſt mutari: vt inde diſcamus ab alieno capite periculum ſumere, ne (quod Deus auertat) à noſtro deſumãt alij. Hoc enim eſt ſalem, ideſt ſapiẽtiam alijs præſtare, quod nihil profuerit nobis ſimilis admonitio.

Amplexus

EMBLEMA XVIII.

Amplexus hederæ quæcunq; admiſerit arbos
Mollibus aſſuetæ ſerpere blanditijs
Deſſiciens ſenſim ſolida virtute neceſſe eſt,
Vt compreſſa breui tendat in exitium.
Nouerit hinc quãtũ damnũ ſibi cõgerat is, qui
Pellicis eſt falſa captus amicitia.
Quæ dire abſumit cuncta & cũ ſanguine vitã
Sic miſero nomen, ſic decus omne perit.

EMBLEMA XVIII.

El arbol que consiente compañia
De la yedra lasciua y halaguera
Gastando su virtud de noche y dia
Entre sus braços esforçoso muera,
Por que veays que haçe quien se fia
De la falsa amistad de la ramera
Que le consume y gasta sin medida
Honrra, salud, hazienda sangre y vida.

Complexus hederæ suffocantis arborem, quocunque vertimur in agris siue humana cura excultis, siue à natura variè productis frequenter vid mus omnes. Quibus lasciui iuuenes, & effrænes impudentesq; viri, ad monentur quàm sit perniciosa meretricũ cõsuetudo: quæ post exhaustam omnem supellectilem vitæ insidiantur eorum, quibus arctis amorum vinculis simulant se coniunctas: adeò vt immane periculum subeant vbi miseri in huiusmodi insanos ruerint amplexus.

Si

EMBLEMA XIX.

Si primus magica Zoroaſtres polluit arte
Dæmonis infida functus amicitia,
Non impune tulit dira hæc cõmertia, quando
Tartareis flammis obrutus interijt.
Sic ſibi qui talem comitem delegerit vltro,
Non alia ſperet conditione frui.

Si

EMBLEMA XIX.

Si Zoroaſtres Rey ſiendo enſeñado
Del enemigo nueſtro fue el primero
Que vsò las malas artes, bien pagado
Quedò de ſu maeſtro y compañero,
Pues dizen que del miſmo fue abraſado
Con fuego del infierno verdadero,
Que pago ha de eſperar quien del ſe fia
Sino es tenerle ſiempre compañia?

Abſit à nobis ab illo auxilium petere, qui perpetuo, & nondum ſatis excogitato nos odio proſequitur. Quamuis enim ſeductor ille cõmunis hoſtis nil non promittere ſoleat, vaniſſimam ſectantibus artem, quæ cum dæmonibus tractatur, eiſdemque authoribus multa aut ſcire, aut operari profitentibus, tamen re vera laquei ſunt, & retia ad decipiendos incautos, à quibus præter diuina monita auertere nos debent miſerrima illorum excidia, qui tale conſortium viuentes habuerũt.

Quam

EMBLEMA XX.

Quam sibi iucundum delegit viuere quisquis
Abdita perpetuis frondibus antra colit.
Vrbe procul vanas depellit pectore curas,
Vt valeat soli mente vacare Deo.
Quem non alliciat spirantis sibilus auræ,
Et ridens viridi germine semper ager?
Hic vbi dulcisonis volucres cōcentibus auras
Mulcent, & placidæ conglomerantur aquæ:
Secli amet illecebras alius, alienaq; curet
Sollicitus, quisquis non sibi vixit adhuc.

Quan

EMBLEMA XX.

Quan apaçible y descansada vida
La del que en soledad ha hecho assiento
Y dexando del mundo el cumplimiento
De Dios se acuerda y lo de mas oluida.
A quien esta frescura no combida?
A queste murmurar del manso viento?
Esta agua que apresura el mouimiento
La musica suaue no aprendida?
Sigan otros el mundo lisonjero
Sin biuir para si siempre occupados
En a quello que menos les conuenga,
Que quien para si quiere sus cuidados
Dira, La soledad para mi quiero
Y todo lo de mas alla se auenga.

Quicunq; in sua Rep. pro meritis euecti sunt, inseruiant oportet hilari animo, dum vires suppetunt, ætas adiuuat, & suorum patrocinia postulant. Verũ qui publicis oneribus perfunctus est, nec labores suos in pretio esse videt, consultius aget si vitam sibi delegerit priuatam, modò id absq; dedecore, & incommodis valeat obtinere: vnde hoc emblemate vita solitaria plurimùm commendatur.

Omnia

EMBLEMA XXI.

Omnia diſſoluit tempus, nutuq; ſupremo
Voluitur in præceps quicquid in orbe vides,
Permanet ipſe Deus, in quo ceu fine quieſcit
Mens noſtra ad ſedes condita ſydereas.
Diſceſſumq; timens dubia in formidine viuit,
Sed vitam vitæ terminus ipſe probat.
Quod ſi omnes terret ius inuiolabile mortis
Iure etiam eſt cunctis vita timenda magis.

EMBLEMA XXI.

Al fin ſe acaba todo y toda coſa
Que no ſea para Dios ſe buelue en nada
Solo Dios permaneçe en quien repoſa:
El alma para Dios ſolo criada
Y temiendo el morir biue medroſa.
Mas pues conforme ha ſido la morada.
Tal es y ſiempre fue la deſpedida
Teman todos la muerte y mas la vida.

Sumpta occaſione à vite cuiuſdam templi parieti adhærēte ad cuius radicem oſſium defunctorū cumulus adiacebat, ortum habuit emblema illud, quod ſuperiori libro ſcriptū eſt: propter alluſionem nominum vitis, & vitæ. Qua ratione mutata ſententia hic vitis eadem oſtenditur, cuius verticem craneū occupat, & cum inſcriptione, Mortem in vita eſſe docet. Qualis enim quiſque fuerat, dum viueret, talem procul dubio habiturus eſt exitum.

Fida

EMBLEMA XXII.

Fida nimis ſtatio magnæ eſt ſine mænibus vrbi,
In qua perpetuis degitur excubÿs.
Aeneus eſt illi conſtans vigilantia murus,
Quæ procul hoſtiles arcet vbiq; minas.
Quæq; etiam propriæ virtuti innixa repẽdit,
Quod tulerat damni non bene cauta fides.

EMBLEMA XXII.

Eſtando ſin muralla eſta ſeguro
El lugar do ſe biue con cuydado,
Y el velar cada uno es proprio muro
Qual con verdad pudiera ſer llamado
Hecho (ſi alguno fue) de azero puro,
Que defiende y ofende, çimentado
En la propia virtud con que ſe alcança
Quanto ſuele perder la confiança.

Antiqui moris fuerat apud Lacedæmones vrbes apertas ſine vllis mœnibus conſtrui: ne murorum cuſtodia ignauos habitatores redderet, quibus pro tutiſſimo munimine, vallo, & propugnaculis vna vigilantia, & armatorũ fortitudo ſatis eßet ad hoſtes arcendos. Cuius commendatione præſens emblema depictũ eſt, nõ quod illorum opinio approbanda ſit, ſed vt quanti ſit habenda vigilantia demonſtretur.

Quid

EMBLEMA XXIII.

Quid fortuna boni Masinissæ contulit olim,
Dum rigida populos sub ditione premit?
Cui cum diuitiæ sceptrumq́;, aut fida parenti
Pignora vel Latiæ fœdus amicitiæ,
Nil prosunt, securus agat; malefidus in omnes
Seruandum canibus se dedit ille suis.

EMBLEMA XXIII.

En que eſtaua la dicha y la grandeza
De aquel Rey Maſiniſa yo que querria
Saber pues no baſtaua ſu riqueza
Su imperio ni los hijos que tenia
Ni aun la amiſtad de Roma y la nobleza
Con que a ſus aliados defendia.
Pues de todos muy poco aſſegurado
De perros ſolamente era guardado.

*Quantùm ſit periculis, ac ærumnis Regius ſta-
tus expoſitus, non ſemel picta hæc poeſis cō-
memorauit. Quibus addēdum erit, quod hic
figuratur in Rege Maſiniſſa: cui nulla ſa-
tellitum, atque domeſticorum cohors ad vi-
tæ ſecuritatem ſatis erat: multoq; plus fidei
in canum cuſtodia repoſuit. Vnde plurimum
habuit admirationis, ac euidentiæ argumē-
tum parùm illos, aut nihil fœlicitatis obtine-
re, qui ad regale faſtigiū vel hæreditario iu-
re, vel libero conferētium ſuffragio, aut alias
quomodolibet peruenerint.*

Ignota

EMBLEMA XXIIII.

Ignota immanis dum fert tormenta Tyranni,
Cui similem nusquam Cypria terra tulit,
Dixit Anaxarchus tūde hoc mihi perfide, tūde
Corpus, at insanis ictibus vsq; premes.
Non me dum sæuis, confringis, vincula soluis,
Sorte vt sic valeam liberiore frui.
Fictile vas Tigris franges, sed quod latet intus
Grande animi robur, frangere non poteris.

EMBLEMA XXIIII.

En medio del tormento nunca oydo
Dize Anaxarcho al mas cruel Tyrano
Que Cipro conoçio haz in humano
Haz que agolpes mi cuerpo ſea molido.
Que ſi por mi los as, en vano a ſido,
La fuerça que as moſtrado, a ſido en vano,
Si agolpes no dexares hueſo ſano
Quedarlo he yo, yen mi no auras podido.
Que pienſas o cruel que aqui deshazes?
La carcel donde yo eſtoy ençerrado
Y das me libertad con lo que hazes.
Quebrantaras o Tygre encarnizado
Quebrantaras el vaſo que es de tierra
Mas no el valor y ſer que en el ſe ençierra.

Singulare Anaxarchi fortitudinis exemplũ ſæpius à multis repetitũ, duo nobis ſemper in oculis habenda ſui corporis cruciatu, cõmẽdauit: primũ, mẽtis noſtræ dignitatẽ agnoſcere, q̃ velut theſaurus in corpore ẽ abſcõditus. Alterũ, non eſſe vſquã timẽdos, immites Tyrannos qui poſſint occidere corpus animam vero nequeãt attingere. Vt iuxta cæleſtis magiſtri veritatẽ illud obſeruemus, Timendũ eſſe eũ, qui poſtquã corpus occiderit, poteſt & animam in gehennam mittere.

Cernis

EMBLEMA XXV.

Cernis vt æthereas puerũ Iouis ales in auras
Aeternum e campis ſuſtulit Iliacis.
Sic & mens hominũ cum ſe ſuper æthera tollit
Contemplans, raptam creditur eſſe Deo.

Veis

EMBLEMA XXV.

Veis como Ganymedes por mandado
De Iupiter señor de tierra y cielo
Fue del aue Real arrebatado
Dexando para siempre el Phrygio suelo,
Pues tal es el spiritu eleuado
Por la contemplacion en alto buelo
Que del peso captiuo se rescata
Y a Dios de amor vencido se arrebata.

Ganymedis raptus varia excogitandi Mythologis ansam præbuit. Verùm nil propius ad veritatem videtur accedere, quam quod præsenti explicamus emblemate, de raptu mentis in Deum. Sic enim euenire solet ijs, qui pure & sanctè diuina meditãtur: & in pignus amoris præcipui, fideique, quam profitentur rotur, abstracti, desuper adiuuante spiritu, quodam mentis excessu ad sublimia contemplanda subleuantur.

Ausus